

Republika e Kosovës
Republika Kosova
Republic of Kosovo

Zyra Kombëtare e Auditimit
Nacionalna Kancelarija Revizije
National Audit Office

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O REVIZIJI 2024

Priština, avgust 2025

Sadržaj

Uvodna reč Generalnog revizora

Izvršni rezime

Poglavlje I: REVIZIJA GODIŠNJEG FINANSIJSKOG IZVEŠTAJA BUDŽETA REPUBLIKE KOSOVO ZA 2024. GODINU 7

1.Revizorsko mišljenje 9

2.Zakonski okvir, delokrug i metodologija revizije 10

3.Budžetski deficit 12

4.Državni dug i državne garancije 14

5.Analiza državnog budžeta 22

5.1. Analiza prihoda/primanja po ekonomskim kategorijama 24

5.2. Analiza troškova po ekonomskim kategorijama 27

5.3. Analiza troškova po funkciji 33

5.4. Analiza Paketa za ekonomski oporavak 34

5.5. Analiza subvencija javnih preduzeća iz budžeta države 36

6.Izjava o gotovinskoj imovini i bilansu stanja sredstava 38

7.Nefinansijska kapitalna imovina, nekapitalna i zalihe 39

8.Naplativi računi 42

9.Neplaćene i nepredviđene obaveze 45

10.Plaćanja prema sudskim i izvršnim odlukama 49

11.Podaci o zapošljavanju 51

Poglavlje II : FINANSIJSKE REVIZIJE I USKLAĐENOSTI 53

Rezime mišljenja, zaključaka i preporuka 55

1.Centralni nivo 57

1.1. Revizorska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji 57

1.2. Zaključci o usklađenosti i problemima u njihovoj modifikaciji 58

1.3. Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti 59

1.4. Date preporuke 61

2.Lokalni nivo 62

2.1. Revizorska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji 62

2.2. Zaključci o usklađenosti i pitanjima u njihovoj modifikaciji 63

2.3. Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti 65

2.4. Date preporuke 68

3. Javna preduzeća	69
3.1. Revizorska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji	70
3.2. Zaključci o usaglašenosti i pitanjima u njihovoj modifikaciji	71
3.3. Obaveze javnih preduzeća za Godišnje finansijsko izveštavanje.....	72
3.4. Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti	74
3.5. Date preporuke	76
4. Sistem unutrašnje revizije	76
Poglavlje III : REVIZIJE UČINKA, INFORMACIONIH TEHNOLOGIJA I USKLAĐENOSTI	79
1. Revizije učinka, IT-a i usklađenosti	81
1.1. Revizije učinka	83
1.2. Revizije informacionih tehnologija	91
1.3. Revizije usklađenosti.....	95
Poglavlje IV: PREPORUKE ZA REVIZIJU.....	97
Rezime za sprovođenje preporuka	99
1. Sprovođenje preporuka datih u GIR za 2023. godinu	99
2. Sprovođenje preporuka datih u pojedinačnim izveštajima za 2023. godinu	100
3. Sprovođenje datih preporuka od strane Skupštine Kosova	102
4. Uticaj revizije	102
DODATAK	
Dodatak I: Napredak u sprovođenju preporuka datih u GIR 2023.....	107
Dodatak II: Napredak u sprovođenju preporuka Skupštine Kosova nakon pregleda izveštaja o reviziji	110
Dodatak III: Vrste mišljenja za BO-e koje su revidirane u poslednje tri godine.....	111
Dodatak IV: Objašnjenje različitih vrsta mišljenja i zaključaka koje primenjuje NKR	115
Dodatak V: Pismo potvrde.....	118
Dodatak VI: Ključni finansijski izveštaji Vlade	119

Lista skraćenica

GR	Generalni revizor	JRT	Jedinstveni račun trezora
AKP	Kosovska agencija za privatizaciju	KOSTT	Sistemi, prenosni i tržišni operater
PAK	Poreska administracija Kosova	RKJN	Regulatorna komisija za javne nabavke
RAEPK	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije	MŽSPPI	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture
ACR	Agencija za civilnu registraciju	MFRT	Ministarstvo finansija, rada i transfera
AUVS	Agencija za upravljanje vanrednim situacijama	MALS	Ministarstvo administracije lokalne samouprave
MAR	Međunarodna asocijacija za razvoj	MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
CAN	Centralna agencija za nabavke	MONTI	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija
SB	Svetska banka	MZ	Ministarstvo zdravstva
BITI	Evropska unija	ME	Ministarstvo ekonomije
EBOR	Evropska banka za obnovu i razvoj	CJU / UR	Centralna jedinica za usklađivanje za unutrašnju reviziju
BDP	Bruto domaći proizvod	JUR	Jedinica za unutrašnju reviziju
BRK	Budžet Republike Kosovo	JP	Javna preduzeća
CBK	Centralna banka Kosova	OB	Organizacija budžeta
RBSE	Razvojna banka Saveta Evrope	TRN	Telo za reviziju nabavki
CK	Carine Kosova	GFI	Godišnji finansijski izveštaji
UDG	Utvrdjeni donatorski grantovi	UBKSK	Univerzitetska bolnička klinička služba Kosova
MMF	Međunarodni monetarni fond	GFI / BRK	Godišnji finansijski izveštaj o budžetu Republike Kosovo
MFI	Međunarodne finansijske institucije	GIR	Godišnji izveštaj o reviziji
INTOSAI/ MOVRI	Međunarodna organizacija vrhovnih revizorskih institucija	RTK	Radio-televizija Kosova
KR	Komitet za reviziju	ISFUK	Informacioni sistem za finansijsko upravljanje Kosova
KBFP	Unutrašnja kontrola javnih finansija	MSVRI	Međunarodni standardi vrhovnih revizorskih institucija
KNJF	Komisija za nadzor nad javnim finansijama	MRSJS	Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor
NKRM	Nezavisna komisija za rudnike i minerale	ZIS	Zdravstveni informacioni sistem
SOR	Srednjoročni okvir troškova	SGS	Sistem civilnog stanja
KEK	Energetska kompanija Kosova	PDV	Porez na dodatu vrednost
CIK	Centralna izborna komisija	IT	Informaciona tehnologija
ZUOJF	Zakon br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama	NKR	Nacionalna kancelarija za reviziju
ZJN	Zakon o javnim nabavkama		

Uvodna reč Generalnog revizora

Poštovani,

Revizija je ključni alat u očuvanju transparentnosti, snošenja odgovornosti i poverenja građana u institucije, posebno u trošenju javnog novca. Građani očekuju da se svaki uplaćeni porez od njihovog rada koristi časno i efektivno, prema tome zadatak je da se obezbedimo da se javni novac upravlja pravilno i efikasno za dobrobit njihovog blagostanja.

Revizija nije tehnički proces razmatranja brojeva ili samo jedan standard ili pravilo za pregledanje njihove prezentacije, nego je bezbednosni ključ koji ukazuje da se javnim novcem pravilno upravlja.

Ona služi kao kontrolni alat koji pomaže u identifikovanju slabosti i poboljšanju finansijskog upravljanja, jača poverenje javnosti u državne institucije i pruža mogućnosti za poboljšanje javnih politika i upravljanja u celini kako bi se obezbedilo da se protivvrednost za utrošeni novac maksimizira.

Kao generalni revizor Republike Kosovo, uz Nacionalnu kancelariju revizije, imam mandat i odgovornost najvišeg nivoa ekonomske i finansijske kontrole da preko provedenih revizija pružam gore navedenu sigurnost pred građanima i Skupštine Republike Kosova.

Da bi se to postiglo, Nacionalna kancelarija revizije je tokom ove sezone ispunila svoj ustavni i zakonski mandat provođenjem **127 revizija** u javnim institucijama, preduzećima i važnim projektima. Sezona je okončana revizijom **Godišnjeg finansijskog izveštaja Vlade**, čiji su rezultati odraženi u **Godišnjem izveštaju o reviziji za 2024. godinu**.

Nastavili smo da imamo posebno usredsređenje revizije javnih preduzeća u oblastima od visokog javnog interesa kao što su: Trepča, KEK, KOSTT, Telekom i druga javna preduzeća od značajnog interesa za državu. Imajući u vidu važnost projekata i aktivnosti koje direktno utiču na poboljšanje blagostanja građana, poseban značaj je posvećen revizijama učinka. Preko tih revizija smo ocenili oblast predškolskog obrazovanja, zaštite životne sredine, prava potrošača, građevinskih dozvola, železničke infrastrukture, zdravstva, energetike i upravljanja i bezbednosti IT sistema i informacija.

Rezultati ukazuju na to da izazovi i dalje postoje, bilo u kvalitetu finansijskog izveštavanja, ili u drugim oblastima ispunjavanja ciljeva u pravcu poboljšanja života građana. Značajan broj javnih institucija imaju potrebu da poboljšaju unutrašnje kontrole kada se radi o ispunjavanju standarda i pravila izveštavanja. Izazov i dalje ostaje izvođenje transakcija i aktivnosti u skladu sa zakonskim okvirom, adekvatna klasifikacija rashoda, evidentiranje i upravljanje imovinom, neplaćene obaveze i povećanje

računa potraživanja. Zaključivanje ugovornih sporazuma za kapitalne projekte u nedostatku sredstava ili bez odobrenja prethodi da ošteti državni budžet od dodatnih neplaniranih rashoda, dok nedostatak kontrole nad njima može dovesti i do njihovog lošeg upravljanja. Javne nabavke i upravljanje ugovorima i dalje predstavljaju izazov za javne institucije. Jačanje unutrašnjih kontrola je više nego neophodno u upravljanju infrastrukturnim projektima kako bi se obezbedilo da se njima upravlja u skladu sa zakonskim okvirom. Ohrabrujuće je upravljanje i smanjenje gubitaka u javnim preduzećima, kao i poboljšanje mnogih procesa, ali jačanje finansijskog upravljanja i kontrola u Javnom preduzeću Trepča i dalje ostaje izazov.

S druge strane, postoji takođe potreba za poboljšanjem različitih procesa unutar javnih institucija, kao što su: izdavanje dozvola za visoke gradnje i overavanje njihove upotrebe. Upravljanje šumama povezano je sa nezakonom sečom šuma, uzurpacijom i oštećenjem zaštićenih zona, što rezultira ekonomskim i ekološkim gubicima. Postoji neefikasnost u korišćenju sredstava namenjenih za železnički projekat, dok je u oblasti energetike utvrđena neefikasnost u kupoprodaji obnovljivih izvora energije. Dok su u oblasti upravljanja informacionim tehnologijama, sistem poreza na imovinu, platforma e-Kosovo i informacioni sistem u Carine Kosova, su neki od IT sistema u kojima su pronađeni nedostaci i zahtevaju pažnju nosilaca institucija.

Ove sezone smo značajno proširili delokrug revizija usklađenosti, koje pokazuju da je potrebno više pažnje u upravljanju lokalnom javnom imovinom, odnosno njihovim davanjem pod zakup, za šta je revizor ukazao na nepravilnostima. I u ovoj sezoni smo identifikovali različite slučajeve potencijalnih sumnji prevare, koji su neprekidno obrađeni državnim tužilaštvu.

Da bismo obratili ove nedostatke, tokom 2024. godine dali smo **945 preporuka**. Međutim, činjenica da je sprovedeno samo **37%** preporuka iz 2023. godine i dalje je zabrinjavajuća, što ukazuje da je sprovođenje preporuka u padu.

Kao generalni revizor, želeo bih da naglasim nedostatak dovoljnih korektivnih mera od strane čelnika institucija. Stoga, pozivam čelnike javnih institucija da povećaju odgovornost i brigu u upravljanju javnim novcem i imovinom kako bi se njihova protivvrednost vratila građanima u povećanju njihovog blagostanja. Dokle, ohrabrujem Skupštinu Republike Kosovo da igra proaktivnu ulogu koristeći rezultate naše revizije kako bi administratori javnog novca snosili odgovornost u vezi upravljanja javnim novcem.

Generalni revizor,

Vlora Spanca

Priština, avgust 2025. godine

Godišnji finansijski izveštaj Budžeta Republike Kosova

Kvalifikovano mišljenje

Neadekvatna klasifikacija rashoda

35,254,641€

Imovina

Precenjena imovina za

27,090,159€

Računi potraživanja

Potcenjivanje računa potraživanja za

894,773€

Neplaćene obaveze

Potcenjivanje obaveze za

2,045,528€

Kontingentne obaveze

Precenjivanje kontingentnih obaveza za

4,229,574€

Izračunati
deficit
prema budžetu

-211,316,000€
ili **-2%**

Suficit
nakon realizacije
budžeta 2024

52,836,000€
ili **0.5%**

Budžetski prihodi/primanja

Planiranje	3,436,472,000€
Realizacija	3,234,089,000€ apo 94%

U poređenju sa realizacijom iz 2023.godine
primanja su u porastu za **368,449,000€** ili **13%**.

Budžet/Rashodi

Konačni budžet	3,620,293,000€
Realizacija	3,195,579,000€ ili 88%

U poređenju sa 2023.godinom došlo je
do porasta rashoda za **269,581,000€** ili **9%**.

Državni dug
1,736,960,000€
ili **16.9%** BDP

Spojni dug
774,760,000€

Unutrašnji dug
962,200,000€

Provedene revizije
2024/2025

127 revizija

87 finansijskih revizija i
revizija usklađenosti
budžetskih organizacija

9 revizija javnih
preduzeća

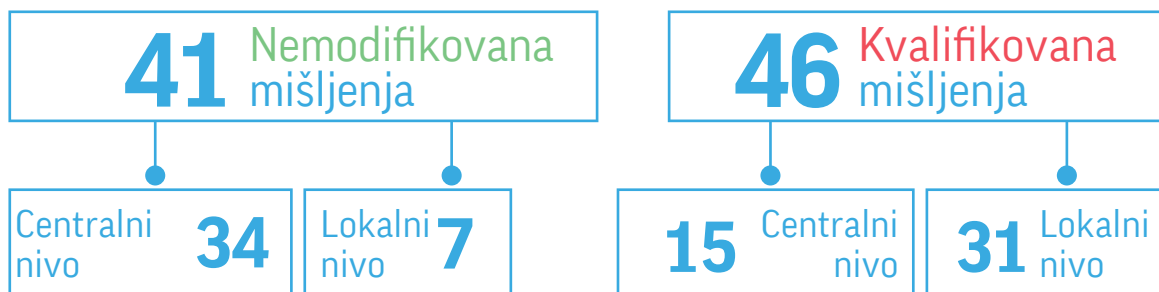
7 revizija projekata
Svetske Banke

12 revizija
učinka

12 revizija
usklađenosti

87

Mišljenja o finansijskim izveštajima Budžetskih organizacija

9

Mišljenja o finansijskim izveštajima Javnih Preduzeća

Revizije učinka i Informacione tehnologije

Funkcionisanje, licenciranje i nadzor predškolskih institucija

Revizija praćenja sprovođenja preporuka datih u izveštajima revizije učinka objavljene tokom 2019.godine

Zaštita, razvoj i obnova šumskih površina

Efektivnost sistema zaštite prava potrošača na Kosovu

Efikasnost i efektivnost procesa visokih gradnji u opštini Priština

Efikasnost u realizaciji projekta "Rehabilitacija železničke linije 10 Elez Han-Lešak"

Efikasnost Univerzitetske Kliničke Bolničke Službe Kosova u izgradnji objekta Ortopedske Klinike

Upravljanje fondom Obnovljivih izvora energije

Informacioni sistem Carine Kosova-ASYCDA WORLD

Onlajn platforma usluga e-Kosova

Sistem poreza na imovinu

Integracija sistema, kreiranje skladišta podataka i implementacija poslovne inteligencije

Revizije usklađenosti

Davanje na korišćenje i upravljanje opštinske imovine pod zakup

Za opštine:

- Opština Priština
- Opština Prizren
- Opština Peć
- Opština Gnjilane
- Opština Podujevo
- Opština Suva reka
- Opština Kosovo Polje i
- Opština Vučitrn

Upravljanje ugovorom“ Održavanje i Popravka Infrastrukture u Sanitarnim Deponijama i Transfer Stanica“ u Kompaniju za Upravljanje Deponijama na Kosovu (KUDK)

Revizije usklađenosti sa klasifikovanim informacijama(ograničen nivo) za:

- Ministarstvo Unutrašnjih Poslova
- Ministarstvo Odbrane, i
- Ministarstvo Pravde

Preporuke za 2024. godinu

**Godišnji izveštaj revizije
za 2024. godinu**
20 preporuka

**Ukupno pojedinačne
revizije**
945 preporuka

- **205** Centralni nivo
- **413** Lokalni nivo
- **153** Javna preduzeća
- **58** Revizije usklađenosti
- **116** Revizije učinka

Izvršni rezime

Godišnji izveštaj o reviziji sastavlja se na osnovu Zakona br. 05/L-055 o generalnom revizoru i Nacionalnoj kancelariji revizije, Zakon br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama (sa dopunama i izmenama) kao i međunarodnim standardima vrhovnih revizorskih institucija.

Ovaj izveštaj, za Skupštinu, Vladu i druge zainteresovane strane, sadrži:

- Mišljenje revizora o tome da li finansijski izveštaji godišnjeg finansijskog izveštaja o budžetu Republike Kosovo pružaju tačan i pravedan izveštaj;
- Izjavu o ograničenju budžetskog deficita i zakonskim uslovima i zahtevima; i
- Sažetak rezultata revizije, uključujući važne zaključke i preporuke iz svih revizija sprovedenih tokom sezone revizije za 2024/2025. godinu.

Po našem mišljenju, pored uticaja pitanja opisanih u stavu na Osnovu kvalifikovanog mišljenja, Godišnji finansijski izveštaj o budžetu Republike Kosovo predstavlja pravilan i istinit prikaz u svim materijalnim aspektima za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine, u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima za javni sektor (prema gotovinskom računovodstvu) i Zakonom br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama (sa izmenama i dopunama).

Izjava o usklađenosti sa budžetskim deficitom - Ograničenje budžetskog deficita tokom 2024. godine bilo je u zakonom utvrđenim granicama, a iz izvršenja budžeta konstatuje se da se nivo naplate prihoda poboljšao i da se smanjila potražnja za finansiranjem. Za 2024. godinu ukupni budžetski procenjeni deficit iznosio je -211.316.000€ ili -2%. Na kraju godine, prema ostvarenju prihoda i troškova, ostvaren je suficit u iznosu od 52.836.000€, odnosno 0,5% BDP-a.

Planiranje i realizacija budžeta - Prema trendu poslednje tri godine, primećuje se da su prihodi i isplate zabeležili kontinuirani rast. Planirano je da početne i završne projekcije prihoda/prijema prema budžetu za 2024. godinu iznose 3.436.472.000€, dok su realizovane u iznosu od 3.234.089.000€, odnosno 94% budžeta. U poređenju sa realizacijom 2023. godine, prijemi su porasli za 368.449.000€, ili oko 13%.

Početni budžet za rashode iznosio je 3.492.163.000€, dok je konačni budžet iznosio 3.620.293.000€ koji je realizovan u iznosu od 3.195.579.000€ ili 88% konačnog budžeta. U poređenju sa 2023. godinom, došlo je do povećanja troškova od 269.581.000€.

Stanje sredstava, na kraju 2024. godine, poraslo je za 38.509.000€ u odnosu na bilans stanja 2023. godine. Stanje finansijskih sredstava - gotovina na budžetskom računu Republike Kosovo na dan 31. decembra 2024. godine iznosio je 423.884.000€.

Državni dug - Na kraju 2024. godine vrednost državnih budžeta iznosila je 1.736.960.000€ ili oko 16,90% BDP-a i nalazi se u zakonski definisanim granicama. Od toga, 774,760,000€ su spoljni dugovi, a 962,200,000€ su unutrašnji dugovi. U poređenju sa prethodnom godinom, ukupan dug je porastao za 73.920.000€ ili oko 4,50%.

Spoljni dug je porastao za 81.910.000€ u odnosu na prošlu godinu, dok je unutrašnji dug smanjen za 7.990.000€.

Iz analize realizacije projekata koji se finansiraju iz državnog duga uočena je neefikasnost i stagnacija u korišćenju sredstava dobijenih kao vanjskog duga. To je uglavnom uzrokovano problemima sa upravljanjem infrastrukturnim projektima, eksproprijacijama bilo u fazi planiranja ili sprovođenja.

Naplativi računi – Ukupna prikazana vrednost naplativih računa u GFI-BRK iznosila je 1.004.657.000€ od toga 727.843.864€ na centralnom nivou i 276.813.136€ na lokalnom nivou. U poređenju sa prethodnom godinom, naplativi računi su porasli za 86.453.111€, ili preko 9%, što je pokazatelj da javne institucije nisu preduzele odgovarajuće mere za naplatu prihoda. U 2024. godini, revizija je utvrdila da su naplativi računi potcenjeni u iznosu od 894.773€.

Neplaćene i nepredviđene obaveze - Ukupna vrednost neizmirenih obaveza prikazanih u GFI-BRK iznosila je 190.016.131€ od toga 145.099.574€ na centralnom nivou i 50.916.557€ na lokalnom nivou. U poređenju sa prethodnom godinom, neizmirene obaveze su porasle za 37.330.772€ ili oko 24%. U 2024. godini, revizija je utvrdila da su neizmirene obaveze potcenjene za 2.045.528€.

Dok, prema GFI-BRK, nepredviđene obaveze za 2024. godinu iznose ukupno 394,341,235€. Revizija je utvrdila da je vrednost nepredviđenih obaveza precenjena za 4.229.574€.

Isplate prema sudskim odlukama i sudskim izvršiteljima - prema GFI-BRK za 2024. godinu iznosile su 125.415.306€. U poređenju sa 2023. godinom, iznos ovih isplata povećan je za 73.479.062€ ili 141%. Troškovi ove prirode, koji proizilaze iz ovih procedura, i dalje predstavljaju izazov za državni budžet, takođe i zbog činjenice da su dodatni troškovi izvan glavnog budžeta iznosili 22.552.982€, odnosno 18% ukupnih plaćanja.

Uzimajući u obzir činjenicu da je veliki deo ovih troškova su kapitalne investicije, ispostavlja se da su mnogi projekti ostali nerealizovani, s obzirom da su sredstva preraspoređena za plaćanje ovih obaveza.

Nefinansijska imovina - Izveštaji o nefinansijskoj imovini u 2024. godini još uvek nisu pružili dovoljnu garanciju da budžetske organizacije imaju potpunu kontrolu i praćenje imovine. Podaci o nefinansijskoj imovini u sistemima upravljanja imovinom u ISFUK-u i e-imovini su nepotpuni i njihov status je prenesen sa netačnostima u izveštavanju u iznosu od 27.090.159€, dok je u 2023. godini netačnost iznosila 20.801.678€.

Rezultati od pojedinačnih revizija

U skladu sa ustavnim, zakonskim mandatom i međunarodnim standardima vrhovnih revizorskih institucija, Nacionalna kancelarija revizije tokom revizijske sezone 2024/2025 sprovela je 127 reviziju. Od toga, 87 finansijskih revizija i revizija usklađenosti je sprovedeno za budžetske organizacije, devet (9) revizija javnih preduzeća i sedam (7) revizija projekata Svetske banke, 12 revizije učinka i 12 revizija usklađenosti (od tih tri sa poverljivim informacijama). Takođe smo sproveli reviziju Godišnjeg finansijskog izveštaja Vlade za budžet Kosova.

Budžetske organizacije - Kvalitet finansijskog izveštavanja još uvek nije na očekivanom nivou, jer od 87 revizija godišnjih finansijskih izveštaja budžetskih organizacija, od kojih je 46 imalo značajne pogreške što je rezultiralo modifikovanim/prirednim mišljenjem, dok je 41 drugi rezultirao ne modifikovanim mišljenjem.

Treba napomenuti da na centralnom nivou u pogledu finansijskog izveštavanja, situacija u odnosu na prethodnu godinu ne pokazuje nikakvo poboljšanje. U 2024. godini, na centralnom nivou, postoji 15 BO-ova sa izmenjenim mišljenjima, dok je 2023. godine bilo 12 sa izmenjenim mišljenjima. Na lokalnom nivou, u 2024. godini izdata je 31 modifikovana mišljenja, koja su u odnosu na 2023. godinu bila 23 modifikovana mišljenja, što ukazuje na loše stanje u pogledu finansijskog izveštavanja.

Takođe, situacija u vezi sa poštovanjem da li se aktivnosti i transakcije sprovode u skladu sa zakonskim okvirom nije bila dobra, posebno na lokalnom nivou. U 2024. godini, od 87 revidiranih budžetskih organizacija, 33 su imale ne modifikovani zaključak, dok je 54 imalo modifikovani zaključak, od čega 37 opština i 17 organizacija na centralnom nivou. U poređenju sa prethodnom godinom, nije primećeno neko poboljšanje.

Javna preduzeća - Kvalitet finansijskog izveštavanja još uvek nije na očekivanom nivou. Od devet (9) revizija finansijskih izveštaja javnih preduzeća, samo jedno (1) preduzeće je dobilo ne modifikovano mišljenje, dok su za još osam (8) mišljenja modifikovana četiri (4) kvalifikovana i četiri (4) suprotstavljena mišljenja. Kvalitet finansijskog izveštavanja u javnim preduzećima treba dodatno poboljšati, s obzirom da su u osam (8) od njih finansijski izveštaji za 2024. godinu sadržavali materijalne pogrešne prijave.

Takođe, u pogledu usklađenosti sa važećim zakonima i propisima, sva revidirana preduzeća su izvršila transakcije i aktivnosti koje nisu u skladu sa važećim zakonima i propisima.

Revizije učinka, informacionih tehnologija i usklađenosti - Za revizorsku sezonu 2024-2025, pokrivane su važne oblasti za građane, uzimajući u obzir ciljeve Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine gde su izrađeni 12 izveštaja o reviziji učinka, uključujući izveštaje o informacionoj tehnologiji i devet (9) izveštaja o usklađenosti. U tim izveštajima o učinku dato je ukupno 116 preporuka, dok je u izveštajima o usklađenosti dato 58 preporuka.

Javne službe na Kosovu se suočavaju sa izazovima i u efikasnosti i u efektivnosti. Revizije su istakle da predškolske ustanove često rade bez licence i bez redovnog nadzora, dok se novi zakon ne sprovodi zbog nedostatka smernica.

Efikasnost sistema zaštite potrošača na Kosovu nije bila dobro koordinisana. Postupci za žalbe su nejasni, inspekcije nisu zasnovane na riziku, a informativne kampanje su ograničene.

Projekti javne infrastrukture često počinju bez pravilnog planiranja, bez dovoljne analize rashoda i koristi i sa nedovoljnim finansiranjem u odnosu na vrednost ugovora.

U oblasti ekonomskog i socijalnog razvoja, revizije pokazuju da sektor šuma ima nedostatak kontrole i podataka. Upravljanje gradskim razvojem je slab zbog nedostatka inspekcija i sprovođenja građevinskih pravila.

Visok intenzitet gradnje dao je do znanja slabosti lokalne samouprave u upravljanju građevinskim procesima. Opština, kao institucija odgovorna za planiranje i kontrolu gradnje, nije obezbedila jasne postupke, jednaku raspodelu zadataka i efikasne mehanizme za garantovanje kvaliteta i bezbednosti kolektivnih stambenih objekata.

Obnovljivi izvori energije predstavljaju važnu priliku za društveni i ekonomski razvoj, doprinoseći energetske bezbednosti i održivom razvoju. Proizvođači obnovljivih izvora energije ne uspevaju tačno da predvide količinu energije koju proizvode, što često rezultira većom proizvodnjom od one očekivane. Višak proizvedene energije plaća KOSTT kroz sredstva Fonda za obnovljivu energiju, što prouzrokuje dodatne troškove i čineći upravljanje ovim Fondom neefikasnim.

U procesima javnih nabavki, identifikovani su nedostaci u procesima javnih nabavki za projekte javnih investicija, koji su uticali na transparentnost, konkurentnost i efikasnost trošenja javnih sredstava.

U oblasti IT-a, odgovorne institucije nisu preduzele dovoljne mere kako bi osigurale potpunu digitalizaciju procesa/usluga, bezbednost informacija, kontinuitet poslovanja/usluga kao i opšte kontrole i kontrole aplikacije su slabe.

Sistem integracije skladišta podataka je omogućio prikupljanje podataka od različitih institucija radi poboljšanja izveštavanja i upravljanja podacima. Međutim, nedostatak formalizovanih procesa, potpune dokumentacije procesa i među-institucionalne koordinacije rezultirao je slabostima u strateškom upravljanju sistemom i njegovom lošom upotrebom.

Za 2024. godinu, Nacionalna kancelarija revizije na lokalnim nivoima sprovela je osam (8) revizija usklađenosti, u kojima je dala 54 preporuke za poboljšanje praćenja i upravljanja imovinom pod zakup.

Rezultati revizije ukazuju na nedostatak transparentnosti, kontrole i sprovođenja redovnih postupaka u procesu davanja i upravljanja opštinskom imovinom. U nekim slučajevima nedostaju odgovarajući propisi koji bi regulisali davanje imovine na kratkoročno korišćenje, dok u drugim slučajevima nije obezbeđeno poštovanje postojećih propisa, što je uticalo na radnje van pravnog okvira i moguće finansijske štete.

Evidentiran je nedostatak formalnih postupaka za produženje ugovora o zakupu, nedostatak potrebne dokumentacije i povrede u vezi sa prenosom prava korišćenja na treća lica bez prethodnog odobrenja.

Predsednici opština nisu izveštavali skupštine opština o realizaciji ugovora i ispunjavanju svrhe korišćenja javne imovine, što je ograničilo mogućnost nadzora za donošenje efikasnih odluka.

Takođe, NKR je sproveo reviziju usklađenosti "Održavanje i popravka infrastrukture na sanitarnim deponijama i transfer stanicama KUDK" i dao četiri (4) preporuke.

Rezultati revizije ukazuju da Kompanija nije uspela da upravlja ugovorom u skladu sa zakonskim zahtevima, tako što nije realizovala naznačene pozicije prema ugovoru i značajno je prekoračila naznačene pozicije u ugovoru.

Sprovođenje preporuka – Nivo sprovođenja preporuka datih u Godišnjem izveštaju revizora za 2023. godinu o GFI-BRK nastavlja da bude nizak. Nivo obraćanja preporuka datih u GIR za 2023. godinu bio je oko 16%.

Ukupno, prosek sprovođenja preporuka budžetskih organizacija i javnih preduzeća je 37%. Posebno, za budžetske organizacije, procenjeno je da je 40% preporuka datih u 2023. godini u potpunosti sprovedeno, dok se za javna preduzeća procenjuje da je samo 25% preporuka sprovedeno.

Takođe, Nacionalna kancelarija revizije je procenila sprovođenje preporuka iz 10 revizija učinka objavljenih 2019. godine, koje su obuhvatile 36 subjekata. Od 199 preporuka, samo 51 ili 25% je sprovedeno.

Iako su preporuke revizije date budžetskim organizacijama nisu sprovedene na zadovoljavajući način, njihov uticaj na poboljšanje upravljanja javnim novcem i imovinom imao je pozitivno dejstvo u nekim oblastima. Na osnovu preduzetih radnji, registri imovine su tačniji i potpuniji u vrednosti od oko 177 miliona€. Vrednost imovine registrovane na centralnom nivou iznosila je 125,603,346€, dok je na lokalnom nivou iznosila 51,467,815€, kao i korekcije pojedinačnih godišnjih finansijskih izveštaja tokom revizije koje su imale dejstvo na tačan prikaz izveštaja o primanjima i uplatama za oko 167 miliona€.

Poglavlje - I

REVIZIJA GODIŠNJEG FINANSIJSKOG IZVEŠTAJA BUDŽETA REPUBLIKE KOSOVO ZA 2024. GODINU

1. Revizorsko mišljenje

Nacionalna kancelarija za reviziju izvršila je reviziju Godišnjeg finansijskog izveštaja o budžetu Republike Kosovo za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine, koji sadrži Izveštaj o novčanim primanjima i plaćanjima, Konsolidovani izveštaj o poređenju budžeta sa realizacijom, Konsolidovani izveštaj u novcu i stanju sredstava, objašnjenja i priloge.

Po našem mišljenju, pored uticaja pitanja opisanih u stavu na osnovu kvalifikovanog mišljenja, Godišnji finansijski izveštaj o budžetu Republike Kosovo predstavlja pravičan i istinit prikaz u svim materijalnim aspektima za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine, u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima za javni sektor (prema gotovinskom računovodstvu) i Zakonom br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama (sa izmenama i dopunama).

Osnova za kvalifikovano mišljenje

- **Neadekvatna klasifikacija troškova** - Tokom 2024. godine utvrđene su neadekvatne klasifikacije troškova u iznosu od 35.254.641€. Od toga, 9,398,425€ ili 27% centralnog nivoa i 25,856,216€ ili 73% lokalnog nivoa.
To se dogodilo kao rezultat plaćanja sudskim odlukama u iznosu od 27.351.559€, neadekvatnog budžetiranja 5.112.582€ i pogođenih samih budžetskih organizacija 2.790.500€.
- **Imovina** - Na kraju 2024. godine, ukupna imovina prema GFI-BRK iznosila je 10.307.892.365€. Prema pojedinačnim revizijama, identifikovana je precenjivanje imovine od 27.090.159€ u odnosu na vrednost prikazanu u GFI-BRK. Najveći problemi koji su pratili ovu kategoriju bili su: nepotpuna registracija imovine, nedostatak koordinacije između organizacija tokom prenosa imovine što je rezultiralo dupliranjem imovine i registracija konačne imovine kao budućih investicija uprkos tehničkom prihvatanju.
- **Naplativi računi** - Vrednost naplativih računa iskazanih u GFI-BRK iznosila je 1.004.657.000€. Prema pojedinačnim revizijama, potcenjivanje naplativih računa od 894.773€ je identifikovano u odnosu na vrednost prikazanu u GFI-BRK.
- **Neizmirene obaveze** - Vrednost neizmirenih obaveza prikazanih u GFI-BRK iznosila je 196.016.131€. Prema pojedinačnim revizijama, utvrđeno je potcenjivanje obaveza od 2.045.528€ u odnosu na vrednost prikazanu u GFI-BRK.
- **Nepredviđene obaveze** - Nepredviđene obaveze su rezultat potraživanja putem sudskih tužbi protiv budžetskih organizacija i očekuje se da će u budućnosti dobiti sudski epilog. Prema GFI-BRK, nepredviđene obaveze za 2024. godinu iznose ukupno 394.341.235€. Prema pojedinačnim revizijama, identifikovano je precenjivanje nepredviđenih obaveza od 4.229.574€.

Detaljniji opis pitanja navedenih u bazi mišljenja može se naći u relevantnim poglavljima ovog izveštaja.

Preporuka za Vladu

Kroz MFRT-a osigurati poboljšanje kvaliteta finansijskog izveštavanja kako bi se ispunili zahtevi za potpuno i tačno izveštavanje, uključujući izjave o obelodanjivanju (aneksi).

2. Zakonski okvir, delokrug i metodologija revizije

Zakonski okvir

Uloga glavnog revizora je da obezbedi osnovu za okončanje procesa odgovornosti između Skupštine i Vlade za izvršenje državnog budžeta tokom godine. To se postiže primenom principa menadžerske odgovornosti na svim nivoima vlasti, uključujući ministarstva, opštine, nezavisne institucije i javna preduzeća.

Generalni revizor, na osnovu ustavnog i zakonskog mandata, jednom godišnje vrši reviziju Godišnjeg finansijskog izveštaja Vlade o izvršenju budžeta Republike Kosovo.

Revizija Godišnjeg finansijskog izveštaja Vlade za 2024. godinu zasniva se na sledećim dokumentima:

- Ustav Republike Kosovo (članovi 137. i 138.);
- Zakon br. 05/L-055 o generalnom revizoru i Nacionalnoj kancelariji revizije Republike Kosovo (članovi 6. i 18.);
- Zakon br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama, sa izmenama i dopunama (članovi 47. i 48.);
- Godišnji plan revizije za revizijsku sezonu 2024/2025;
- Priručnik o finansijskim revizijama i usklađenosti;
- Vodič za kontrolu kvaliteta;
- Pravilnik Ministarstva finansija br. 01/2017 o godišnjem finansijskom izveštavanju budžetskih organizacija; i
- INTOSAI okvir za profesionalne izjave, tj. Međunarodni standardi vrhovnih revizorskih institucija (MSVRI).

Revizija se planira i sprovodi na osnovu međunarodnih standarda vrhovnih revizorskih institucija, kako bi se postigla razumna sigurnost da finansijski izveštaji ne sadrže značajne pogreške i da su vladine aktivnosti, finansijske transakcije i predstavljene informacije u skladu sa zakonima, propisima i drugim aktima. U pripreмноj fazi identifikovani su i procenjeni rizici, kontrolno okruženje, kao i unutrašnje kontrole.

Računovodstvena i finansijska osnova budžeta Kosova u okviru ZUOJF je osnova novčane gotovine. Upravljanje gotovinom je organizovano u obliku jedinstvenog trezorskog računa. Jedinstveni račun trezora je sistem bankovnih računa koji se koristi za prikupljanje prihoda i realizaciju troškova, a kojima upravlja i kontroliše Trezor. Budžetske organizacije su delegirale one koji su odgovorni za prikupljanje prihoda i realizaciju troškova. Takođe, na osnovu Pravilnika MF br. 01/2017, oni su dužni da vode odvojene računovodstvene registre na osnovu kojih sastavljaju svoje finansijske izveštaje i izveštavaju MFRT/Trezor.

Godišnji finansijski izveštaj o državnom budžetu sastoji se od tri glavna izveštaja zajedno sa objašnjenjima i drugim aneksima, koje priprema Trezor na osnovu beleški ISFUK.

Tokom konsolidacije GFI-BRK, napomene o aneksima su sledeće: žalba br. 8 Imovina u vrednosti manjoj od 1.000€, aneks 9 zalihe, aneks 10 naplaćivanja, aneks 12 Neplaćeni računi, aneks 13 nepredviđene obaveze, aneks 17 broj zaposlenih van platnog spiska i aneks 18 broj zaposlenih sa ugovorom o uslugama, zasnivaju se na beleškama iz pojedinačnih finansijskih izveštaja budžetskih organizacija.

Godišnji izveštaj o reviziji dostavlja se Vladi i Skupštini. Dok se pojedinačni revizorski izveštaji šalju Skupštini Kosova, Skupštinama opština, upravnim odborima i menadžmentu subjekata nad kojima se vrši revizija.

Naši analitički pregledi su pokazali da nijedna od budžetskih organizacija nije imala odstupanja sa zahtevima Pravilnika br. 01/2017 o godišnjem finansijskom izveštavanju, u pogledu formata, strukture i rokova izveštavanja.

Delokrug i metodologija revizije

Ministarstvo finansija, rada i transfera/Trezor je odgovorno za pripremu i pravično predstavljanje u ime Vlade godišnjeg finansijskog izveštaja o budžetu u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima u javnom sektoru (MRSJS) - finansijsko izveštavanje zasnovano na gotovinskom računovodstvu, i odgovorno je za primenu unutrašnjih kontrola.

Zamenik generalnog direktora Trezora je 27. marta 2025. godine dostavio Vladi na usvajanje Godišnji finansijski izveštaj za 2024. godinu u roku i u formatu propisanom Zakonom o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama (ZUOJF sa izmenama i dopunama), kao i u skladu sa SNKSP-om, i oni su usvojeni od strane Vlade. Takođe, GFI_2024 su dostavljeni Nacionalnoj kancelariji za reviziju.

Nacionalna kancelarija za reviziju je odgovorna za sprovođenje revizije regularnosti (finansijskih i usklađenosti) koje uključuju ispitivanje i procenu vladinih GFI-ova. Revizija se fokusirala na tri glavna uvida i objašnjenja/obelodanivanja:

- Izveštaj o prijemima i gotovinskim plaćanjima;
- Konsolidovani izveštaj poređenja budžeta sa realizacijom;
- Konsolidovani izveštaj o finansijskoj imovini i bilansi stanja sredstava; i
- Potpunost i kvalitet informacija u objašnjenjima/obelodanivanju finansijskih izveštaja.

Cilj revizije je bio da se pruži razumna sigurnost:

- Ako GFI-BRK, predstavlja u svim materijalnim aspektima, fer i istinit prikaz finansijskog položaja za izveštajni period;
- Ako GFI-BRK, predstavlja fer i istinit prikaz računa i finansijskih transakcija za izveštajni period;
- O efikasnosti unutrašnjih kontrola koje se primenjuju tokom pripreme GFI-BRK; i

- Da li je Vlada preduzela odgovarajuće mere za sprovođenje revizijskih preporuka za prethodnu godinu i prethodne godine.

Revizija GFI-ova BRK-a za 2024. godinu preduzeta je u skladu sa Međunarodnim standardima revizije javnog sektora (MSRJS) i unutrašnjim smernicama NKR-a. Naš pristup se zasniva na temeljnom razumevanju procesa kroz koji su izrađeni GFI-ovi i sa razvojem strategije revizije, koja se fokusira na rešavanje specifičnih rizika za javnost, istovremeno obezbeđujući prihvatljiv nivo bezbednosti za uvide dobijene u celini.

Odabrani pristup obuhvata i procenu rezultata revizije za pojedine anekse GFI-ova koji su konsolidovani iz pojedinačnih finansijskih izveštaja, kao što su: aktiva, obaveze, naplativi računi, stanje javnog duga i drugi aneksi.

Naši postupci su obuhvatili analitički pregled izveštaja, procenu procesa sastavljanja izveštaja, verifikaciju vrednosti računa u glavnoj knjizi i usklađenost sa vrednostima prikazanim u finansijskim izveštajima, procenu efekta neispravljenih pogrešnih izveštaja, da li su bilansi računa materijalno tačni i gde su identifikovane greške, da li su izvršena prilagođavanja finansijskih izveštaja, potvrda da su sve revizijske tvrdnje adekvatno adresirane, pregled unutrašnjih upravljačkih kontrola, računovodstvenih sistema i značajan broj testova i procedura, koji su smatrani neophodnim za efikasno sprovođenje revizije.

Sledeći delovi izveštaja pružaju detaljniji pregled nalaza revizije, kao rezultat zapažanja u svakoj oblasti pregleda. Nalaze revizije ne treba smatrati sveobuhvatnim pregledom svih grešaka i ranjivosti koje mogu postojati, ili svih poboljšanja koja se mogu napraviti u vladinim sistemima i procedurama koje su karakterisale 2024. godinu, ali i dalje pružaju razuman nivo sigurnosti.

3. Budžetski deficit

Prema članu 46. Zakona br. 03/L-048 o upravljanju i odgovornostima za rad u javnim finansijama, sa izmenama i dopunama, ministar je dužan dostaviti Vladi konačni izveštaj o budžetu, koji sadrži izveštaj o prihodima i troškovima, u kojem se moraju dostaviti uporedni podaci između godina u pogledu poštovanja limita deficita, uključujući: uzroke odstupanja i finansiranje deficita, ili uzroke budžetskih viškova i ulaganja tih viškova, ako ih ima.

Na osnovu člana 22.A.1. ZUOJF br. 04/L-194, propisano je da nijedan zakon o izdvajanju budžeta ne bi trebalo da sadrži opšti deficit koji prelazi nivo od 2% projektovanog bruto domaćeg proizvoda (BDP).

S obzirom na to da je članom 22.A.3 propisano da, kako bi se ukupan dug u značajnoj meri zadržao ispod limita duga utvrđenog Zakonom o javnom dugu, Skupština za svaku petu fiskalnu godinu razmatra i, ako je potrebno, može izvršiti prilagođavanja:

- Limit deficita u skladu sa limitom duga i srednjoročnim rastom BDP-a projektovanim u najnovijem SOR-u; i
- Procedure sprovođenja i ključni parametri koji služe kao osnova za ograničenje deficita.

U cilju pokrivanja povećanja deficita u skladu sa predlogom, Ministarstvo finansija, rada i transfera je identifikovalo dodatne izvore finansiranja deficita, koji će se finansirati iz domaćih i spoljnih izvora finansiranja, putem hartija od vrednosti, spoljnih kredita i grantova.

Analizirali smo obračun deficita, u Aneksu br. 1 GFI-BRK o objavljivanju podataka u tabeli budžetskog deficita za 2024. godinu, i nismo identifikovali nikakva odstupanja.

Tabela 1 - Obračun budžetskog deficita¹ za 2024. godinu (u '000€)

	Početni budžet za 2024. godinu	Realizacija 2024. prema GFI
1. Budžetski prihodi	3,027,997	3,088,019
Poreski prihodi, uključujući poreski povrati	2,705,117	2,740,151
Prihodi bez poreza	292,880	337,939
Budžetska podrška iz bespovratnih sredstava	18,000	1
Donatorski definisani grantovi	12,000	9,928
2. Budžetski troškovi	3,314,323	3,116,810
Plate i dodaci	805,390	843,034
Roba i usluge	518,959	458,447
Subvencije i transferi	1,062,316	1,112,492
Kapitalni troškovi	859,176	647,014
od čega - Finansiranje redovnog budžeta	784,166	627,922
od čega - Kapitalni troškovi iz klauzule	75,010	19,092
Rezervi	10,173	-
Plaćanje kamate	46,309	42,215
Definisani donatorski grantovi	12,000	13,607
3. Opšti deficit/suficit	-286,326	-28,791
4. Opšti deficit/suficit kao procenat BDP-a	-2.71%	-0.27%
5. Troškovi isključeni iz fiskalnog pravila	75,010	81,627
Troškovi iz sopstvenog prihoda koji se prenose	-	62,535
Troškovi od namenskih prijema KAP-a	-	-
KAP likvidacioni fondovi	-	-

¹ Za potrebe obračuna budžetskog deficita isključeni su grantovi, zaduživanje i drugi prihodi (Namenski prihodi, povrati JP kredita, KAP jednokratno finansiranje i depozitarski prijemi)

Troškovi koji se finansiraju investicionom klauzulom i KAP	75,010	19,092
6. Opšti deficit/suficit po fiskalnom pravilu 5=4+3	-211,316	52,836
7. Opšti deficit / suficit kao % BDP-a	-2%	0.5%
8. Projektovani bruto domaći proizvod	10,552,322	10,305,400

Gornja tabela pokazuje da je procenjeni ukupni deficit prema početnom budžetu bio -211,316,000€ ili -2% projektovanog BDP-a. Prema realizaciji krajem godine, ostvaren je suficit u iznosu od 52.836.000€ ili 0,5% BDP-a.

Ograničenje budžetskog deficita poštovano je i prvobitnim zakonom o budžetu i implementacijom za 2024. godinu.

4. Državni dug i državne garancije

Državni dug Kosova sastoji se od spoljnog/međunarodnog duga, unutrašnjeg duga i državnih garancija. Spoljni dug označava državni dug izdat ili ugovoren međunarodnim sporazumom i/ili finansijskim sporazumom sa poveriocem sa sedištem u inostranstvu, dok unutrašnji dug označava državni dug koji je izdao ili ugovorio poverilac u zemlji.

Republika Kosovo je počelo da prima spoljne/međunarodne dugove od 2009. godine, dok je od 2012. godine počelo da prima domaće dugove putem izdavanja hartija od vrednosti.

Portfelj državnog duga na kraju 2024. godine sastoji se od spoljnog duga i unutrašnjeg duga, kao i državne garancije.² Do sada, Republika Kosovo nema opštinski dug niti opštinske garancije.

Na kraju 2024. godine, državni dug dostigao je vrednost od 1.736.960.000€, što je u odnosu na prethodnu godinu zabeležilo porast od 73.920.000€ ili 4,45%. Međutim, u odnosu na bruto domaći proizvod, državni dug se smanjio, što se odražava i na procenat državnog duga i garancija, koji je smanjen na 16,90% u 2024. godini sa 17,50% u 2023. godini.

Prema Zakonu o državnim dugovima broj 08/L-099, utvrđeno je da ni u kom slučaju iznos neizmirene glavnice ukupnog duga ne sme prelaziti 40% BDP-a. Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT) za 2024. godinu u potpunosti je ispunilo zakonsko ograničenje dozvoljeno za preuzimanje javnih dugova.

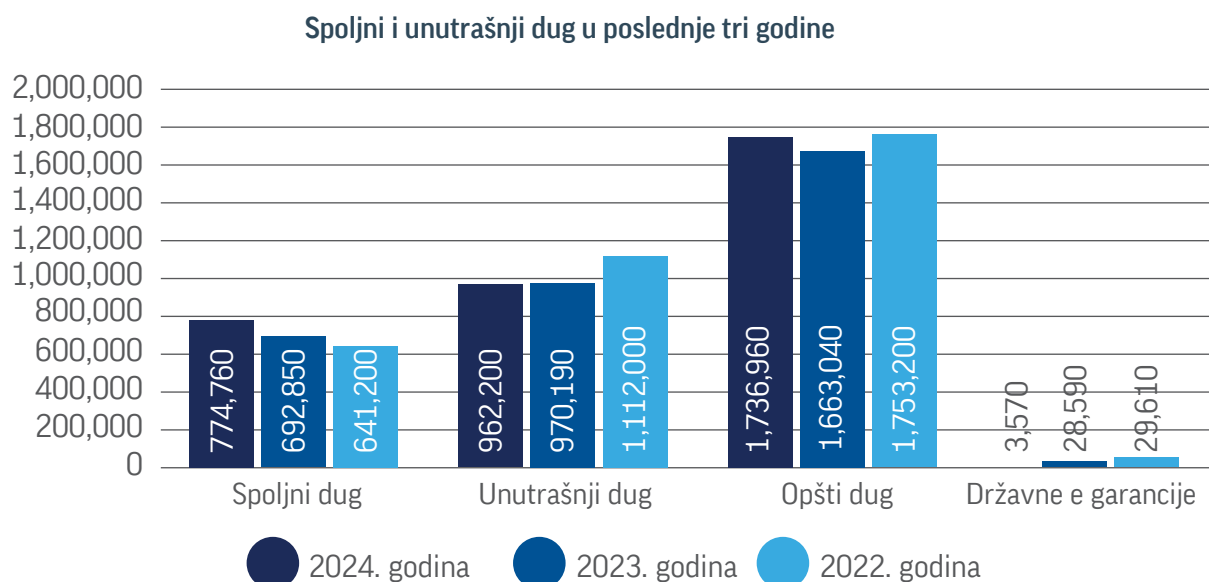
² Državne garancije predstavljaju moguće obaveze i one postaju stvarni dugovi samo u slučajevima kada javni subjekt ne plati garantovane ugovorne obaveze;

Tabela 2 - Spoljni / Međunarodni dug i unutrašnji dug u poslednje tri godine (‘000 u€)

Opis	2024. godine	2023. godine	2022. godine
Spoljni dug	774,760	692,850	641,200
Unutrašnji dug	962,200	970,190	1,112,000
Ukupan dug	1,736,960	1,663,040	1,753,200
Državne garancije	3,570	28,590	29,610
Dug i državne garancije kao% BDP-a	16.90%	17.50%	20.04%
BDP od ASK ³	10,305,400	9,680,0704	8,895,730

Državni dug se sastoji od 44,6% spoljnog zaduživanja i 55,4% domaćeg zaduživanja. Vlada trenutno ima državnu garanciju u iznosu od 3.570.000€.

Grafikon 1- Spoljni i unutrašnji dug (‘000 u€)

³ Spoljni dug se tokom godina menja i kao rezultat promene deviznog kursa. Vrednosti BDP-a za period 2022-2023. godine preuzete su sa službene internet stranice Agencije za statistiku Kosova, a za 2025. godinu preuzete su iz Zakona o budžetu za 2025. godinu. Obračun pokazatelja uključuje i državne garancije;

⁴ Ėshtë rishikuar vlera e BPV-së nga ASK me datën 14.03.2025;

Spoljni/Medunarodni dug

Na kraju 2024. godine spoljni dug iznosi 774.760.000€, što je povećano za 81.910.000€ ili oko 12% u odnosu na prethodnu godinu. Spoljni dug je pozajmljen u svrhu finansiranja projekata iz oblasti obrazovanja, poljoprivrede, socijalne zaštite, katastra, energetike, zdravstva, vode, tretman otpadnih voda, centralnog grejanja, bankarskog sistema, rehabilitacije puteva i železnica, ekonomskog rasta i budžetske podrške.

Glavni poverioci međunarodnog duga su: Međunarodna asocijacija za razvoj (MAR) sa 34% učešća, Evropska banka (EB) sa 13% učešća, Međunarodna banka za obnovu i razvoj (EBRD) sa 10% učešća, Međunarodni monetarni fond (MMF) sa 10% učešća, Evropska investiciona banka (EIB) sa 10% učešća, OPEC Međunarodni razvojni fond (OMRF) sa 6% učešća i Razvojna banka Saveta Evrope (RBSE) sa 6% učešća.

Tabela 3 - Spoljni / Međunarodni dug u poslednje tri godine ('000 u€)

Opis	2024. godine	2023. godine	2022. godine
Spoljni dug	774,760	692,850	641,200
Vlada	732,130	652,050	594,190
Sub-pozajmljeno	42,630	40,800	47,010
Spoljni dug prema % BDP-a	7.52%	7.16%	7.21%
BDP od ASK	10,305,400	9,680,070	8,895,730

U 2024. godini budžetske organizacije za projekte koji se finansiraju međunarodnim dugom privukle su sredstva iz kredita u iznosu od 134.600.000€. Povlačenja u najvećim iznosima izvršili su sledeći poverioci: OFMR, MMF, MAR i EBI.

Tokom 2024. godine, u Skupštini je ratifikovano pet (5) kredita/finansijskih sporazuma u iznosu od 130.500.000€, sa ciljem finansiranja programa u sektoru socijalne zaštite, solarne energije, tretmana otpadnih voda, sektora javnih finansija i ekonomskog rasta, kao i digitalnog upravljanja.

Tabela 4 - Krediti ratifikovani u 2024. godini ('000 u €)

Kredit / Projekat	Poverilac	Datum sporazuma	Valuta	Vrednost	Sprovodilac projekta	Status
Program javnih finansija i ekonomskog rasta	OFMR	09.06.2022	€uro	38,000	MFRT	Ratifikovano
Projekat jačanja digitalnog upravljanja za pružanje usluga	MAR	18.09.2023	€uro	18,500	MUP i KP	Ratifikovano
Program solarne energije (Solar4Kosovo I) fotonaponski	KfW	11.10.2023	€uro	29,000	KEK	Ratifikovano
Projekat tretman otpadnih voda u Uroševcu	EBRD	15.12.2023	€uro	20,000	RKV Bifurkacioni A.D.	Ratifikovano
Adekvatno socijalno stanovanje na Kosovu	RBSE	25.01.2024	€uro	25,000	MŽSPPI	Ratifikovano

Nedostaci u korišćenju spoljnih kredita

Za 2024. godinu, neizmireni iznos kredita iznosi 546.730.000€. Na osnovu Aneksa 21.1 RFV-a BRK o obelodanjivanju spoljnog duga, za deset (10) projekata/kredita u ukupnom iznosu od 196.800.000€, ratifikovanih u periodu od 2016. do 2024. godine, sredstva nisu povučena. Projekti su imali rok za realizaciju ili ispunjenje počev od 2021. do 2026. godine.

Ratifikovani krediti koji nisu imali isplatu sredstava do kraja 2024. godine

1. Projekat za Efikasne energetske mere u opštinama: Uroševac, Priština, Đakovica i Gnjilane, poverilac KfW, realizatori projekta su odgovarajuće opštine, u iznosu od 2.500.000€, godina ratifikacije sporazuma je 2016. godina (sa rokom do 30. maja 2021. godine);
2. Projekat za Postrojenje za otpadnih voda u Mitrovici, poverilac EIB, realizator projekta je Opština Mitrovica, u iznosu od 19.800.000€, godina ratifikacije sporazuma 2022. godine (sa rokom realizacije u decembru 2026. godine);
3. Projekat razvoja otpadnih voda Mitrovica, poverilac EBRD-a, realizator projekta je Opština Mitrovica, u iznosu od 13.500.000€, godina ratifikacije sporazuma 2022. (sa rokom realizacije u decembru 2025. godine);
4. Rehabilitacija železničke pruge 10B, poverilac EIB-a, realizator projekta je Infracos, u iznosu od 38.000.000€, godina ratifikacije sporazuma 2023. godine (sa rokom realizacije u decembru 2024. godine);
5. Energetska efikasnost u javnim zgradama u Prizrenu, poverilac EBRD-a, realizator projekta je Opština Prizren, u iznosu od 5.000.000€, godina ratifikacije sporazuma 2023.;
6. Razvoj Energetskog sektora VII – Unapređenje prenosne mreže, poverilac KfW, realizator projekta je KOSTT, u iznosu od 25.500.000€, godina ratifikacije sporazuma 2023.;

7. Program solarne energije (Solar4kosovo I) Fotonaposki, poverilac KfW, realizator projekta je KEK, u iznosu od 29.000.000€, godina ratifikacije sporazuma 2024.;
8. Adekvatno socijalno stanovanje, poverilac BRSE, realizator projekta je MŽSPPI, u iznosu od 25.000.000€, godina ratifikacije sporazuma 2024.;
9. Projekat tretman otpadnih voda u Uroševcu, poverilac EBRD, realizator projekta je Opština Uroševac, u iznosu od 20.000.000€, godina ratifikacije sporazuma 2024.;
10. Projekat jačanja digitalnog upravljanja za pružanje usluga, poverilac MAR, realizator projekta je MUP i KP, u iznosu od 18.500.000€, godina ratifikacije sporazuma 2024.

Ratifikovani krediti koji su imali kašnjenja u isplati sredstava do kraja 2024. godine

Za 12 ratifikovanih kredita u iznosu od 274.480.000€, koji imaju izraženija kašnjenja i koji imaju rok dospeća počevši od 2022. do 2026. godine, nivo isplate do kraja 2024. godine iznosio je samo 114.780.000€ ili 42% ukupne vrednosti kredita.

1. Projekat - Razvoj otpadnih voda u Gnjilanu u iznosu od 11.000.000€, poverilac EIB-a, realizator projekta je ME/Opština Gnjilane/RKV Hidromorava, godina ratifikacije sporazuma je 2021. (sa rokom do marta 2026.), povučeno je samo 200.000€;
2. Projekat - Tretman otpadnih voda u Prištini u iznosu od 66.000.000€, poverilac Bpl France, realizator projekta je Ministarstvo ekonomije, godina ratifikacije sporazuma je 2017. (sa rokom do decembra 2026. godine), povučeno je samo 180.000€;
3. Projekat - Promocija i mobilizacija mogućnosti za bezbednost voda, poverilac MAR a realizator projekta je MŽSPPI, u iznosu od 25.100.000€, godina ratifikacije sporazuma 2022. (sa rokom realizacije u novembru 2025. godine), povučeno je samo 2.320.000€;
4. Projekat - Rehabilitacija regionalnih puteva, realizator projekta je MŽSPPI, u iznosu od 29.000.000€, od poverioca EBRD-a, godina ratifikacije sporazuma 2016. (sa rokom do avgusta 2023. godine), povučeno je samo 9.680.000€;
5. Projekat - Nekretnine i geo-prostorna infrastruktura, realizator projekta je ME, u iznosu od 14.600.000€, od poverioca MAR, godina ratifikacije sporazuma 2020. (sa rokom realizacije avgust 2025. godine), povučeno je samo 3.310.000€;
6. Projekat - Okvir zelenih gradova 2 Prozor 2 - Energetska efikasnost u javnim zgradama u Prištini, realizator projekta je Opština Priština, u iznosu od 5.000.000€, od poverioca EBRD-a, godina ratifikacije sporazuma 2017. (sa rokom do decembra 2025. godine), povučeno je samo 500.000€;
7. Projekat - Digitalna ekonomija na Kosovu, realizator projekta je ME, u iznosu od 19.370.000€, od poverioca MAR, godina ratifikacije sporazuma 2018. (sa rokom realizacije maj 2024.), povučeno je 17.390.000€;
8. Projekat - Rehabilitacija 10. železničke pruge, Elez Han - Kosovo Južni segment, realizator projekta je INFRAKOS, u iznosu od 39.900.000€, od poverioca EBRD-a, godina ratifikacije sporazuma 2014. (sa rokom do decembra 2024. godine), povučeno je 24.030.000€;
9. Projekat bezbednosti voda i zaštita kanala, realizator projekta je Ibar Lepenac A.D., u iznosu od 15.000.000€, od poverioca MAR, godina ratifikacije sporazuma 2016. (sa rokom do oktobra 2024.), povučeno je 12.770.000€;
10. Projekat - Rehabilitacija 10. železničke pruge, realizator projekta je MŽSPPI/InfraKos, u iznosu od 42.000.000€, od poverioca EIB, godina ratifikacije sporazuma 2016. (sa rokom do decembra 2024.), povučeno je 37.300.000€;

11. Za projekat Izgradnja kanalizacionog sistema za opštinu Štimlje, realizator projekta je Opština Štimlje, u iznosu od 2.390.000€, od poverioca UniCredit, godina ratifikacije sporazuma 2019. (sa rokom za realizaciju april 2024. godine), povučeno je 2.100.000€; i
12. 12. Projekat - Izgradnja vodovodnog sistema za opštinu Gračanica, realizator projekta je Opština Gračanica, u iznosu od 5.120.000€, od poverioca UniCredit, godina ratifikacije ugovora 2019. (sa rokom do decembra 2022. godine), povučeno je 5.100.000€.

Za gore navedene projekte, organizacije za sprovođenje odgovarajućih projekata izveštavaju MFRT svaka 3 meseca, kao i za iste, MFRT svakih 6 meseci izveštava Vladu o napretku u realizaciji ovih projekata. Izveštaji jedinica za realizaciju projekata su formalni i nisu autentični, ne navode detaljno uzroke i prepreke koje nastaju na terenu u sprovođenju ovih projekata, kako bi odražavali konkretne akcije u njihovom otklanjanju.

Sklapanje ugovora o kreditu i kašnjenja u povlačenju raspoloživih sredstava posledica su lošeg planiranja, procesa eksproprijacije, kretanja tržišnih cena i nedostatka vladinih kapaciteta za blagovremeno i efikasno korišćenje sredstava za pozajmljivanje. Kao rezultat ovih nedostataka, Vlada kontinuirano plaća naknadu za obavezu za ove neiskorišćene kredite.

Neslaganja između raspodele kredita i realizacije projekata, kojima se obezbeđuju naknade za obaveze za kreditna sredstva koja nisu povučena od zajmoprimaca, Vlada je u 2024. godini platila naknade za obaveze u iznosu od 673.934€. U poređenju sa prethodnom godinom, došlo je do povećanja založnih naknada za 176.045€ ili oko 35%. Ove naknade se uglavnom plaćaju zbog kašnjenja u povlačenju sredstava.

Iz analize GFI_BRK - Aneks 21.1, situacija kredita-spoljnog kredita, identifikovana je razlika u registraciji od 560.000€ između Trezora i SRUD (Sistem za registraciju i upravljanje dugom). Od ove vrednosti, 380.000€ je evidentirano u Trezoru kao avansni povrat, dok je u SRUD-u kao povrat avansa, dok vrednost od 180.000€ nije registrovana kao isplata Trezoru i SRUD-u.

Unutrašnji dug

Republika Kosovo je počela da prima unutrašnji dug kroz izdavanje hartija od vrednosti od januara 2012. godine, taj dug je glavni katalizator u finansiranju budžetskog deficita.

U 2024. godini unutrašnji dug iznosi 962.200.000€, gde je u odnosu na prethodnu godinu smanjen za 7.990.000€ ili 0,82%. Unutrašnji dug predstavlja 55,4% Državnog duga ili 9,34% BDP-a.

Tabela 5 - Unutrašnji dug u posljednje tri godine ('000 u€)

Unutrašnji dug (neto)	2024. godina	2023. godina	2022. godina
Nove emisije	-7,993	-141,810	5,850
Unutrašnji dug zaliha	962,200	970,190	1,112,000
Unutrašnji dug kao % BDP-a	9.34%	10.02%	12.50%
BDP od ASK	10,305,400	9,680,070 ⁵	8,895,730

U 2024. godini vrednost dospelih hartija od vrednosti iznosila je 260.414.000€, dok je 252.421.000€ izdato za refinansiranje.

Tabela 6 - Obelodanjivanje o novim izdanjima hartija od vrednosti ('000 u€)

Unutrašnji dug (neto)	2024. godine
Dospeća	-260,414
Emisije	252,421
Nove emisije	-7,993

Pored komercijalnih banaka koje su primarni akteri, kao i Penzionog fonda kao primarnog učesnika, hartije od vrednosti drže i drugi fizički i pravni investitori (biznisa i privatna lica). U tabeli su prikazani vlasnici hartija od vrednosti u poslednje tri godine.

Tabela 7 - Vlasnici hartija od vrednosti - nominalna vrednost ('000 u€)

Instrumenti	2024. godina	2023. godina	2022. godina
Komercijalne banke	229,220	231,500	279,510
Penzioni fondovi	434,920	444,540	550,270
Javne ustanove	215,580	216,600	213,560
Osiguravajuća društva	51,880	50,330	45,910
Drugi	33,810	29,690	26,800
Ukupno	965,410	972,660	1,116,050

⁵ Vrednost BDP-a je revidirana od strane ASK-a 14.03.2025. godine;

Državne garancije

U 2024. godini, portfelj državnih garancija Republike Kosovo sastoji se od izdate državne garancije. Državna i opštinska garancija se tretira kao dug prilikom izračunavanja indikatora duga / BDP-a.

Ova garancija je izdata tokom 2016. godine u iznosu od 10.000.000€, kroz koju Republika Kosovo garantuje lokalnom javnom preduzeću Urban Traffic za kredit pozajmljen od EBRD-a. Do kraja 2024. godine, dužnik je otplatio iznos kredita u iznosu od 6.430.000€.

Tabela 8 - Stanje državnih garancija ('000 u€)

Opis	2024. godine	2023. godine	2022. godine
Državne garancije	3,570	28,590	29,610
EBRD Garancija za gradski saobraćaj-Priština	3,570	4,590	5,610
Garancija druge kreditne linije EBRD-a za FODK	0	24,000	24,000
Državne garancije kao% BDP-a	0.03%	0.30%	0.33%

Preporuke za Vladu

- Vlada treba da obezbedi da se pre donošenja odluke o finansiranju projekata zaduživanja urade detaljne analize i odgovarajuće pripreme u vezi sa projektima, kako bi se ta sredstva što efikasnije koristila; i
- Kašnjenja ili propusti u ne pokretanju ili ne sprovođenju projekata treba da budu predmet stalnog pregleda sa organizacijama za sprovođenje odgovarajućih projekata, gde se analiziraju uzroci i razlozi koji odražavaju preduzimanje konkretnih akcija u njihovom smanjenju/eliminaciji kako bi se oni sproveli i rezultirali javnoj koristi za dobrobit građana.

Preporuka za Ministarstvo finansija, rada i transfera

Na osnovu kvartalnih izveštaja Trezora, MFRT u saradnji sa resornim ministarstvima treba da se pozabavi svim identifikovanim izazovima u realizaciji projekata koji se finansiraju kreditima. U bilo koje vreme i u svim slučajevima kada se smatra neophodnim, MFRT treba da predloži Vladi odgovarajuće mere za prevazilaženje ovih izazova.

5. Analiza državnog budžeta

Podaci prikazani u Godišnjem finansijskom izveštaju o budžetu Republike Kosovo odraz su početne i konačne budžetske projekcije za 2024. godinu i rezultat primanja i uplata u odnosu na odgovarajuća budžetska izdvajanja.

Početne i konačne projekcije prihoda/prijava, prema Zakonu o izdvajanju budžeta broj 08/L-260, iznosile su 3.436.472.000€ i nisu se menjale tokom godine. Dok je realizacija prihoda/primanja za 2024. godinu iznosila 3.234.089.000€, odnosno 94% konačnog budžeta. U poređenju sa realizacijom 2023. godine, prijemi su porasli za 368.449.000€, ili oko 13%.

Kretanje budžeta u troškovima (u ukupnoj vrednosti od 128.129.000€) kroz odluke Vlade tokom godine, uticalo je na neke budžetske organizacije, gde je u pojedinim ekonomskim kategorijama i projektima povećan budžet, dok su ga u nekim drugima smanjili. Ovi budžetski pokreti proizilaze iz podele iz amandmana prema ZUORJF u iznosu od 36.964.000€, nastavljajući se iz sopstvenih prihoda prenesenih u iznosu od 81.895.000€ i promena za donatorske grantove utvrđene u iznosu od 9.270.000€.

Početni budžet za troškove iznosio je 3.492.163.000€, dok je konačni budžet iznosio 3.620.293.000€ koji je realizovan u iznosu od 3.195.579.000€ ili 88% konačnog budžeta. U poređenju sa 2023. godinom, došlo je do povećanja troškova od 269.581.000€ ili 9%.

Detaljne informacije o početnom planiranju, konačnom budžetu i realizacije prikazane su u sledećim tabelama.

Tabela 9 - Konsolidovani pregled poređenja budžeta sa realizacijom (u '000€)

Br.	Budžetske stavke	Realizacija	Prema konačnom budžetu	Prema Zakonu o budžetu broj 08/L-260. iz 2024. godine
1	Direktni porezi	517,168	534,544	534,544
2	Indirektni porezi	2,297,114	2,249,847	2,249,847
3	Povrati	-74,131	-79,273	-79,273
4	Prihodi bez poreza	337,939	292,880	292,880
5	Grantovi i grantovi	9,929	30,000	30,000
6	Finansiranje iz zaduživanja	123,306	391,452	391,452
7	Ostali prijemi	22,764	17,023	17,023
Ukupno primanja		3,234,089	3,436,472	3,436,472
1	Plata i dnevnica	843,034	844,744	805,390
2	Roba i usluge	429,198	491,132	484,773

3	Opštinski troškovi	29,249	33,047	34,186
4	Subvencije i transferi	1,112,492	1,162,405	1,062,316
5	Kapitalni izdaci	647,014	840,896	859,176
6	Rezervi	-	2,651	10,173
7	Kamata	42,215	46,309	46,309
8	Drugo	92,376	199,110	189,840
Ukupne uplate		3,195,579	3,620,293	3,492,163
Povećanje / smanjenje bankarskog bilansa		38,509	(183,821)	(55,691)

Prema Zakonu br. 08/L-260 o budžetskim izdvajanjima za budžet Republike Kosovo za 2024. godinu, 10.173.000€ je predviđeno u rezerve, od čega je 9.769.000€ predviđeno na centralnom nivou i 404.000€ na lokalnom nivou.

Deo na Centralnom nivou od 7,233,000€ je izdvojen kroz odluke Vlade, da pokrije deo isplate u skladu sa Odlukom Arbitražnog suda u slučaju ICC HBH Contour Global, da pokrije nedostatak sredstava u kategoriji plata i dodataka za opštine Kamenica i Vitina i da pokrije druge hitne potrebe.

Deo lokalnog nivoa od 289.000€ izdvojen je za finansiranje kapitalnih projekata.

U konačnom budžetu, deo od 2.651.000€ (2.536.000€ na centralnom nivou i 115.000€ na lokalnom nivou) ostao je kao slobodna sredstva.

5.1. Analiza prihoda/primanja po ekonomskim kategorijama

Projekcije prihoda/primanja, prema Zakonu o budžetu broj 08/L-260 za 2024. godinu, iznosile su 3.436.472.000€, dok su realizacije iznosile 3.234.089.000€, odnosno 94% njihovog planiranja.

U nastavku se nalaze detaljnije informacije o početnom i konačnom budžetu i trendovima realizacije u poslednje tri godine.

Tabela 10 - Primanja po izvoru prema GFI/BRK-a ('000 u€)

Primanja	Početni budžet	Konačni budžet	Realizacija 2024.	Realizacija 2023.	Realizacija 2022.
Direktni porezi	534,544	534,544	517,168	490,294	413,829
Indirektni porezi	2,249,847	2,249,847	2,297,114	2,076,882	1,870,248
Povrati	-79,273	-79,273	-74,131	-61,277	-67,069
Prihodi bez poreza	292,880	292,880	337,939	266,881	256,532
Grantovi i pomoći	30,000	30,000	9,929	81,323	19,988
Finansiranje iz zaduživanja	391,452	391,452	123,306	-36,845	112,201
Ostala primanja	17,023	17,023	22,764	48,382	22,823
Ukupno	3,436,472	3,436,472	3,234,089	2,865,640	2,628,552

U poslednje tri godine zabeležen je trend povećanja budžetskih prihoda. U 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu, ostvarenje primanja/prihoda je veće za 13%, dok je u odnosu na 2022. godine ostvarenje veće za 23%.

Direktni porezi

Direktni porezi se sastoje od četiri kategorije: porez na prihode korporacija (PPK), porez na lični dohodak (PLD), porez na imovinu (PI), kao i drugi porezi. Realizacija direktnih poreza iznosila je 517.168.000€, odnosno oko 97% iznosa planiranog u godišnjem budžetu za ovu kategoriju prihoda.

Glavni izvor direktnih poreza bio je: porez na dohodak u iznosu od 280.782.000€ ili 54%, porez na prihode korporacija u iznosu od 203.380.000€ ili 39%, porez na imovinu u iznosu od 32.977.000€ i ostali porezi u iznosu od 29.000€ ili 7%. Od toga, porez na lični dohodak i porez na prihode korporacija prikupljala je Poreska administracija Kosova (PAK), dok su porez na imovinu prikupljale opštine. U poređenju sa 2023. godinom, direktni porezi porasli su za 5%, dok su za 25% u odnosu na 2022. godinu.

Indirektni porezi

Glavni izvori indirektnih poreza su: porez na dodatu vrednost (PDV), carinska obaveza, akcize i drugi indirektni porezi. Realizacija za ovu kategoriju prihoda iznosila je 2.297.114.000€, odnosno 102% iznosa planiranog godišnjim budžetom. Porez prikupljen u dodatoj vrednosti iznosio je 1.504.924.000€ ili blizu 66% ukupne realizacije, akcize 618.287.000€ ili 27%, carinski porezi 172.069.000€ ili 7%, a ostali indirektni porezi od 1.834.000€. U poređenju sa 2023. godinom, indirektni porezi su povećani za 220.232.000€ ili oko 11%, dok je u poređenju sa 2022. godinom, povećanje je za 426.866.000€ ili oko 23%.

Poreski povrati

Povraćaj poreza se javlja zbog iznosa plaćenih od strane poreskih obveznika na iznos poreske obaveze. U slučaju izjednačavanja poreske situacije sa PAK-om i carinom, razlike se izračunavaju i kao takve se vraćaju različitim subjektima nakon razmatranja zahteva za povraćaj.

Prema budžetu, iznos povrata planiran je u iznosu od 79.273.000€, dok su iznosi vraćeni do kraja fiskalne godine iznosili 74.131.000€ ili 94% plana. Od toga, vrednost prinosa od TAK-a iznosila je 71.610.000€, dok je 2.521.000€ povrat od Carine. U poređenju sa 2023. godinom, povrat poreza je bio 12.854.000€ veći ili 21%.

Neporeski prihodi

Kategorija neporeskih prihoda obuhvata sve vrste administrativnih i drugih poreza, različite vrste novčanih kazni, prihode od inspekcije, korišćenje javne imovine, naknade za usluge, dozvole, zakupnine za javnu imovinu, poreze na koncesije, rudarske zakupnine itd. Ne poreski prihodi se prikupljaju sa centralnog nivoa, lokalnog nivoa i nezavisnih budžetskih agencija.

Ne poreski prihodi za 2024. godinu prema Zakonu o početnom i konačnom budžetu iznosili su 292.880.000€. Od toga, 166.280.000€ je planirano na centralnom nivou, 56.200.000€ na lokalnom nivou, rudarska zakupnina 30.300.000€, porez na koncesiju 32.000.000€, prihod od dividendi 5.000.000€ i prihod od kamata 3.100.000€.

Realizacija ne poreskih prihoda tokom 2024. godine iznosila je 337.939.000€ ili 115% plana. Od toga, 197.787.000€ je iznos prikupljen sa centralnog nivoa, 66.239.000€ sa lokalnog nivoa, od rudarskih zakupnina 27.455.000€, od poreza na koncesije 33.037.000€, od prihoda od kamata na kredite javnim preduzećima 3.045.000€ i od prihoda od dividendi 10.376.000€.

Trend pokazuje da su ne poreski prihodi porasli za 71.058.000€ ili oko 27% u poređenju sa 2023. godinu, i za 81.407.000€ ili oko 32% u poređenju sa 2022. godinu.

Grantovi i pomoći

Grantovi definisani od donatora su sredstva koja se moraju koristiti u skladu sa uslovima sporazuma između Vlade i donatora. Ova sredstva su planirana sa godišnjim budžetom i deo su ukupnih budžetskih prihoda za finansiranje različitih projekata.

Iznos grantova prema Zakonu o budžetu br. 08/L-260 za izdvajanja iz budžeta i konačnom budžetu za 2024. godinu, uključujući i grantove za budžetsku podršku, planiran je u iznosu od 30.000.000€. Realizacija grantova iznosila je 9.929.000€ ili 33% planirane vrednosti.

Finansiranje iz zaduživanja

Kao izvor finansiranja budžetskih plaćanja, Zakonom o budžetu br. 08/L-260 o budžetskim izdvajanjima za 2024. godinu, Vlada je planirala da finansira deo isplata iz zaduživanja.

Planirano je zaduživanje u iznosu od 391.452.000€, od čega je spoljno zaduživanje iznosilo 291.452.000€, dok je domaće zaduživanje iznosilo 100.000.000€.

Ostala primanja

Ostala primanja se sastoje od jednokratnog finansiranja KAP-a, otplate kredita od javnih preduzeća, namenskih prihoda i depozitnih primanja. Prema Zakonu o budžetu br. 08/L-260, planirani su i druga primanja u iznosu od 17.023.000€, tokom godine nije bilo budžetskih kretanja u ovoj kategoriji.

Realizacija ostalih primanja iznosila je 22.764.000€, od čega: otplata kredita od javnih preduzeća u iznosu od 11.486.000€, namenski prihodi u iznosu od 6.485.000€ i primanja od depozita u iznosu od 4.793.000€.

5.2. Analiza troškova po ekonomskim kategorijama

Konačni budžet za opšte troškove iznosio je 3.620.293.000€, dok je realizacija iznosila 3.195.579.000€ ili 88% budžeta. U poređenju sa 2023. godinom, isplate su porasle za 269.581.000€, dok su u 2022. godini porasle za 570.571.000€.

Tabela 11 - Izjava o plaćanju u poređenju na poslednje dve godine ('000 u€)⁶

Opis	Početni budžet	Konačni budžet	Realizacija 2024.	Realizacija 2023.	Realizacija 2022.
Plate i dodaci	805,390	845,548	843,599	767,305	653,436
Roba i usluge	484,773	497,500	432,514	397,978	337,414
Komunalne usluge	34,186	33,072	29,250	28,779	25,952
Subvencije i transferi	1,062,316	1,165,294	1,114,605	1,079,450	1,065,195
Kapitalne investicije	859,176	852,079	654,626	560,868	422,579
Troškovi kamata	46,309	46,309	42,215	42,215	35,039
Rezerve	10,173	2,651	-	-	-
Ostalo	189,840	177,840	78,770	49,403	85,394
Ukupno	3,492,163	3,620,293	3,195,579	2,925,998	2,625,009

U nastavku je prikazana realizacija troškova po kategorijama, kao i poređenje sa prethodnim godinama.

Plate i dodaci

U strukturi opštih budžetskih troškova oni su predstavljeni kao jedna od kategorija sa visokim procentom troškova sa 26%. Budžet za 2024. godinu iznosio je 845.548.000€, dok su troškovi iznosili 843.599.000€ ili preko 99% budžeta. U odnosu na prošlu godinu, došlo je do povećanja troškova za 76.294.000€, što je nastalo usled povećanja vrednosti koeficijenta plata i povećanja ukupnog broja zaposlenih za 1075 zaposlenih.

Takođe, ove godine je bilo isplata za zaposlene u odsustvu potpunog kontinuiteta u radu. Broj zaposlenih u ovoj kategoriji zaposlenih bio je 101, dok je vrednost ovih isplata za 2024. godinu iznosila 691.050€.

⁶ Vrednosti u tabeli po ekonomskim kategorijama uključuju i donatorske grantove.

Roba i usluge

Oni učestvuju u ukupnoj strukturi budžetskih troškova sa oko 14%. Konačni budžet za 2024. godinu iznosio je 497.500.000€, dok su troškovi 432.514.000€ ili oko 87% budžeta. U poređenju sa prošlom godinom, došlo je do povećanja troškova od 34.536.000€.

Komunalne usluge

Budžet za 2024. godinu iznosio je 33.072.000€, dok su troškovi iznosili 29.250.000€ ili oko 88% budžeta. U poređenju sa prošlom godinom, došlo je do povećanja troškova od 471.000€.

Subvencije i transferi

U strukturi opštih troškova oni učestvuju sa oko 35%, što istovremeno predstavlja kategoriju sa najvećim procentom troškova. Budžet za 2024. godinu iznosio je 1.165.294.000€, dok su troškovi iznosili 1.114.605.000€ ili oko 96% budžeta. U poređenju sa prošlom godinom, došlo je do povećanja troškova od 35.155.000€.

Kapitalne investicije

U strukturi opštih troškova, kapitalne investicije učestvuju sa oko 20%. Konačni budžet za ovu kategoriju iznosio je 852.079.000€, dok su troškovi 654.626.000€ ili oko 77% budžeta za kapitalne investicije. U poređenju sa 2023. godinom, došlo je do povećanja troškova za 93.758.000€.

Budžetska sredstva za kapitalne investicije namenjene su za finansiranje projekata u infrastrukturi, izgradnji autoputeva, lokalnih puteva, u oblasti obrazovanja, zdravstva, kulturnih i sportskih objekata, kao i drugih javnih usluga.

Kapitalnim projektima se upravlja kroz Program javnih investicija (PJI). Planiranje projekata u PJI-u mora biti urađeno na opisan način i odobreno od strane rukovodilaca organizacija, na osnovu njihove analize i razumnosti. Sa druge strane, MFRT odobrava zahteve ovih BO-a na osnovu dokumenata dostavljenih u PJI-u u vezi sa razumnošću i osiguravanjem da su u okviru njihove odgovornosti i nadležnosti.

Na ovaj nivo realizovanja kapitalnih investicija uticao je neuspeh da se na vreme pokrenu zahtevi od strane jedinica organizacija koje su podnele zahtev ili produženje postupaka nabavke zbog žalbi operatera u TRN. Takođe, neki od ugovora o radu su raskinuti zbog ne realizacije radova od strane ekonomskih subjekata, nepravilno upravljanje realizacijom ugovora i ne rešavanje problema eksproprijacije ostaje izazov iz godine u godinu, zbog čega se ugovoreni radovi produžavaju.

Najniža realizacija kapitalnih projekata zabeležena je u sledećim budžetskim organizacijama: Ministarstvo ekonomije 31%, Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine 26%, Ministarstvo

zdravstva 57%, Ministarstvo kulture, omladine i sporta 61%, Opština Priština 63%, Opština Kamenica 67% itd.

Slaba realizacija kapitalnih projekata na centralnom nivou uglavnom je rezultat lošeg planiranja javnih preduzeća koja su bila nosioci planiranja i realizacije projekata koji se finansiraju investicionom klauzulom, kašnjenja u potpisivanju ugovora zbog žalbi TRN-a, kao i kašnjenja u obavljanju radova i usluga u skladu sa njihovim dinamičkim planom.

Neuspeh budžetskih organizacija da ispune svoje obaveze na vreme rezultirao je dodatnim troškovima za državni budžet zbog troškova sudskog postupka (izvršenja) i troškova kamata. Uzimajući u obzir činjenicu da je veliki deo ovih troškova su kapitalne investicije, ispostavlja se da su mnogi projekti ostali nerealizovani, s obzirom da su sredstva pre raspoređena za plaćanje ovih obaveza.

Na lokalnom nivou⁷, šest opština je koristilo sredstva projekata koji nisu oni za koje je planirana ukupna vrednost od 4.657.001€, bez sprovođenja procedura i kriterijuma za prenos i preraspodelu budžetskih izdvajanja iz jednog kapitalnog projekta u drugi, bez saglasnosti Skupštine opštine.

Takođe, sedam (7) opština je sklopilo ugovorne obaveze potpisivanjem ugovora za projekte bez dovoljnog budžeta, suprotno Zakonu o izdvajanju budžeta, gde je ukupna vrednost ugovornih obaveza bez pokrića iznosila 13.225.982€. Detalji o sklapanju ugovornih obaveza izvan budžeta prema opštinama su sledeći:

• Opština Podujevo, u šest (6) ugovora u vrednosti	€4,619,545;
• Opština Prizren, u tri (3) ugovora u vrednosti	€3,301,660;
• Opština Priština, u dva (2) ugovora u vrednosti	€ 1,898,964;
• Opština Peć, u jednom (1) ugovoru u vrednosti	€1,447,611;
• Opština Mališevo, u četiri (4) ugovora u vrednosti	€ 1,102,644;
• Opština Vitina, u tri (3) ugovora u vrednosti	€524,870;
• Opština Kačanik, u tri (3) ugovora u vrednosti od	€330,688.

Troškovi kamata, rezerve i druga plaćanja

Za ove kategorije predviđeno je ukupno 226.800.000€, dok su realizovani troškovi u iznosu od 120.985.000€. Ovi troškovi se odnose na troškove kamata, plaćanja za vraćanje duga i pod kreditima, i otplatu depozita.

⁷ Priština, u vrednosti od 3.400.807 €; Suva Reka, u vrednosti od 305.213 €; Podujevo, u vrednosti od 350.562 €; Mališevo, u vrednosti od 466.767 €; Vučitrn u vrednosti od 68.756 €; kao i Vitina, u vrednosti od 64.896 €.

Preporuke za Vladu

- Da bi se osiguralo da planiranje kapitalnih projekata podleže analizi kapaciteta organizacije za upravljanje projektima u skladu sa početnim planovima. Kontrole u planiranju projekata i izvršenju budžeta treba ojačati kako bi se projekti realizovali na vreme i pratilo da li su dodeljena sredstva dovoljna i da li su utrošena na projekte za koje su odobrena budžetom; i
- Preko nadležnih ministarstava, da preduzmu dalje akcije za zaposlene koji nemaju kontinuitet u radu, da analiziraju nastalu situaciju obezbeđujući da su procenjene sve mogućnosti za pronalaženje rešenja, i da preduzmu mere koje su u skladu sa zakonskim zahtevima.

5.2.1. Neadekvatna klasifikacija troškova

Prema Finansijskom pravilu br. 01/2013 – Trošenje javnog novca, troškovi moraju biti u odgovarajućim kodovima, definisanim računovodstvenim planom. Takođe, AU 19/2009 o računovodstvenom planu zahteva od glavnog administrativnog službenika i glavnog finansijskog direktora da osiguraju da se sve transakcije evidentiraju u ISFUK u skladu sa strukturom računovodstvenog plana i klasifikacijama utvrđenim ovom AU.

Neadekvatna klasifikacija troškova u 2024. godini iznosila je 35.254.641€, što odražava značajan problem u načinu evidentiranja javnih troškova. Od tog iznosa, 27% pripada centralnom nivou (15 budžetskih organizacija), dok 73% lokalnom nivou (31 opština). Vrednost troškova svrstanih u neadekvatne kategorije u odnosu na prethodnu godinu veća je za 10.115.369€, odnosno 40%.

Najizraženiji porast se odnosi na plaćanja izvršena putem sudskih/izvršnih odluka, neadekvatno budžetiranje troškova i plaćanja izvršena pogrešno od strane samih BO. Tabela detaljnije prikazuje neadekvatne klasifikacije troškova.

Tabela 12 - Neadekvatna klasifikacija troškova u ekonomskim kategorijama

Pogrešna kategorija	Prava kategorija	Pod uticajem BO	Pogrešno planirano	Sudskim odlukama	Ukupno
Roba i usluge i komunalne usluge	Kapitalne investicije	281,065	1,269,331	1,102,289	2,652,685
	Plate i dodaci	102,088	-	5,154,650	5,256,738
	Subvencije i transferi	109,137	-	132,298	241,435
Ukupna roba i usluge i komunalne usluge		492,290	1,269,331	6,389,237	8,150,858
Subvencije i transferi	Kapitalne investicije	-	-	241,777	241,777
	Roba i usluge i komunalne usluge	487,842	-	-	487,842
	Plate i dodaci	-	-	821,459	821,459
Ukupno subvencije i transferi		487,842	-	1,063,236	1,551,078
Kapitalne investicije	Roba i usluge i komunalne usluge	1,048,877	3,843,251	3,811,940	8,704,068
	Plate i dodaci	731	-	16,051,982	16,052,713
	Subvencije i transferi	760,760	-	35,164	795,924
Ukupne kapitalne investicije		1,810,368	3,843,251	19,899,086	25,552,705
Ukupno pogrešna klasifikacija za 2024. godinu		2,790,500	5,112,582	27,351,559	35,254,641

Kao i u gornjoj tabeli, najviše je pogodena neadekvatnom klasifikacijom kategorija kapitalnih investicija sa 25.552.705€ ili 73%, zatim kategorija roba i usluga sa 8.150.858€ ili 23% i kategorija subvencija i transfera sa 1.551.078€ ili 4%.

Na neadekvatnu klasifikaciju troškova uglavnom su uticali:

- Isplate od strane Trezora ili BO, putem sudskih/izvršnih odluka u iznosu od 27.351.559€ ili 78%;
- Neadekvatno budžetiranje od 5.112.582€ ili 14%; i
- Troškovi koje su same budžetske organizacije u pogrešnim ekonomskim kategorijama za 2.790.500€ ili 8%.

Pet (5) ministarstva i 5 (pet) opština sa višim vrednostima neadekvatnih klasifikacija zbog sudskih/izvršnih odluka, troškova nastalih od strane samih budžetskih organizacija ili kao rezultat nepravilnog budžetiranja su prikazani u nastavku.

Tabela 13 - Centralni nivo

Entitet	Pogrešna kategorija	Prava kategorija	Finansijska vrednost	Priroda troškova
MŽSPPI	Kapitalne investicije	Roba i usluge	2,416,595	Realizovane isplate sudskih/izvršnih odluka koje se odnose na kamate i druge troškove postupka, kao i naknadu štete koju je ministarstvo prouzrokovalo ekonomskom operateru.
MONTI	Kapitalne investicije	Roba i usluge	2,367,808	Uplate su realizovane za kupovinu opreme koja, zbog svoje individualne vrednosti i prirode, ovi troškovi spadaju u kategoriju roba i usluga.
MUP	Roba i usluge	Plate i dodaci	736,913	Isplate su realizovane sudskim/izvršnim odlukama i odnosile su se na glavni dug za isplatu dodatnih plata.
MKOS	Kapitalne investicije	Roba i usluge	631,066	Uplate se vrše putem sudskih/izvršnih odluka za "Troškove organizovanja događaja, dizajna i štampanja promotivnih materijala.
ME	Kapitalne investicije	Roba i usluge	411,433	Plaćanja su se odnosila na internet usluge.

Tabela 14 - Lokalni nivo

Entitet	Pogrešna kategorija	Prava kategorija	Finansijska vrednost	Priroda troškova
Opština Glogovac	Kapitalne investicije	Plate i dodaci	1,879,133	Isplate za jubilarne plate i obroke kao rezultat kolektivnog ugovora, ovi troškovi nisu mogli da se planiraju sa budžetom.
Opština Podujevo	Kapitalne investicije	Plate i dodaci	1,769,418	Isplate su izvršene sudskim/izvršnim odlukama i odnose se na troškove sprovođenja kolektivnog ugovora.
Opština Peć	Kapitalne investicije	Plate i dodaci	1,708,393	Isplata jubilarnih plata i obroka i kvalifikacija za nastavnike kao rezultat kolektivnog ugovora, ovi troškovi nisu mogli biti planirani sa budžetom.
Opština Suva Reka	Kapitalne investicije	Plate i dodaci	1,620,470	Isplata jubilarnih plata i obroka i kvalifikacija za nastavnike kao rezultat kolektivnog ugovora, ovi troškovi nisu mogli biti planirani sa budžetom.
Opština Priština	Kapitalne investicije	Plate i dodaci	1,283,453	Isplata jubilarnih plata i obroka i kvalifikacija za nastavnike kao rezultat kolektivnog ugovora, ovi troškovi nisu mogli biti planirani sa budžetom.

Preporuka za Vladu

Kroz MFRT, kako bi se osigurale efikasne kontrole u procesima budžetiranja kako bi se troškovi planirali u odgovarajućim ekonomskim kategorijama, u skladu sa zahtevima ZUOJF-a i MSRJS-a.

5.3. Analiza troškova po funkciji

Troškovi po funkciji uključuju javne usluge, odbranu, javni red i bezbednost, ekonomska pitanja, zaštitu životne sredine, stambene i društvene sadržaje, zdravstvo, rekreaciju, kulturu i religiju, obrazovanje i socijalnu zaštitu.

Tabela 15 - Izjava o plaćanju po funkciji u tri godine ('000 u€)

KF	Opis	2024. godina	2023. godina	2022. godina
01	Opšte javne službe	391,973	429,725	472,062
02	Zaštita	113,829	98,135	48,822
03	Javni red i bezbednost	291,870	266,377	213,931
04	Ekonomska pitanja	565,183	499,052	409,194
05	Zaštita životne sredine	7,409	7,883	7,880
06	Stambeni i društveni sadržaji	58,511	50,554	46,952
07	Zdravlje	320,008	298,441	238,150
08	Rekreacija, kultura i religija	104,775	80,416	54,068
09	Obrazovanje	446,862	395,099	346,711
10	Socijalna zaštita	774,175	708,698	666,960
	Ukupno⁸	3,074,595	2,834,380	2,504,730

Troškovi po funkcijama iznosili su 3.074.595.000€, što je u odnosu na prethodnu godinu zabeležilo povećanje od 240.215.000€.

U većini troškova po funkciji, uočen je trend rasta troškova u odnosu na prethodnu godinu, a najveći porast je u ekonomskim pitanjima sa 66.131.000€, obrazovanju sa 51.763.000€ i socijalnoj zaštiti sa 65.477.000€.

Troškovi po funkcijama su prikazani na osnovu beleški ISFUK-a. Iz analize troškova uočava se da postoje troškovi koji nisu pravilno klasifikovani prema funkciji. Najistaknutiji i ponovljeni slučaj je

⁸ Ukupan iznos ne uključuje ostala plaćanja: plaćanja duga, kredite javnim preduzećima i povrat iz depozitnih fondova

registracija troškova od 55.435.488€ koji pripadaju odbrani dok su pogrešno registrovani u opštim javnim službama.

Preporuka za Vladu

Kroz MFRT osigurati da se planiranje i izvršenje budžeta vrši u skladu sa relevantnim funkcionalnim kodovima, tako da troškovi predstavljaju svoje tačno stanje u skladu sa računovodstvenim planom.

5.4. Analiza Paketa za ekonomski oporavak

Tokom 2024. godine, troškovi za ekonomsku podršku raspoređeni su kroz Program oporavka/ ekonomskog oporavka i raspoređeni su pod programskim kodovima 00097 (nepredviđene situacije za energiju EU), 00098 (paket za ekonomski oporavak) i 00099 (paket za hitne slučajeve) prema računovodstvenom planu. Ova sredstva su raspoređena na osnovu odluka Vlade, a u skladu sa ovlašćenjima prema Zakonu o godišnjem budžetu.

Za ove programe budžetirano je ukupno 114.682.626€, dok je 112.408.068€ potrošeno, ili 98% budžetskih sredstava. U poredenju sa 2023. godinom, kada je potrošeno 186.111.273€, došlo je do smanjenja nivoa troškova za ove programe od 73.703.206€.

Tabela 16 - Ukupna plaćanja od koda 00097, 00098 i 00099

Opis	Budžet 2024.	Realizacija 2024.	Realizacija 2023.	Napredak 2024.
Nepredviđene situacije EU-a za	28,701,795	27,779,253	44,759,839	97%
Energiju (00097)	28,701,795	27,779,253	44,759,839	97%
Paket za ekonomski oporavak (kod 00098)	85,497,300	84,290,745	140,724,960	99%
Paket za hitne slučajeve (kod 00099)	483,531	338,070	626,474	70%
Ukupno	114,682,626	112,408,068	186,111,273	98%

Troškovi za ove ekonomske programe su realizovani od strane centralnog nivoa i raspoređeni su na sledeći način:

- Ministarstvo finansija, rada i transfera potrošilo je 85,994,879€ na poslovnu podršku, podršku iseljenika i energiju iz nepredviđenih okolnosti EU-a;
- Ministarstvo ekonomije je potrošilo 19,202,282€, za podršku javnim preduzećima i za energiju iz nepredviđene situacije EU-a;
- Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija potrošilo je 6,543,533€ za subvencionisanje knjiga i udžbenika;

- Ministarstvo zdravstva potrošilo je 338,070€ na zdravstveni sektor, uglavnom na opremu i dodatke zdravstvenom osoblju;
- Kancelarija premijera potrošila je 253,675€ na sprovođenje šeme grantova za zanate; i
- Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine potrošilo je 75.629€ na subvencionisanje investicionih kredita.

Sredstva vezana za paket za ekonomski oporavak realizovana su iz kategorije subvencija i transfera.

Troškovi za nepredviđene situacije iz EU-a su izdvojeni od strane MFRT i ME najvećim delom za subvencije i transfere i za robu i usluge, a stopa njihovog sprovođenja bila je 97%.

Tabela 17 - Energetske nepredviđene situacije EU-a (00097) po ekonomskim kategorijama

Ekonomska kategorija	Budžet 2024.	Realizacija 2024.	Realizacija 2023.	Napredak
Roba i usluge	113,779	17,695	0	16%
Subvencije i transferi	28,588,016	27,761,557	44,759,839	97%
Ukupno	28,701,795	27,779,252	44,759,839	97%

Troškovi iz paketa za ekonomski oporavak obezbeđeni su po kategorijama subvencija i transfera kroz KP, MFRT, MIPT, MONT i ME.

Tabela 18 - Isplate iz Paketa za ekonomski oporavak (kod 00098) po ekonomskoj kategoriji

Ekonomska kategorija	Budžet 2024.	Realizacija 2024.	Realizacija 2023.	Napredak
Plate i dodaci	-	-	887,258	-
Subvencije i transferi	85,497,300	84,290,745	139,837,702	99%
Ukupno	85,497,300	84,290,745	140,724,960	99%

Troškovi iz paketa za hitne slučajeve, odnose se na sredstva izdvojena za potrebe Ministarstva zdravstva, a stopa njihove realizacije iznosila je 70%.

Tabela 19 - Isplate iz paketa za hitne slučajeve (00099) po ekonomskim kategorijama

Ekonomska kategorija	Budžet za 2024.	Realizacija 2024.	Realizacija 2023.	Napredak
Plate i dodaci	38,782	38,782	204,777	100%
Roba i usluge	3,362	990	292,547	29%
Kapitalne investicije	441,387	298,298	129,150	68%
Ukupno	483,531	338,070	626,474	70%

5.5. Analiza subvencija javnih preduzeća iz budžeta države

Finansiranje javnih preduzeća za 2024. godinu je bilo u vrednost 29.766.549€ ili oko 20% više u poređenju sa prethodnom godinom. Finansirana su 5 javna preduzeća, od kojih pet (5) preduzeća centralnog nivoa, sedam (7) su regionalna i tri (3) lokalnog nivoa. Najveći deo finansiranja realizovan je vladinim grantom u iznosu od 29.243.878€, odnosno 98%, kao i sopstvenim prihodima opština i spoljnim donatorima u iznosu od 522.671€, odnosno oko 2%.

Iz analize finansijske orijentacije može se uočiti da je 82% bilo za finansiranje centralnih JP-a, dok su ostali bili za regionalne (16%) i lokalna JP-a (2%).

U nastavku smo predstavili svrhu subvencije za neka od centralnih javnih preduzeća kao primaocve većine finansiranja:

- Subvencija JP Trepča bila je za pokrivanje operativnih troškova kao što su: plate radnika, električna energija, nafta, snabdevanje materijalom i opremom za napredak proizvodnje, održavanje i servisiranje opreme/mašina, nabavka radnih alata i sl.;
- Subvencionisanje Pošte Kosova - za nadoknadu gubitaka za pružanje univerzalne poštanske usluge u 2023. godini;
- Subvencija Operatora sistema, prenosa i tržišta Kosova (KOSTT) za podršku iz paketa za ekonomski oporavak, mera 4.6. Takođe, u cilju pokrića troškova preusmeravanja električne energije u severnim opštinama, prema odluci Vlade 03/240, sredstva su primljena od opština Severna Mitrovica, Zubin Potok, Zvečan i Leposavić i prebačena u KOSTT;
- Subvencija PK Trainkos bila je za funkcionalizaciju odobrenih linija za prevoz putnika tokom petogodišnjeg fiskalnog perioda 2023-2027., kao i za finansiranje ostalih operativnih troškova preduzeća kao što su: plate, pristup šinama, za gorivo i sl.; i
- Subvencija JP Infrakos - bila je za finansiranje operativnih troškova kompanije kao što su: plata, električna energija, itd.

Takođe, svrha finansiranja drugih regionalnih i lokalnih JP-a bila je uglavnom pokrivanje njihovih operativnih troškova.

Budžetske organizacije sa najvećim udelom u finansiranju JP bile su ME-ovi sa 83%, kao i MFRT 10%.

U nastavku su javna preduzeća koja se finansiraju iz izvornog fonda, nivoa i finansiranja budžetske organizacije.

Tabela 20 - Subvencija javnih preduzeća

Br.	Finansiranje budžetske organizacije	Korisnik Javno preduzeće	Izvorni fond			Ukupno
			Spoljni donatori (FB-61)	Državni fond (FB 10)	Vlastiti prihodi opština (FB 21 i 22)	
Centralna javna preduzeća						
1	MŽSPPI i ME	Trainkos A.D.	-	2,119,197	-	2,119,197
2	Ministarstvo ekonomije	Pošta Kosova A.D.	-	1,168,932	-	1,168,932
3	Ministarstvo ekonomije	Infrakos A.D.	-	1,292,568	-	1,292,568
4	Ministarstvo ekonomije	Trepča A.D.	-	9,870,976	-	9,870,976
5	ME i MFRT	KOSTT A.D.	-	9,874,502	-	9,874,502
Ukupno			-	24,326,175	-	24,326,175
Regionalna javna preduzeća						
1	ME, Opština Đakovica i Orahovac	RKV Đakovica A.D.	-	1,200,000	192,671	1,392,671
2	ME i opština Suva Reka	RKV Južni hidroregion A.D.	-	228,496	-	228,496
3	Ministarstvo ekonomije	RKV Hidrodrini A.D.	-	379,422	-	379,422
4	ME i Opština Podujevo	RKV Priština A.D.	-	834,820	-	834,820
5	Ministarstvo ekonomije	RKV Bifurcacioni A.D.	-	616,402	-	616,402
6	Ministarstvo ekonomije	RKV Mitrovica A.D.	-	46,300	-	46,300
7	ME i Opština Kamenica	Hidromorava A.D.	-	1,108,819	100,000	1,208,819
Ukupno			-	4,414,259	292,671	4,706,929
Lokalna javna preduzeća						
1	ME & Opština Đakovica	Gradska toplana	-	443,444	150,000	593,444
2	Opština Kamenica	PLP Dardana A.D.	-	10,000		10,000
3	Opština Srbica	PLP Eko Natyra A.D.	80,000	50,000		130,000
Ukupno			80,000	503,444	150,000	733,444
Sveukupno			80,000	29,243,878	442,671	29,766,549
% finansiranja po fondu			0.3%	98.2%	1.5%	100%

6. Izjava o gotovinskoj imovini i bilansu stanja sredstava

Bilans gotovine na kraju godine obuhvata nepotrošene iznose sredstava iz: novca na glavnom računu, fonda za razvoj poverenja, tranzitne gotovine, kvote u Međunarodnim finansijskim institucijama (MFI), računa diplomatskih predstavništava Republike Kosovo, gotovine (kasa) i otvorenih avansa.

Fondovi za specifične namene se sastoje od: Utvrđenih donatorskih grantova, sopstvenih prenesenih prihoda, Fonda za razvoj, namenskih, ostalih prihoda (uglavnom različitih vrsta depozita) i nepotrošenih sredstava za pozajmljivanje tokom 2024. godine i prenesenih u 2025. godinu.

Vlada upravlja sredstvima kroz korišćenje jedinstvenog trezorskog računa (jedinstveni trezorski račun). Većina računa se nalazi u Centralnoj banci Kosova (CBK). Iznos gotovog novca na budžetskom računu Republike Kosovo na dan 31. decembra 2024. godine iznosio je 423.884.000€.

Tabela 21 - Izveštaj o gotovini i bilans fondova ('000 u€)

Bankovni računi državnog budžeta	2024. godina	2023. godina	2022. godina
Centralna banka Kosova	395,911	345,232	419,664
MFI kvote	9,832	8,395	8,210
Fond za razvoj poverenja	3,837	3,566	3,256
Novac u tranzitu	7,223	22,894	10,845
Novac na računima diplomatskih misija	4,849	3,899	2,527
Gotovina (kasa)	2,231	1,389	1,233
A. Ukupno: finansijska sredstva u GOT	423,884	385,375	445,734
Bilans fondova	godine 2024.	godine 2023.	godine 2022.
Definisani garanti donatora	7,675	17,472	15,505
Sopstveni prihodi preneseni u NQ	2,000	3,027	2,584
Sopstveni prihodi preneseni u NL	57,515	81,387	90,005
Fond za razvoj u poverenju	3,782	3,510	7,974
Namenski prihodi	4,253	3,431	2,285
EU (nepredviđeni) grantovi za energiju	-	22,740	-
Ostali prihodi	33,832	29,262	24,807
Nepotrošeni fondovi od zaduživanja	6,953	6,226	16,751
B. Fondovi za specifične namene	116,010	167,056	159,911
C. Neraspoređeni	307,874	218,320	285,824
Ukupni fondovi (B+C)	423,884	385,375	445,734

Bilans fondova, na kraju 2024. godine, poraslo je za 38.509.000€ u odnosu na bilans stanja 2023. godine. Stanje finansijskih sredstava - gotovina na budžetskom računu Republike Kosovo na dan 31. decembra 2024. godine iznosio je 423.884.000€.

Bilans tekućih računa u CBK iznosi 395.911.000€ ili 93% od ukupnog novca. U poređenju sa prethodnom godinom, gotovina na kraju 2024. godine porasla je za 50.679.000€.

7. Nefinansijska kapitalna imovina, nekapitalna i zalihe

Uredba MF br. 02/2013 o upravljanju imovinom u budžetskim organizacijama obavezuje sve organizacije da vode registre nefinansijske imovine da ih kontinuirano obnavljaju ili ažuriraju, u zavisnosti od novih kupovina/akvizicija ili sistematskog pregleda njihovog stanja korišćenja. Nefinansijska sredstva prema računovodstvenoj klasifikaciji dele se na:

- Kapitalna sredstva koja imaju rok trajanja duži od jedne godine, imaju finansijsku vrednost od preko 1.000€ i vlasništvo i kontrola koristi ostaje kod BO;
- Nekomunalna sredstva koja imaju rok trajanja duži od jedne godine, imaju finansijsku vrednost manju od 1.000€ i vlasništvo i kontrola koristi ostaje kod BO; i
- Zalihe ili rezervna oprema i kancelarijski materijal.

Upravljanje nefinansijskom imovinom vrši se kroz dva centralizovana sistema: Računovodstveni registar ISFUK kao integrisani sistem u okviru MFRT-a, gde se identifikuju, održavaju, vrednuju i prijavljuju kapitalna sredstva u vrednosti od preko 1.000€, kao i sistem/aplikacija "E - imovina" koji je integrisani sistem u okviru MUP-a, gde sve budžetske organizacije moraju da identifikuju, upravljaju i izveštavaju o nekomunalnoj imovini ispod 1.000€ i zalihama/rezervnoj opremi i kancelarijskom materijalu.

Rezultati revizije pokazuju da izveštaji o nefinansijskoj imovini u 2024. godini nisu pružili dovoljnu garanciju da budžetske organizacije imaju potpunu kontrolu i praćenje imovine i njihovog upravljanja. Pored toga, podaci o nefinansijskoj imovini u sistemima upravljanja imovinom u ISFUK i e-imovine su nepotpuni.

Iste prakse upravljanja nefinansijskom imovinom se nastavljaju i u institucijama na centralnom i lokalnom nivou tako što nisu pravilno registrovali i pravilno izveštavali o svojoj imovini u godišnjim finansijskim izveštajima.

Kao rezultat, ove netačnosti se odražavaju i u Godišnjem finansijskom izveštaju Vlade (GFI-BRK), uprkos ponovljenim preporukama tokom godina za poboljšanje upravljanja i jačanje kontrola.

Budžetske organizacije su prijavile različite vrednosti imovine u pojedinačnim GFI-ovima, brojeke koje su zatim konsolidovane u GFI-u. Povodom revizije pojedinačnih računa uočene su razlike između prijavljenih podataka i revidiranih vrednosti.

Tabela 22 – Nefinansijska kapitalna i nekapitalna imovina kao i zalihe

Sredstva	Institucije	Vrednost imovine u GFI-BRK	Prema reviziji	Precenjivanje / potcenjivanje
Kapitalna imovina preko 1.000€	Centralni nivo	3,389,091,020	3,358,611,318	30,479,702
	Lokalni nivo	6,815,668,241	6,818,618,566	-2,950,325
Kapitalna imovina ispod 1.000€	Centralni nivo	34,631,448	34,070,077	561,371
	Lokalni nivo	25,867,561	26,334,853	-467,292
Zalihe	CN+LN	42,634,095	43,167,392	-533,297
Ukupno		10,307,892,365	10,280,802,206	27,090,159

Nefinansijska imovina, prema reviziji, bila je ukupno precenjena u neto vrednosti za 27.090.159€.⁹ Od ove vrednosti, na centralnom nivou, kapitalna imovina su precenjena za 30.479.702€, dok su na lokalnom nivou potcenjena za 2.950.325€. Nekapitalna imovina, na centralnom nivou, bila je precenjena za 561.371€, dok je na lokalnom nivou bila potcenjena za 467.292€.

Zalihe ili rezervna oprema i kancelarijski materijal prema GFI-BRK iznose 42.634.095€, dok su prema pojedinačnim revizijama iznosile 43.167.392€ sa potcenjivanjem od 533.297€.

Takođe u 2024. godini, izveštaj o nefinansijskoj imovini je pogrešno prenesen, jer su ukupne neto precenjivanja iznosile 27.090.159€, (u 2023. godini neto potcenjivanje iznosilo je 20.801.678€).

Centralni nivo

Na centralnom nivou, 16 budžetskih organizacija, uključujući 12 ministarstava i četiri (4) nezavisne institucije, precenile su ili potcenile nefinansijsku imovinu prijavljenu GFI-u, tako što nisu tačno i pošteno prijavljivali kapitalnu i nekapitalnu imovinu.

Pojedinačne revizije su pokazale da su neke budžetske organizacije uključile u registre nefinansijska sredstva koja ne ispunjavaju kriterijume za registraciju. Kao rezultat toga, neto vrednost prikazana u Godišnjem finansijskom izveštaju Vlade (GFI-BRK) je precenjena za 30.479.702€, uglavnom kao rezultat izveštavanja Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture u iznosu od 30.855.845€ i Univerzitetske bolničke kliničke službe Kosova za 1.016.094€.

Sa druge strane, potcenjivanje je identifikovano i u nekim drugim centralnim institucijama, kao što su Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja za 1.184.104€, Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija za 1.232.643€ i Ministarstvo kulture, omladine i sporta za 870.760€.

⁹ Precenjivanje kapitala i nekapitala iznosi 31.041.073 evra, dok su potcenjivanja 3,950,914€

Ova odstupanja su uglavnom uzrokovana:

- Nefunkcionisanje unutrašnjih kontrola;
- Nedostatak odgovarajuće nadležnosti službenika odgovornih za registraciju imovine; i
- Neuspeh u koordinaciji centralnih i lokalnih institucija kako bi se osigurali sporazumi potpisani od strane opština za prenos njihovog vlasništva.

Rezultati revizije su pokazali da je kontrola i upravljanje nefinansijskom imovinom praćeno sa nekoliko nedostataka, koji su uglavnom:

- U pet (5) institucija, zatvaranje sledećih investicija i njihova registracija kao imovine u upotrebi nisu učinjeni;
- U dva (2) ministra, proces inventara nije sproveden i nisu izvršene usklađenosti sa računovodstvenim registrima.
- U dva (2) ministarstva nije izvršeno usklađivanje podataka između godišnjeg izveštaja inventara i opšte registra imovine, dok u osam (8) institucija proces inventarizacije nije obavljen na vreme, delimično je sproveden ili uopšte nije sproveden;
- U četiri (4) nezavisne institucije, sistem e-imovine nije korišćen;
- U jednom (1) ministarstvu bilo je nedostataka u registraciji imovine u odgovarajućim klasama imovine; i
- U jednom (1) ministarstvu, nikakva devalvacija nije urađena putem softvera za e-imovinu.

Lokalni nivo

Na lokalnom nivou, 16 opština je precenilo ili potcenilo nefinansijsku imovinu prijavljenu u GFI-u, tako što nije tačno i pošteno izveštavalo o kapitalnoj i nekapitalnoj imovini.

Iz pojedinačnih revizija rezultiralo je da neke opštine nisu uključile deo nefinansijske imovine u svoje registre, i kao rezultat toga, vrednost nefinansijske imovine prikazane u GFI-BRK je potcenjena za 3.417.617€. Opštine koje su imale najveći uticaj na potcenjivanje nefinansijske imovine su: Južna Mitrovica sa 2.824.090€, Dečani sa 965.276€, Zubin Potoku sa 935.311€, Prizren sa 645.857€ i Vučitrnu sa 607.516€. Sa druge strane, identifikovane su i precenjivanja nefinansijske imovine, kao što su u opštini Priština sa 3.220.349€, Gračanici sa 275.521€ i Lipljanu sa 188.476€.

Nedostaci u kontroli i upravljanju koji se najčešće susreću prilikom revizije imovine u opštinama su:

- U četiri (4) opštine podaci nisu usaglašeni između godišnjeg inventarnog izveštaja i opšteg registra imovine, dok u osam (8) opština proces popisa nije sproveden na vreme, delimično je sproveden ili uopšte nije sproveden; i
- U 12 opština, softver za e-imovina nije korišćen za registraciju i izveštavanje o nekapitalnoj imovini.

Zalihe za centralni i lokalni nivo

Zalihe ili rezervna oprema i kancelarijski materijal prema GFI-BRK iznose 42.634.095€, dok su prema pojedinačnim revizijama iznosile 43,167,392€ uz potcenjivanje od 533.297€. Neto potcenjivanje zaliha uglavnom je rezultat netačnog prijavljivanja od strane opštine Gračanica sa potcenjivanjem od 528.666€ i potcenjivanjem od strane opštine Priština od 9.641€, a imamo precenjenosti od strane ministarstvo zdravstva za 5,010€.

Preporuke za Vladu

- **Vlada, preko MFRT-a, treba da obezbedi potpunu funkcionalizaciju unutrašnjih kontrola i poveća kompetentnost osoblja odgovornog za registraciju imovine kako bi registri imovine bili predstavljeni na potpun i pravedan način, kao i da se proces popisa sprovodi u skladu sa zakonskim rokovima; i**
- **Vlada treba da obezbedi korišćenje sistema e-imovina od strane svih budžetskih organizacija.**

8. Naplativi računi

Naplativi računi se odnose na novčane iznose koje spoljna lica duguju budžetskim organizacijama za izvršene usluge ili druge pružene transakcije, za koje prihodi još nisu prikupljeni. Ova sredstva ostaju kao nenaplaćeni dugovi, dok su BO dužni da preduzmu mere za njihovu naplatu u skladu sa relevantnim pravilima. Zastarelost ovih računa komplikuje proces naplate i stvara rizik od finansijskog gubitka za BO.

Naplativi računi igraju važnu ulogu u funkcionisanju i finansijskom upravljanju javnim sektorom. BO koji prikupljaju prihode su obavezni da vode evidenciju o naplaćenim i nenaplaćenim iznosima, koji služe kao osnova za finansijsko izveštavanje. Dok se evidencija uglavnom vodi ručno, oni se zatim konsoliduju za potrebe finansijskog izveštavanja obe organizacije i konsolidovane finansijske izveštaje.

Budžetske organizacije su prijavile različite vrednosti ovih računa u pojedinačnim GFI-ovima, brojke koje su zatim konsolidovane u GFI-u. Povodom revizije pojedinačnih računa uočene su razlike između prijavljenih vrednosti.

Tabela 23 – Pregled naplativih računa u poslednje tri godine (u €)

Naplativi računi	Prema reviziji iz 2024. godine	Prema GFI - BRK 2024.		
		2024.	2023.	2022.
Centralni nivo	727,620,859	727,843,864	669,694,702	599,860,698
Lokalni nivo	277,930,914	276,813,136	248,509,187	231,390,985
Ukupno	1,005,551,773	1,004,657,000	918,203,889	831,251,682

Na osnovu naše revizije, ukupna vrednost naplativih računa iznosila je 1.005.551.773€, dok je vrednost prijavljena GFI-BRK iznosila 1.004.657.000€. Ovo predstavlja potcenjivanje od 894.773€, koje se sastoji od precenjivanja na centralnom nivou od 223.005€ i potcenjivanja na lokalnom nivou od 1.117.778€.

Naplativi računi na centralnom nivou

Vrednost naplativih računa prijavljenih GFI-u za centralni nivo iznosila je 727.843.864€, dok je prema reviziji ta vrednost iznosila 727.620.859€, što predstavlja precenjivanje od 223.005€. Postoji kontinuirani trend povećanja vrednosti naplativih računa tokom godina, dok su akcije preduzete za njihovo tačno i fer izveštavanje i dalje nedovoljno efikasne.

Na centralnom nivou, oko 89,2% ukupne vrednosti naplativih računa čine tri institucije: Ministarstvo finansija, rada i transfera u vrednosti od 649.786.592€ ili 81,2%; Nezavisna komisija za rudnike i minerale sa 41,962,983, ili 6%; i Ministarstvo unutrašnjih poslova sa 14,141,189€, ili 2%.

U odnosu na prethodnu godinu, naplativi računi na centralnom nivou zabeležila su porast od 8,73%, dok je pre godinu dana porast iznosio 10,1%.

Institucije na centralnom nivou koje su prijavile netačne vrednosti naplativih računa u godišnjim finansijskim izveštajima (razlike između finansijskih izveštaja BO i revidirane vrednosti):

- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja precenilo je potraživanja u iznosu od 237.013€ zbog nedostatka adekvatnih kontrola u podnošenju i ažuriranju registara u skladu sa izvornim dokumentima;
- Ministarstvo zdravstva je precenilo naplative račune za 10.000€, kao rezultat nedostatka dužne pažnje tokom pripreme GFI-a; i
- Centralna izborna komisija je potcenila naplative račune u iznosu od 24.008€, jer nije prijavila naplative račune iz godina 2014-2018.

Naplativi računi na lokalnom nivou

Vrednost naplativih računa prijavljenih GFI-BRK iznosila je 276.813.136€, dok je prema reviziji ta vrednost iznosila 277.930.914€, sa potcenjivanjem od 1.117.778€.

Naplativi računi na lokalnom nivou sastoje se od poreza na imovinu, poreza na izgradnju, dozvola za urbanizaciju, zakupnina i drugih. U ukupnom broju naplativih računa, na lokalnom nivou, učestvuje Opština Priština sa 31%, Prizren sa 9,85%, Uroševac sa 6,86% itd. U poređenju sa prethodnom godinom, naplativi računi na lokalnom nivou karakteriše trend rasta od oko 11,33%, za razliku od prethodne godine kada je rast iznosio 6,6%.

Opštine koje su potcenile naplative račune u godišnjim finansijskim izveštajima su:

- Opština Gračanica za 1.418.635€ zbog nepotpunog prijavljivanja naplativih računa od poreza za obavljanje delatnosti iz prethodnih godina;
- Opština Mitrovica za 18.582€, zbog netačnog prijavljivanja naplativih računa od zakupnine;
- Opština Vučitrn za 34.376€, kao rezultat nefunkcionisanja unutrašnjih kontrola u održavanju naplativih računa;
- Opština Mališevo za 1.000€, kao rezultat nedostatka izvornih dokumenata.

Opštine koje su precenile naplative račune su:

- Opština Uroševac za 143.870€, kao rezultat nepravilnog funkcionisanja unutrašnjih kontrola u vođenju i ažuriranju naplativih računa;
- Opština Vitina za 85.327€, kao rezultat nepravilne primene zakonskog okvira u vezi sa fakturisanjem poreza na imovinu javnih institucija;
- Opština Priština za 30.008€, kao rezultat neusklađenosti unutrašnjih evidencija i podataka iskazanih u godišnjim finansijskim izveštajima;
- Opština Prizren za 71.074€, zbog ne ažuriranja registra naplativih računa sa isplatama operatera; i
- Opština Suva Reka za 10.685€, nakon što je naplatila porez na imovinu/parcelu koja je bila u javnom vlasništvu.

Takođe, na lokalnom nivou, tokom poređenja između pojedinačnih GFI-ova BO-a i GFI-BRK, identifikovana je razlika od 13.851€, što je rezultat tehničkih propusta tokom prenosa podataka u GFI-BRK.

Gore navedena pitanja su se dogodila kao rezultat neuspeha odgovarajućih kontrola u vođenju evidencije naplativih računa i izveštavanja o njima tačno i pošteno.

Preporuka za Vladu

Vlada, u koordinaciji sa MFRT-om, treba da obezbedi tačno i pošteno finansijsko izveštavanje o naplativim računima budžetskih organizacija. Oni bi takođe trebalo da obezbede održivu i efikasnu strategiju naplate prihoda kroz ponovnu procenu postojećih mehanizama za praćenje i naplatu dugova.

9. Neplaćene i nepredviđene obaveze

Neplaćene obaveze

Neplaćene obaveze predstavljaju račune primljene za radove/usluge koje su izvršili ekonomski operatori, a koje nisu plaćene. Kao rezultat korišćenja gotovinskog računovodstva, stanje neizmirenih obaveza može se prijaviti samo u godišnjim finansijskim izveštajima, posebno kada takav pristup prikupljanja informacija izvan ISFUK-a ostavlja prostor za moguće greške u njihovom izveštavanju.

Zakonom o budžetu i podzakonskim propisom o trošenju javnog novca ograničava se ulazak BO u obaveze, jer su oni dužni da naručuju robu/radove (narudžbenice) samo kada su na raspolaganju sredstva. Ali takva stvar se ne poštuje svaki put.

Budžetske organizacije su prijavile različite vrednosti neizmirenih obaveza prema GFI-u, koje su naknadno konsolidovane u GFI-BRK. Povodom revizije ovih izjava, uočene su neslaganja između prijavljenih vrednosti i činjeničnog stanja, što je rezultiralo potcenjivanjem obaveza na centralnom i lokalnom nivou.

Donja tabela prikazuje poređenje neizmirenih obaveza prema reviziji i prema GFI-BRK za poslednje tri godine.

Tabela 24 - Neplaćene obaveze u poslednje tri godine

Neplaćene obaveze	Prema reviziji iz 2024. godine	GFI-BRK 2024.			Poređenje 2024 - 2023/ u %
		2024.	2023.	2022.	
Centralni nivo	145,555,372	145,099,574	131,980,331	129,409,699	9.94%
Lokalni nivo	52,506,288	50,916,557	26,705,028	20,089,571	90.66%
Ukupno	198,061,659	196,016,131	158,685,359	149,499,270	23.52%

Neizmirene obaveze prema GFI-BRK iznose 196.016.131€, dok prema reviziji iznose 198.061.659€, kao rezultat toga imamo neto potcenjivanje od 2.045.528€. U poređenju sa prethodnom godinom, prema GFI-2024, obaveze su porasle za 37.330.772€ ili oko 24%.

Neizmirene obaveze na centralnom nivou

Prema reviziji, vrednost neizmirenih obaveza u odnosu na GFI-BRK potcenjena je za 455.798€.

Ovo potcenjivanje je identifikovano uglavnom na Univerzitetu u Prištini i Ministarstvu industrije, preduzetništva i trgovine. To se dogodilo kao rezultat nedostatka odgovarajućih kontrola tokom pripreme GFI-a, kao i nemara u ažuriranju podataka koji se odnose na obaveze pre kraja fiskalne godine.

Dalje, prema GFI-BRK, obaveze na centralnom nivou za 2024. godinu porasle su za 13.119.243€ u odnosu na one iz 2023. godine. Najizraženiji porast ovih obaveza identifikovan je u sledećim organizacijama:

- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja u iznosu od 6.404.195€, gde su obaveze stvorene uglavnom tokom poslednjih 30 dana u godini. Glavni razlog neplaćanja odnosi se na prijem faktura nakon završetka fiskalne godine i povratak od komercijalnih banaka;
- Fond zdravstvenog osiguranja u iznosu od 1.436.028€, glavni razlog za neplaćanje bio je taj što su slučajevi bili u procesu razmatranja od strane Odbora za medicinski tretman izvan javnih zdravstvenih institucija (MTIJZI);
- Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture, u iznosu od 1.354.619€. Povećanje obaveza je rezultat neizvršenja plaćanja, uglavnom zbog nedostatka budžeta, zatvaranja platnog sistema, kao i nedostataka u izdavanju naloga i angažovanja sredstava;

Neplaćene obaveze na lokalnom nivou

Kao rezultat pogrešnog prijavljivanja obaveza u pojedinačnom GFI-u, greške su takođe prenesene na ukupne obaveze GFI-BRK.

Prema reviziji, vrednost obaveza u odnosu na GFI-BRK bila je potcenjena u neto vrednosti od 1.589.731€. U nekim opštinama su identifikovane potcenjivanje obaveza, kao što su u opštini Uroševac 1.711.063€ i Suva Reka 42.118€, dok su precenjivanja u opštini Vučitrn 113.756€ i Gnjilane u iznosu od 49.692€.

Dalje, prema GFI-BRK, obaveze na lokalnom nivou za 2024. godinu porasle su za 24.211.529€ u odnosu na one iz 2023. godine.

Najznačajniji porast obaveza na lokalnom nivou identifikovan je u opštini Uroševac sa 13.850.652€, ili 57,21% od ukupnog povećanja; u opštini Vitina sa 3.947.257€, ili 16,3%, u opštini Podujevo sa 1.985.167€, ili 8,2%; i u opštini Vučitrn sa 1.973.401€, ili 8,15%. Povećanje obaveza u ovim opštinama uglavnom je posledica zahteva koji proizilaze iz kolektivnog ugovora, što je rezultiralo nedostatkom budžeta za realizaciju ovih isplata.

Netačna prijavljivanja obaveza predstavlja netačnu i nepravednu sliku finansijskog položaja BO i Vlade, što može rezultirati neadekvatnim odlukama tokom procesa budžetiranja. Slabe kontrole

u slučaju harmonizacije podataka ugrožavaju identifikaciju, tačno i fer izveštavanje o obavezama, dovodeći u pitanje kredibilitet izveštaja.

Preporuka za Vladu

MFRT treba da uspostavi kontrolu kroz praćenje izveštaja o neizmirenim obavezama od strane BO, a u slučaju odstupanja od zakonskih rokova, treba preduzeti mere.

Nepredviđene obaveze

U delu obaveza, prijavljene su i nepredviđene obaveze koje predstavljaju različita potraživanja od strane tužilaca, koji će verovatno stvoriti obaveze za organizacije u budućnosti, u zavisnosti od sudskih odluka koje mogu biti u korist tuženih strana. Oni se odnose na naknadu za eksproprijaciju, naknadu duga, materijalnu štetu, plate i druge finansijske implikacije vezane za njih.

Donja tabela prikazuje poređenje nepredviđenih obaveza po reviziji i GFI-BRK za poslednje tri godine.

Tabela 25 - Pregled nepredviđenih obaveza

Nepredviđene obaveze	Prema reviziji 2024.	Prema GFI-BRK 2024			Poređenje 2024 - 2023/ u%
		2024.	2023.	2022.	
Centralni nivo	210,663,838	207,469,064	191,725,035	200,739,822	8%
Lokalni nivo	179,447,823	186,872,171	147,508,729	137,927,413	27%
Ukupno	390,111,661	394,341,235	339,233,764	338,667,235	16%

U GFI-BRK, nepredviđene obaveze su prijavljene u ukupnom iznosu od 394.341.235€, dok prema reviziji iznose 390.111.661€, što predstavlja ukupno precenjivanje od 4.229.574€.

U poređenju sa prethodnom godinom, nepredviđene obaveze su porasle za 55.107.471€ ili 16%. Greške u njihovom izveštavanju pojedinačnom GFI-u i nedostatak efikasne komunikacije između BO-a i državnog pravobranilaštva su glavni faktori koji su uticali na ovo odstupanje.

Nepredviđene obaveze na centralnom nivou

Vrednost nepredviđenih obaveza prema GFI-BRK iznosila je 207.469.064€, dok je prema reviziji iznosila 210.663.838€ sa potcenjivanjem od 3.194.774€. Slede institucije koje su potcenile/ precenile nepredviđene obaveze po višim vrednostima:

- Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture potcenilo je nepredviđene obaveze u iznosu od 4.193.072€;
- Univerzitetska bolnica i klinička služba Kosova potcenila je nepredviđene obaveze u iznosu od 933.522€;
- Univerzitet u Prištini je precenio nepredviđene obaveze u iznosu od 1,232,818€; i
- Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine precenilo je nepredviđene obaveze u iznosu od 403.279€.

Neefikasna komunikacija između nadležnih službenika ministarstava i državnog pravobranilaštva, greške u postupanju sa nepredviđenim obavezama, kao i slabe kontrole u pogledu praćenja nesmetanog odvijanja predmeta u sudskim postupcima bili su najčešći razlozi za precenjivanje ili potcenjivanje nepredviđenih obaveza.

Nepredviđene obaveze na lokalnom nivou

Nepredviđene obaveze prema opštinama su različite prirode, u rasponu od zahteva za jubilarne plate do tužbi za eksproprijaciju. Vrednost nepredviđenih obaveza prema GFI-BRK iznosila je 186.872.171€, dok je prema reviziji iznosila 179.447.823€ sa precenjivanjem od 7.424.348€ (od čega: potcenjivanje je bilo 59.622€, a precenjenosti 7.483.970€).

Slede opštine koje su precenile svoje nepredviđene obaveze po višim vrednostima:

- Opština Priština je precenila nepredviđene obaveze za 3.886.576€. To se dogodilo kao rezultat nedostatka odgovarajućeg sistema za upravljanje slučajevima, koji se trenutno održavaju u fizičkom stanju, što je uticalo na lošu unutrašnju kontrolu za njihovo ažuriranje i upravljanje; i
- Opština Prizren je precenila nepredviđene obaveze za 2.324.215€ kao rezultat grešaka u evidentiranju nepredviđenih obaveza i nefunkcionisanja unutrašnjih kontrola za identifikaciju grešaka pre njihovog prikazivanja u GFI.

Greške u tretmanu nepredviđenih obaveza, kao i slabe kontrole bili su najčešći razlozi za precenjivanje/ potcenjivanje nepredviđenih obaveza na lokalnom nivou.

Precenjivanje i potcenjivanje neizmirenih i nepredviđenih obaveza stvara netačnu i nepravednu sliku finansijske situacije institucija i može dovesti do pogrešnih budžetskih i strateških odluka, ugrožavajući pouzdanost godišnjih finansijskih izveštaja. Takođe, dodatna plaćanja za sudske i izvršne postupke povećavaju ukupne troškove budžetskih organizacija, što dovodi do nepotrebnih troškova i oštećuje njihovu sposobnost da sprovedu planirane projekte.

Preporuka za Vladu

Da proveri tačnu i punu vrednost nepredviđenih obaveza preko Ministarstva pravde (državno pravobranilaštvo) i u koordinaciji sa pravnim kancelarijama budžetskih organizacija, tako da su obelodanjivanja u GFI-ima tačna i poštena. Tamo gde postoje neslaganja u beleškama, identifikujte razloge za ove greške i ispravite ih.

10. Plaćanja prema sudskim i izvršnim odlukama

Oslanjajući se na ZUOJF, član 40., stav 1., kada sud izda nalog ili odluku kojom se od organa javnog autoriteta traži da plati bilo kakvu novčanu naknadu osobi, a nalog ili odluka ne podleže pravu na žalbu od strane organa javnog autoriteta ili organ javnog autoriteta nije ostvario to pravo na vreme, sud odmah šalje kopiju naloga ili odluke Ministarstvu pravde i nadležnom ministarstvu, radi izvršenja predmetne uplate.

Isplate prema sudskim odlukama i odlukama privatnih izvršitelja za 2024. godinu iznosile su 125.415.306€. U poređenju sa podacima iz 2023. godine, iznos ovih isplata porastao je za 73.479.061€ ili 141%. Trend ovih isplata (kao u tabeli) u odnosu na prethodnu godinu je povećan, što je pokazatelj da se budžetske organizacije suočavaju sa nedostatkom sredstava u ispunjavanju svojih obaveza prema ekonomskim operatorima i drugim dužnicima.

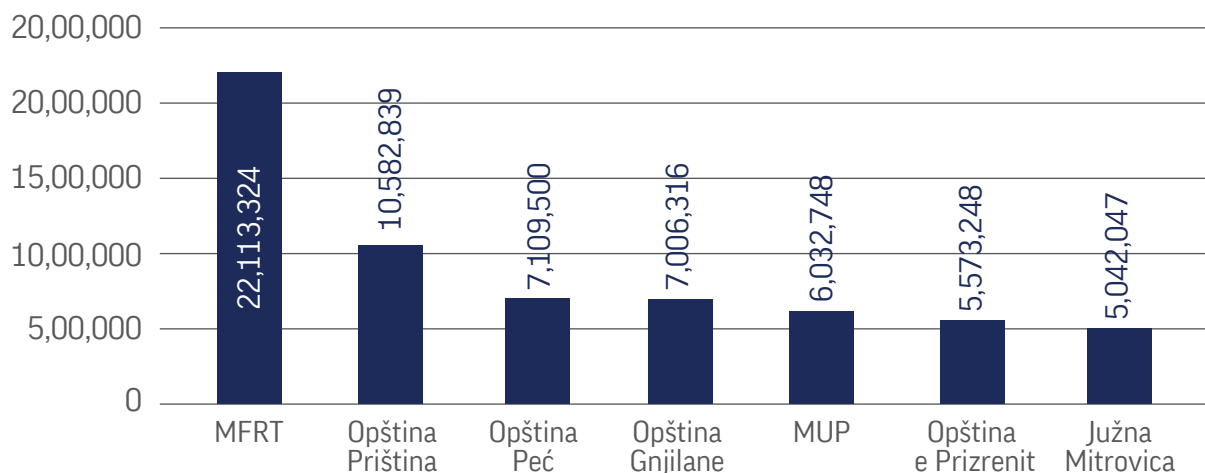
Tabela 26 - Plaćanja prema sudskim i izvršnim odlukama (u €)

Plaćanja po kategorijama	2024	2023	2022
Plate i dodaci	41,205,175	18,150,858	16,075,491
Roba i usluge / komunalne usluge	17,800,080	8,919,733	5,142,784
Subvencije i transferi	24,151,834	1,207,926	1,274,649
Kapitalne investicije	42,258,217	23,657,727	23,856,425
Ukupno	125,415,306	51,936,244	46,349,349

Neuspeh budžetskih organizacija da ispune svoje obaveze na vreme rezultirao je dodatnim troškovima za državni budžet zbog troškova sudskog postupka (izvršenja) i troškova kamata. Uzimajući u obzir činjenicu da je veliki deo ovih troškova su kapitalne investicije, ispostavlja se da su mnogi projekti ostali nerealizovani, s obzirom da su sredstva preraspoređena za plaćanje ovih obaveza.

Na dijagramu ispod, sedam (7) BO-ova kojima su izvršene isplate u vrednostima većim od 5.000.000€. Ove isplate čine oko 51% iznosa uplata izvršenih sudskim/izvršnim odlukama ili preko 63,460,022€, kao što su:

Grafikon 2 - Isplate po sudskim odlukama preko 5 miliona €

Iz analize troškova sudskih odluka u ISFUK i na osnovu pojedinačnih revizija BO-a, uočeno je da u većini ovih isplata, Trezor nije izdvojio troškove glavnog duga u odnosu na troškove sudskih izvršnih postupaka, kao što je predviđeno u računovodstvenom planu.

Prema drugim evidencijama Trezora u vezi sa raspodelom ovih troškova izvan ISFUK-a i na osnovu ovih informacija, primećuje se da su od ukupnih plaćanja sudskim/izvršnim odlukama, dodatni troškovi izvan glavnice duga iznosili 22.552.982€, ili 18%.

Tabela 27 - Plaćanja sudskih i izvršnih odluka po nivou upravljanja (u €)

Plaćanja po vrsti	2024.	2023.	2022.
Centralni nivo	39,075,021	11,734,942	9,887,292
Lokalni nivo	86,340,285	40,201,302	36,462,057
Ukupno	125,415,306	51,936,244	46,349,349

Isplate sudskih odluka na centralnom nivou

Isplate organizacijama na centralnom nivou iznosile su 39.075.021€,¹⁰ ili oko 32% ukupnih sudskih odluka. Većina ovih sudskih odluka uglavnom bavi gubitkom slučaja u međunarodnoj arbitraži, jubilej i prateće plate koje su predviđene kolektivnim ugovorom, ali koji nisu budžetirani po kategoriji plata i naknada, kao i isplate za eksproprijacije.

¹⁰ Odluka Vlade br. 17/212 od 10.07.2024. godine Zahtev Ministarstva pravde za izdvajanje budžetskih sredstava u iznosu od 21.070.583,27 € (dvadeset jedan milion sedam hiljada petsto osamdeset tri evra i dvadeset sedam centi) za isplatu odobrava se Odlukom Arbitražnog tribunala za slučaj ICC Case No.26388 /HBH Contour Global, LLC vs Republic of Kosova.

Isplate sudskih odluka na lokalnom nivou

Isplate na lokalnom nivou iznosile su 86.340.285€ ili oko 68% ukupnih sudskih odluka. Većina ovih sudskih odluka uglavnom se odnosila na naknadu radnika za jubilarne plate, prateće plate i obroke koji su bili predviđeni kolektivnim ugovorom, ali nisu bili budžetirani od strane kategorije plata, kašnjenja u plaćanju računa od strane BO-a i nedostatak budžetskih sredstava.

Preporuka za Vladu

Vlada, preko relevantnih institucija, treba da razmotri obaveze i odgovornosti BO koje proizilaze iz kolektivnih ugovora, eksproprijacije, kašnjenja u plaćanju i preduzme odgovarajuće mere. U zavisnosti od ovih obaveza i budžetskih mogućnosti, osigurati da budžetske organizacije rade adekvatno planiranje budžeta, kako bi se izbegli dodatni troškovi od eventualnih sudskih postupaka.

Preporuka za Ministarstvo finansija, rada i transfera

Ministar, u koordinaciji sa direktorom Trezora, treba da obezbedi da se tokom izvršenja plaćanja na osnovu sudskih/izvršnih odluka, dodatni troškovi izvršnih postupaka odvajaju od iznosa glavnice duga prema ekonomskim kodovima predviđenim u računovodstvenom planu.

11. Podaci o zapošljavanju

Prema Zakonu br. 08/L-260 o budžetskim izdvajanjima za 2024. godinu, planirani broj zaposlenih na centralnom i lokalnom nivou iznosio je 91.046, dok je broj zaposlenih prema GFI-BRK iznosio 84.679, uključujući i broj opštinskih službenika koji se isplaćuju putem platnog sistema i iz kategorije plata i dodataka. Dakle, broj sadašnjih zaposlenih uključuje sve zaposlene koji imaju ugovorne odnose sa odgovarajućim budžetskim organizacijama i koji su deo platnog lista.

Zaposleni van platnog spiska

Prema GFI-BRK, broj zaposlenih izvan platnog spiska bio je 535 (centralni nivo 380, dok je lokalni nivo 155). Najveći broj zaposlenih van platnog spiska bio je na Univerzitetu u Prištini 125¹¹, Ministarstvu finansija, rada i transfera 93 (angažovani na projektu reforme sistema socijalne pomoći) UBKSK 80, Kancelariji premijera 26, Ministarstvu obrazovanja, nauke i tehnologije i inovacija 17, Opštini Kosovo Polje 74, Opštini Orahovac 28, Opština Glogovac 19, Opština Priština 18, itd.

¹¹ Pozivajući se na GFI BO za 2024. godinu, ovaj broj odražava ugovorene obaveze u okviru BO-a koje se finansiraju od strane donatora ili sufinansirani od strane njih za određene projekte, uključujući članove odbora, komisije, savetnike za popis stanovništva.

U odnosu na prethodnu godinu, broj zaposlenih u ovoj kategoriji povećan je za 94.

Zaposleni kroz sporazume o posebnim uslugama (SSA)

Prema GFI-BRK, broj angažovanih preko Ministarstva zdravstva bio je 4,749, što je u odnosu na prethodnu godinu njihov broj porastao za 3,342.

Prema pojedinačnim revizorskim izveštajima za 2024. godinu, angažovanje osoblja u Ministarstvu zdravlja bilo je za određene zadatke, ali bilo je i slučajeva za popunjavanje redovnih radnih mesta. Takođe, bilo je slučajeva kada nisu primenjene relevantne procedure za njihov angažman.

Najveći broj ljudi koji su se bavili MZ na centralnom nivou bio je u KP-u sa 3,506 ljudi. Ovo povećanje se uglavnom ogleda u Agenciji za statistiku Kosova za popis stanovništva. Takođe, Centralna izborna komisija imala je 287 angažovanih lica nakon organizovanja procesa glasanja u opštinama: Leposavić, Zvečan, Zubin Potok i Severna Mitrovica. Pored ovih, Ministarstvo kulture, omladine i sporta i dalje ima veliki broj zaposlenih sa 152 zaposlenih sa SSA.

Dok su na lokalnom nivou, opštine koje imaju najveći broj ljudi koji se bave SPU-om su Opština Gnjilane sa 97 i Opština Priština sa 73 zaposlena.

Poglavlje - II

FINANSIJSKE REVIZIJE I USKLAĐENOSTI

Rezime mišljenja, zaključaka i preporuka

NKR za 2024. godinu objavila je 96 izveštaja o finansijskoj reviziji i usklađenosti, od čega 49 na centralnom nivou, 38 na lokalnom nivou i 9 za javna preduzeća. Revizija ovih izveštaja sprovedena je na osnovu metodologije finansijskih revizija i usklađenosti u skladu sa standardima revizije (MSVRI). Na osnovu toga, dali smo revizorska mišljenja za Godišnje finansijske izveštaje, kao i zaključke u vezi sa poštovanjem zakona i propisa za svaku Budžetsku organizaciju (BO).

Od revizije 96 pojedinačnih GFI, 42 je rezultiralo neizmenjenim mišljenjem (34 centralnog nivoaa, 7 za opštine i 1 za JP - Telekom), 50 je rezultiralo kvalifikovanim mišljenjem (15 centralnog nivoaa, 31 opština i 4 za JP) i 4 JP imaju suprotno mišljenje - Trepča, RKV Hidro-Drini, JP Uniteti - Mitrovica i Termokos.

Finansijsko izveštavanje je zabeležilo pogoršanje u odnosu na prethodnu godinu. Na centralnom nivou, u 2024. godini broj BO koji su dobili kvalifikovano mišljenje povećan je za 3, dok je na lokalnom nivou u 2023. godini data 23 kvalifikovana mišljenja, dok je u 2024. godini 31 opština koja ima kvalifikovano mišljenje. U međuvremenu, što se tiče javnih preduzeća, situacija ostaje gotovo ista kao i prošle godine.

Pored mišljenja o GFI-u, NKR je takođe dala zaključak o usklađenosti sa autoritetima (zakonima i propisima), procenjujući da li su transakcije izvršene u procesu izvršenja budžeta bile, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa utvrđenim kriterijumima revizije koji proizilaze iz zakonodavstva koje se primenjuje na subjekt revizije, u kontekstu korišćenja finansijskih sredstava.

Iz sprovedenih revizija, za 33 revizorska izveštaja, dati su nemodifikovani zaključci (32 na centralnom nivou i 1 na lokalnom nivou), 60 kvalifikovanih zaključaka (17 na centralnom nivou, 35 na lokalnom nivou i 8 za javna preduzeća), pored njih su data 3 suprotna zaključka (Opština Priština, Opština Mališevo i JP Trepča).

Opšti zaključak je da budžetske organizacije i javna preduzeća nisu napravili poboljšanja u pogledu finansijskog izveštavanja niti u pogledu usklađenosti sa zakonskim okvirom.

Pored mišljenja i zaključaka o usklađenosti, date su i relevantne preporuke za unapređenje identifikovanih oblasti.

Tabela 28 - Broj preporuka po kategorijama za BO i JP za 2024. godinu

Br. Ekonomske kategorije	Centralni nivo	Lokalni nivo	Javna preduzeća	Ukupno
1 Godišnji finansijski izveštaji	8	10	17	35
2 Plate i dodaci	26	22	14	62
3 Roba i usluge i komunalije	37	36		73
4 Zajednička pitanja (MZ i IK)	11	24	26	61
5 Kapitalne investicije	26	105		131
6 Subvencije i transferi	12	23		35
7 Prihodi	4	44	11	59
8 Neplaćene obaveze	6	23	17	46
9 Nepredviđene obaveze	17	10	0	27
10 Naplativi računi	5	48	22	75
11 Imovine	43	54	38	135
12 Unutrašnja revizija	10	14	1	25
13 Informacioni sistemi			7	7
Ukupno	205	413	153	771

U pojedinačnim revizorskim izveštajima za 2024. godinu, dali smo 771 preporuku za poboljšanje svake oblasti u kojoj su identifikovani nedostaci i greške. Od 771 preporuka, 205 su preporuke koje su date na centralnom nivou, 413 preporuke na lokalnom nivou i 153 preporuke za javna preduzeća. Kategorije sa najvišim nivoom preporuka su kategorije imovine, kapitalnih investicija, računi potraživanja, roba i usluga i komunalije, kao i plate i dnevnice.

Takođe, dato je 116 preporuka u revizijama učinka i 58 preporuka u revizijama usklađenosti, koje nisu navedene po kategorijama kao u gornjoj tabeli.

Tabela 29 - Broj preporuka po vrsti preporuke za 2024. godinu

Revidirani subjekti	Nove preporuke	Ponovljene preporuke	Delimično ponovljene preporuke	Ukupno Preporuke
Centralni nivo	114	73	18	205
Lokalni nivo	189	204	20	413
Javna preduzeća	68	77	8	153
Revizije usklađenosti	58	-	-	58
Revizije učinka	116	-	-	116
Ukupno preporuke	545	354	46	945

Iz gornje tabele napominjemo da je broj novih preporuka veći od broja ponovljenih preporuka.

Pored toga, nivo sprovođenja preporuka unutrašnje revizije je na niskom nivou, 42% preporuka je sprovedeno na lokalnom nivou, dok je na centralnom nivou samo 36%. Takođe, pet organizacija nije osnovalo Komitet za reviziju (KR), dok u šest slučajeva, iako su KR osnovani, nisu funkcionisali tokom godine. Ovi podaci ukazuju na nedostatak institucionalne volje i posvećenosti jačanju funkcije unutrašnje revizije kao ključnog mehanizma za unutrašnju kontrolu i nadzor.

1. Centralni nivo

1.1. Revizorska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji

NKR za 2024. godinu je finalizovala 49 izveštaja o finansijskoj reviziji i usklađenosti za centralni nivo, uključujući revizije ministarstava i nezavisnih institucija (uključujući Radio i televiziju Kosova).

Revizije su sprovedene na osnovu metodologije za finansijsku reviziju i usklađenosti, kako bi bile u skladu sa standardima revizije (MSVRI). Stoga, na osnovu ove osnove, Sud je dao revizorska mišljenja o finansijskim izveštajima u skladu sa MSVRI, kao i davanje zaključaka u vezi sa poštovanjem organa za svaku BO. Revizorska mišljenja u vezi sa godišnjim finansijskim izveštajima BO, centralnog nivoa, prikazana su u tabeli ispod.

Tabela 30 - Vrsta i broj mišljenja za centralni nivo za 2024. godinu

Revidirani subjekti	Nemodifikovano mišljenje	Kvalifikovano mišljenje	Ukupno
Centralni nivo ¹²	10	11	21
Nezavisne institucije ¹³	24	4	28
Ukupno	34	15	49

Od 49 revizorskih izveštaja organizacija na centralnom nivou (uključujući nezavisne institucije), 34 je rezultiralo neizmenjenim mišljenjem, a 15 kvalifikovanim mišljenjem.

Glavna pitanja koja su uticala na kvalifikaciju javnosti su sledeća:

- Nedostaci u registraciji i prezentaciji imovine u godišnjim finansijskim izveštajima, koji se uglavnom odnose na netačne registracije ili ne registraciju imovine i imovine u njihovim registrima, potcenjivanje ili precenjivanje. Ovi nedostaci i odstupanja su se dogodili uglavnom zbog disfunkcije unutrašnjih kontrola, nedostatka komunikacije između nadležnih jedinica,

¹² U institucijama centralnog nivoa postoje: 15 ministarstava, KP, Kancelarija predsednika, Skupština Kosova, Fond za zdravstveno osiguranje, UBKSK i RTK.

¹³ Agencija za zaštitu klasifikovanih podataka je 2024. godine prvi put revidirana.

nedostatka jasnih procedura i neuspeha da se preduzmu konkretne akcije od strane menadžmenta za rešavanje ponovljenih nalaza.

- Nepredviđene obaveze nisu pravilno prikazane u godišnjim finansijskim izveštajima, kao rezultat njihovog precenjivanja, potcenjivanja i nepravilnog obelodanjivanja. Problemi sa nepredviđenim obavezama uglavnom su rezultat nedostatka koordinacije i komunikacije između pravnih i finansijskih kancelarija, slabosti u unutrašnjim kontrolama, nedostatka informacija iz Državnog tužilaštva i neažuriranja podataka iz sudskih postupaka.
- Pitanja koja su uticala na plate i dnevne troškove uglavnom se odnose na naknadu plata i naknada bez redovnog zakonskog osnova za 101 zaposlenog koji su dobili naknadu od 691.050€ bez kontinuiteta u radu (MŽSPPI je platio 465.568€ za 62 zaposlena, MZP je platilo 112.558€ za 19 zaposlenih, a MUP za 20 zaposlenih platilo je 112.942€). Takođe, došlo je do pogrešnog izračunavanja dodataka i nedostatka dokaza za prisustvo na poslu. Fenomen kompenzacije zaposlenih bez punog kontinuiteta u radu i bez konkretnih aktivnosti traje već godinama, kao rezultat nedostatka konkretnih mera od strane nadležnih ministarstava.
- Neadekvatna klasifikacija troškova nastala je kao rezultat izvršenja uplata i evidentiranja troškova iz neadekvatnih ekonomskih kategorija, pod uticajem raspodele sredstava po budžetskom zakonu u neadekvatne kategorije, lošeg planiranja budžeta i plaćanja po osnovu izvršnih sudskih odluka.

Nedostaci u pripremi godišnjih finansijskih izveštaja (GFI) rezultat su nedovoljne unutrašnje kontrole, nepravilne koordinacije tokom konsolidacije podataka, tehničkih grešaka, kao i lošeg ekonomskog planiranja. Ova pitanja su nastala kao rezultat potpune disfunkcije mehanizama unutrašnje kontrole unutar budžetskih organizacija, koji nisu bili u stanju da spreče odstupanja i netačnosti u pripremi finansijskih izveštaja.

Finansijsko izveštavanje u odnosu na prethodnu godinu nema poboljšanja, jer je u prošloj godini BO na centralnom nivou izdata 12 kvalifikovanih mišljenja, dok je ove godine dato 15 kvalifikovanih mišljenja.

1.2. Zaključci o usklađenosti i problemima u njihovoj modifikaciji

Zaključci o usklađenosti u vezi sa BO-ovima na centralnom nivou prikazani su u tabeli ispod.

Tabela 31 - Vrsta i broj zaključaka za centralni nivo za 2024. godinu

Revidirani subjekti	Nemodifikovani zaključak	Kvalifikovani zaključak	Ukupno
Centralni nivo ¹⁴	7	14	21
Nezavisne institucije	25	3	28
Ukupno	32	17	49

¹⁴ U institucijama na centralnom nivou su: 15 ministarstava, KP, Kancelarija predsednika, Skupština Kosova, Fond zdravstvenog osiguranja, UBKSK i RTK

Glavna pitanja koja su uticala na kvalifikaciju zaključaka su sledeća:

- Glavni nedostaci u subvencijama i transferima bili su kašnjenja u opravdanju subvencija, prekoračenje planiranog budžeta, neplanirane subvencije, nesprovođenje kriterijuma za subvencionisanje malih i srednjih preduzeća (MSP), korist od više od jedne penzije, kao i korisnici penzija i socijalne pomoći od zaposlenih. Takođe, postojale su slabosti u subvencionisanju kupovine udžbenika i nastavnih materijala, kao i nedostaci u dokumentaciji i praćenju subvencionisanih projekata za NVO-e.
- U nabavci i upravljanju ugovorima identifikovani su nedostaci i kašnjenja u izvršenju ugovora, naknade neodgovornim ekonomskim operaterima, promene u količinama predmete bez prethodnog odobrenja, korišćenje pregovaračkih postupaka bez objavljivanja obaveštenja o ugovoru, kao i uključivanje diskriminatornih kriterijuma u tenderski dosije. Takođe, došlo je do prekida i nefunkcionalizacije projekata zbog problema u planiranju, kašnjenja u isporuci robe, kao i kašnjenja u rešavanju žalbenih predmeta.
- Utvrđeni nedostaci u platama i dnevnicama bili su pokrivanje radnih mesta sa vršiocima dužnosti nakon zakonskog roka, vršenje radnih mesta u suprotnosti sa utvrđenim činovima, naknada izvan rokova utvrđenih Administrativnim uputstvom, kao i nedostaci u procesu regrutovanja.
- Ostala pitanja koja su uticala na zaključak revizije bila su kašnjenja u plaćanju neplaćenih faktura i obaveza, kašnjenja u razmatranju zahteva za povraćaj ili refundiranje poreza, kao i nedostaci u upravljanju avansima za službena putovanja.

Gore navedena pitanja su nastala kao rezultat potpunog nefunkcionisanja unutrašnjih kontrola budžetskih organizacija kako bi se sprečile ove greške. Usklađenost sa važećim zakonima i propisima pokazuje pogoršanje u odnosu na prethodnu godinu, jer je došlo do povećanja broja kvalifikovanih zaključaka. Tokom ove godine, 17 kvalifikovanih zaključaka je dato Bo-ima na centralnom nivou, u poređenju sa 14 koliko ih je bilo u prethodnoj godini.

1.3. Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti

Najčešći i ponavljajući problemi tokom godina u institucijama centralnog nivoa, raspodeljeni po ekonomskim kategorijama i isključujući one koji su uticali na mišljenje finansijske revizije i zaključak o usklađenosti, prikazani su na sledeći način:

Plate i dnevnice

Kod plata i dnevnice utvrđene su slabosti u procesima zapošljavanja, imenovanja i vršenja dužnosti suprotno zakonskim zahtevima, prekoračenje zakonskih rokova za vršioce dužnosti, nedostatak prateće dokumentacije, nedonošenje unutrašnjih propisa i neophodnih akata u skladu sa zakonskim odredbama.

Roba i usluge

U ovoj kategoriji je identifikovan niz važnih nedostataka, uključujući angažovanje konsultanata za pokrivanje redovnih pozicija, neadekvatnu klasifikaciju troškova, loše upravljanje lekovima i ugovorima, neprovođenje procedura e-nabavke, ne zabranu poreza po odbitku za usluge od strane nerezidenata, nedostatak dokumentacije i protokola faktura, nedostatak sigurnosti za izvršenje ugovora, loše planiranje u prihvatanju robe, prekoračenje vrednosti ugovora, kao i kašnjenja i nepravilnosti u plaćanju faktura.

Kapitalne investicije

Nedostaci koji su identifikovani u oblasti kapitalnih projekata i nabavki uglavnom se odnose na otvorene avanse za projekte, neadekvatnu klasifikaciju troškova, nedostatke u upravljanju ugovorima, plaćanja za eksproprijacije i sudske odluke, ne korišćenje platforme za e-nabavke, kašnjenja u procesu procene tendera i u realizaciji projekata zbog nepostojanja izvršnog plana, kašnjenja u izvođenju radova, kao i slučajevi raskida ugovora za kapitalne projekte.

Subvencije i transferi

Nedostaci u vezi sa procesom subvencionisanja uglavnom se odnose na formiranje komisija za procenu i žalbe suprotno zakonskim zahtevima.

Imovine

U slučaju imovine, utvrdili smo značajan broj nedostataka, uključujući ne usaglašavanje registara inventara sa registrima imovine, nedostatak inventara u zakonskim rokovima, netačne registre i netačnu klasifikaciju imovine, ne registrovanje investicija i nekapitalne imovine, potcenjivanje imovine u finansijskim izveštajima, kao i ne funkcionalnost ili delimično korišćenje elektronskog sistema E-imovina za upravljanje i identifikaciju imovine.

Prihodi

U PAK-u, na osnovu testiranja i analize baze za povrat/refundiranje, rezultiralo je da je u 326 slučajeva došlo do kašnjenja u pregledu i postupanju sa zahtevima poreskih obveznika za povraćaj ili refundiranje poreza u zakonskom roku. U poređenju sa prethodnom godinom, broj kasno pregledanih slučajeva povećao se za 241 (u 2023. godini bilo je 85 slučajeva). Za ova kašnjenja, PAK nije primenjivao plaćanje kamata na poreske obveznike.

Ostali utvrđeni nedostaci uglavnom su kašnjenja i nepravilnosti u postupanju sa zahtevima ekonomskih operatera i u postupcima direktne pregovaračke prodaje Povereničkim fondovima, kao i nedostaci

u upravljanju naplativim računima, uključujući ne preduzimanje radnji za naplatu starih dugova i precenjivanje prihoda od zakupa.

Jedinica za unutrašnju reviziju

Sistem unutrašnje kontrole pokazao je značajne nedostatke zbog potpunog nefunkcionisanja Jedinica unutrašnje revizije (JUR), nesprovođenja godišnjeg plana revizije, nedostatka službi unutrašnje revizije, kao i disfunkcije ili nepotpunog sastava Komiteta za reviziju, što značajno podriva unutrašnje mehanizme odgovornosti i institucionalnog nadzora.

Nepredviđene i neplaćene obaveze

Što se tiče nepredviđenih obaveza i obaveza, identifikovani su kontinuirani nedostaci u njihovom prikazivanju i objavljivanju u finansijskim izveštajima, uključujući precenjivanje i netačno prikazivanje u objašnjenjima, kao i kašnjenja u plaćanju obaveza.

Navedeni problemi su nastali kao rezultat kašnjenja u ispunjavanju zakonskih obaveza, nedostatka ljudskih i tehničkih kapaciteta, lošeg planiranja budžeta, disfunkcije unutrašnjih kontrola i ne primene relevantnih propisa.

1.4. Date preporuke

U okviru 49 pojedinačnih revizorskih izveštaja za institucije centralnog nivoa za 2024. godinu, dato je ukupno 205 preporuka koje imaju za cilj da poboljšaju oblasti u kojima su identifikovani nedostaci i greške. Donja tabela prikazuje broj preporuka izdanih u poslednje tri godine, kako bi se uporedio i procenio napredak u njihovom adresiranju.

Tabela 32 - Broj preporuka za centralni nivo za tri godine

Revidirani subjekti	2024. godina	2023. godina	2022. godina
Centralni nivo	140	127	165
Nezavisne institucije	65	52	54
Ukupno	205	179	219

Podaci prikazani u tabeli pokazuju povećanje broja preporuka u odnosu na prethodnu godinu. Tokom 2024. godine izdato je ukupno 205 preporuka (od toga 114 novih, 73 ponovljenih i 18 delimično ponovljenih), dok je u 2023. godini taj broj iznosio 179. Ovo povećanje odražava nedostatak dovoljnih akcija od strane organizacija na centralnom nivou za rešavanje utvrđenih nedostataka, kako u oblasti finansijskog upravljanja, tako i u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Institucije koje obeležavaju povećanje broja preporuka u odnosu na prethodnu godinu su: Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija; Ministarstvo kulture, omladine i sporta; Univerzitet u Prištini; Kosovska agencija za upoređivanje i verifikaciju imovine; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja; Kancelarija premijera, kao i druge institucije.

2. Lokalni nivo

2.1. Revizorska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji

U 2024. godini objavljeno je 38 izveštaja o finansijskoj reviziji i usklađenosti za lokalni nivo. Revizije su sprovedene na osnovu metodologije za finansijsku reviziju i reviziju usklađenosti, kako bi bile u skladu sa standardima revizije (MSVRI). Stoga smo na osnovu toga dostavili revizorska mišljenja o finansijskim izveštajima, u skladu sa MSVRI, i dali zaključke o usklađenosti sa zakonima i propisima za svaku opštinu. Revizorska mišljenja u vezi sa GFI opština prikazana su u tabeli ispod.

Tabela 33 - Vrsta i broj mišljenja za lokalni nivo za 2024. godinu

Revidirani subjekti	Nemodifikovano mišljenje	Kvalifikovano mišljenje	Ukupno
Opština	7	31	38

Prema gornjoj tabeli, od ukupno 38 revizorskih izveštaja za opštine, 7 od njih je dobilo neizmenjeno mišljenje, dok je 31 izveštaj dobio kvalifikovano mišljenje. To znači da je 81% opština dobilo kvalifikovano revizorska mišljenja. U poređenju sa 2023. godinom¹⁵, kada su 23 izveštaja ili 60% sa kvalifikovanim mišljenjem, tekuća godina beleži negativan porast od 21% u broju kvalifikovanih revizorskih mišljenja. To znači da većina opština ima problema sa predstavljanjem, izveštavanjem i objavljivanjem informacija koje se traže u GFI-u, dok samo mali deo njih ima tačne finansijske izveštaje koji su u potpunosti u skladu sa utvrđenim standardima.

Glavni razlozi za kvalifikaciju revizorskih mišljenja bili su:

- Nepravilna klasifikacija i izveštavanje o troškovima (koje realizira BO), na koje uglavnom utiču isplate izvršene odlukama sudova i izvršitelja, posebno za naknadu jubilarnih plata i ishrane, ali i nepravilno planiranje budžeta u vezi sa pojedinim ekonomskim kategorijama;
- Precenjivanje imovine kao rezultat klasifikacije imovine u nerelevantne klase u računovodstvenom registru ili dvostruke registracije imovine. Sa druge strane, imovina je potcenjena, kao rezultat neregistracije u računovodstvene registre imovine kupljene tokom godine, kao i klasifikacije imovine u nerelevantne klase u računovodstvenom registru;
- Netačne informacije o nepredviđenim obavezama, koje proizilaze iz njihovog potcenjivanja zbog nedostatka potpune identifikacije u relevantnim registrima i zbog toga što zabeležene vrednosti nisu odgovarale pratećoj dokumentaciji sudskih odluka. Sa druge strane, postoje slučajevi

15 U 2023. godini izdato je 15 nemodifikovanih mišljenja i 23 kvalifikovanih mišljenja za 38 opština

precenjivanja, kao rezultat uključivanja u registar obaveza koje su prestale zbog povlačenja tužbi, ili za slučajeve u kojima je sudski postupak okončan konačnim odlukama;

- Naplativi računi su precenjeni zbog poreskog opterećenja javne imovine, kao i zbog ne ažuriranja registra potraživanja sa isplatama operatera. Sa druge strane, naplativi računi su potcenjeni kao rezultat nepotpunog prikazivanja nenaplaćenih dugova, kao i zbog ne uključivanja u registar svih računa koje su izdale opštine;
- Neizmirene obaveze su precenjene zbog upisa u registar plaćenih faktura, a sa druge strane, bile su potcenjene zbog ne uključivanja neplaćenih računa i izvršnih predmeta koji su bili finansijske obaveze;
- Greške u prezentaciji informacija u godišnjim finansijskim izveštajima.

U nekim slučajevima, modifikacija mišljenja je povezana sa spoljnim faktorima, koji ne zavise od opština i gde opštine nisu imale priliku da izvrše neophodne korekcije. Takvi slučajevi su bili loše klasifikacije, koje su proizašle iz isplata koje je Trezor izvršio sudskim/izvršnim odlukama u vezi sa isplatom jubilarnih plata, na osnovu kolektivnog ugovora, za koje opštine nisu imale budžetske mogućnosti za isplatu zbog nedostatka budžetskih izdvajanja za tu svrhu. U 14 opština¹⁶, pogrešna klasifikacija troškova kao rezultat kolektivnog ugovora bila je odlučujuća u kvalifikaciji finansijskog mišljenja.

Sa druge strane, druga pitanja koja su uticala na revizorska mišljenja proizilaze iz nedovoljne kontrole unutar opština, posebno u upravljanju odgovornostima od strane službenika, koji nisu adekvatno identifikovali i registrovali račune namenjene za izveštavanje, što se odražava u godišnjim finansijskim izveštajima (GFI).

2.2. Zaključci o usklađenosti i pitanjima u njihovoj modifikaciji

Što se tiče pitanja usklađenosti, NKR za 2024. godinu je dostavio 38 zaključaka o usklađenosti za lokalni nivo (opštine). Ovi zaključci usklađenosti su prikazani u tabeli ispod.

Tabela 34 - Vrsta i broj zaključaka za lokalni nivo za 2024. godinu

Revidirani subjekti	Nemodifikovan zaključak	Kvalifikovan zaključak	Suprotan zaključak	Ukupno
Opština	1	35	2	38

Na osnovu nalaza revizije, suprotan zaključak o usklađenosti dat je za opštine Priština i Mališevo. Ove dve opštine nisu sprovodile značajan deo svojih aktivnosti u skladu sa zakonom. Identifikovani nedostaci su bili materijalni i sveprisutni u svim ekonomskim kategorijama troškova.

16 Opštine: Gnjilane, Istog, Peć, Junik, Mališevo, Obilić, Štimlje, Vitina, Kačanik, Suva Reka, Podujevo, Glogovac, Štrpce i Đakovica.

Glavni razlozi za kvalifikovani zaključak bili su:

- Kašnjenja u plaćanju faktura (obaveza) izvan zakonskog roka od 30 dana;
- Ne proveravanje (verifikacija) nekretnina u procentu od 20% oporezive imovine, kako je propisano Zakonom o porezu na promet nepokretnosti;
- U nekim slučajevima, opštine su koristile sredstva iz projekata u druge svrhe osim one za koju su planirana, bez dobijanja saglasnosti Skupštine opštine za prenos i preraspodelu budžetskih izdvajanja iz jednog kapitalnog projekta u drugi;
- Slabosti u postupcima nabavki, počevši od pokretanja nabavki u odsustvu detaljnih (izvršnih) građevinskih projekata, neadekvatno korišćenje javnih okvirnih ugovora, upotreba povoljnih kriterijuma u specifičnostima tenderskog dosijea, kao i ne nastavak sigurnosti izvršenja u skladu sa trajanjem ugovora. Takođe, uočene su značajne slabosti u procesu procene tendera, zbog izbora privrednih subjekata koji nisu ispunili kriterijume utvrđene u tenderskom dosijeu;
- Nedostaci u postupku dodele i praćenja subvencija kao rezultat dodele subvencija bez raspisivanja javnog poziva, subvencionisanja korisnika koji nisu ispunili kriterijume utvrđene u javnom pozivu i relevantnim propisima o subvencioniranju, kao i nedostaci u praćenju subvencija;
- Realizacija uplata za nedovršene radove i realizacija stavki ugovora po jediničnoj ceni, a ne u skladu sa težinom utvrđenom u tenderskom dosijeu;
- Ugovaranje projekata u nedostatku dovoljnih sredstava iz budžeta, što je rezultiralo kašnjenjem u realizaciji projekata izvan rokova predviđenih njihovim dinamičkim planovima;
- Angažovanje službenika sa posebnim ugovorima o uslugama bez vodećih postupaka nabavke.

Navedeni problemi su nastali kao rezultat nedovoljnog funkcionisanja internih kontrola na opštinskom nivou, kao i zbog neodgovornosti u obavljanju dužnosti od strane odgovarajućih zvaničnika. Takođe, opštine nisu preduzele adekvatne mere za efikasno sprečavanje i rešavanje identifikovanih problema.

U nastavku objavljujemo detalje u vezi sa dva ključna pitanja: korišćenjem namenskih/planiranih sredstava za određene projekte u druge svrhe, kao i preuzimanjem ugovornih obaveza bez prethodnog obezbeđivanja potrebnih budžetskih sredstava. Oba ova slučaja su direktno uticala na kvalifikovani zaključak revizije.

U šest (6) opština identifikovane su 52 isplate za projekte, ukupne vrednosti od 4.657.001€, gde su sredstva namenjena konkretnim projektima korišćena u druge svrhe osim onih za koje su planirana. Ove akcije su sprovedene bez poštovanja utvrđenih procedura i kriterijuma za prenos i preraspodelu budžetskih sredstava iz jednog kapitalnog projekta u drugi, i bez pribavljanja odobrenja Skupštine opštine. Detalji ovih slučajeva su sledeći:

- Opština Priština, u 17 uplata u iznosu od 3.400.807€;
- Opština Suva Reka, u 15 uplata u iznosu od 305.213€;
- Opština Podujevo, u 4 uplate u iznosu od 350.562€;
- Opština Mališevo, u 11 uplata u iznosu od 466.767€;
- Opština Vučitrn, u 2 isplate u iznosu od 68.756€; i
- Opština Vitina, u 3 isplate u iznosu od 64.896€.

Ovakvi slučajevi promene iznosa budžeta bez usvajanja Skupštine opštine smanjuju transparentnost i odgovornost u postupku donošenja odluka o korišćenju javnih sredstava. Oni takođe mogu imati negativan uticaj na sprovođenje postojećih projekata, što onemogućava obezbeđivanje dovoljnih sredstava za njih.

Pored toga, sedam (7) opština je sklopilo ugovorne obaveze potpisivanjem ugovora za različite projekte bez obezbeđivanja dovoljnog budžeta unapred, suprotno zakonu o budžetskom izdvajanju. Ukupna vrednost ovih ugovornih obaveza bez pokrića iznosila je 13.225.982€. Ova praksa predstavlja visok rizik za održivo upravljanje javnim finansijama i može dovesti do kašnjenja u plaćanju, povećanja dugova i negativnog uticaja na pružanje javnih usluga. Detalji ovih slučajeva su sledeći:

- Opština Podujevo, šest (6) predmeta u iznosu od 4.619.545€;
- Opština Mališevo, četiri (4) slučaja u vrednosti od 1.102.644€;
- Opština Prizren, tri (3) slučaja 3.301.660€;
- Opština Kačanik, tri (3) slučaja u vrednosti od 330,688€;
- Opština Vitina, tri (3) slučaja u iznosu od 524.870€;
- Opština Priština, dva (2) slučaja u iznosu od 1.898.964€; I
- Opština Peć, jedan (1) slučaj u iznosu od 1.447.611€.

Ulazak u finansijske obaveze opština bez unapred obezbeđivanja potrebnih sredstava utiče na povećanje neizmirenih obaveza ili mogućnost izvršenja troškova, čime se oštećuje budžet za tekuću godinu i opterećuje budžet za narednu godinu.

2.3. Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti

Pored pitanja koja su uticala na finansijsko mišljenje i zaključak o usklađenosti, NKR za 2024. godinu u pojedinačnim izveštajima za 38 opština takođe je pokrenula pitanja vezana za finansijsko upravljanje i usklađenost.

Identifikovana pitanja se odnose na različite ekonomske kategorije i uglavnom su identifikovana u pojedinačnim izveštajima opština. Ova pitanja odražavaju nedostatke u sprovođenju zakonskih i regulatornih zahteva pri upravljanju javnim fondovima.

Plate i dodaci

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i prikazani u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji plata i naknada su:

- Primena koeficijenata, nije u skladu sa zakonom o platama;
- Nedostaci u postupku zapošljavanja zbog: nepoštovanja kriterijuma utvrđenih u javnom saopštenju prilikom prijema u civilnu službu, ne uključivanja jedinice za upravljanje ljudskim resursima u proces zapošljavanja službenika u javnoj službi, kao i zbog primene stavljenih zakona izvan snage;
- Ugovori o radu/imenovanja akta nisu ažurirani kako bi odražavali tačan nivo osnovne plate – koeficijent i drugi elementi, u skladu sa važećim zakonima;
- Nedostatak dokaza o kontinuitetu u radu;
- Držanje pozicija sa vršiocima dužnosti nakon zakonskih rokova; i
- Ne finalizacija propisa o unutrašnjoj organizaciji, sistematizaciji i klasifikaciji radnih mesta.

Roba i usluge

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i predstavljeni u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji roba i usluga su:

- Fakturisanje pozicija koje nisu u skladu sa predmerom i predračunom ugovora;
- Kašnjenje u izvršenju ugovora i nesprovođenje kazni u skladu sa ugovornim uslovima;
- Razvoj postupka nabavke u suprotnosti sa zakonskim uslovima jer je u ugovore o javnoj nabavci uključen okvir koji se odnosi na jediničnu cenu, odstupanje od +-30%, što je suprotno zahtevima propisa o javnim nabavkama;
- Imenovanje i angažovanje službenika za obavljanje posebnih usluga koji nisu u skladu sa važećim zakonima i propisima;
- Naknade od roba i usluga opštinskim službenicima u suprotnosti sa Uredbom o naknadi za dodatnu funkciju; i
- Upravljanje ugovorima i procena učinka izvođača radova nije izvršeno putem elektronskog sistema e-nabavke;

Kapitalne investicije

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i prikazani u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji kapitalnih investicija su:

- Pripisivanje robe i drugih kapitalnih zaliha od strane menadžera ugovora, a ne komisija za prijem, kako to zahtevaju zakonska pravila;
- Ugovaranje i plaćanje u vidu avansa u suprotnosti sa Zakonom o nabavkama i Zakonom o budžetu;

- Promene u količinama ostvarenim na nekim pozicijama ugovora o radu, povećanjem/smanjenjem ugovorene količine ili u nekim slučajevima uopšte ne ostvarivanjem ugovorenih pozicija, a u nekim slučajevima bez prethodnog odobrenja rukovodstva. Za ove promene, nije bilo amandmana na ugovor;
- Realizacija uplata za kapitalne projekte za koje je istekao rok ugovora;
- Česta upotreba aneksa ugovora kao rezultat lošeg dizajna osnovnih projekata;
- Nepoštovanje zakonskog roka za prihvatanje ponuda prilikom izrade postupaka nabavki, bez osnovanog razloga;
- Pokretanje postupaka nabavke i potpisivanje ugovora, bez građevinske dozvole;
- Kašnjenje u izvođenju radova, gde radovi nisu izvedeni u skladu sa dinamičkim planom predviđenim ugovorom; i
- Upravljanje ugovorima i procena učinka izvođača radova nije izvršeno putem elektronskog sistema javnih nabavki (e-nabavka);

Subvencije i transferi

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i prikazani u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji subvencija i transfera su:

- Distribucija subvencija bez oslanjanja na bilo kakve posebne propise o subvencijama;
- Neke opštine nisu pripremile godišnji plan za finansijsku podršku NVO-ima za 2024. godinu kako je predviđeno zakonskim zahtevima; i
- Ostale slabosti u upravljanju subvencijama odnosile su se na izveštavanje korisnika i praćenje realizacije subvencionisanih projekata.

Prihodi

Nedostaci ili nepravilnosti identifikovani i predstavljeni u pojedinačnim revizorskim izveštajima u kategoriji prihoda su:

- Kašnjenje u razmatranju zahteva za izdavanje građevinskih dozvola i ekoloških dozvola, kao i njihovog izdavanja u odsustvu komisije za razmatranje opštinskih izveštaja o dozvoli za zaštitu životne sredine;
- Neredovno izveštavanje predsednika opština o korišćenju opštinske imovine;
- Korišćenje javne imovine bez naknade i sa isteklim ugovorima;
- Nedostaci u bazi podataka poreskih obveznika o imovini zbog nedostatka podataka o ličnom broju poreskih obveznika i nedostaci u korist odbitka primarnog prebivališta;
- Davanje na korišćenje opštinske imovine koja nije u skladu sa tarifama opštinskog propisa i nepravilna primena opštinskih poreza; i
- Nedostaci u bazi podataka poreskih obveznika imovine u slučaju primene odbitaka poreza na imovinu.

Pored gore navedenih pitanja, takođe je važno istaći rastući trend naplativih računa iz godine u godinu, kao i nedostatke u upravljanju imovinom, uključujući ne zatvaranje budućih investicija, ne korišćenje sistema e-imovine i nedostatke u procesima inventara imovine. Takođe, utvrđeni su nedostaci u funkcionisanju Jedinice za unutrašnju reviziju i Komiteta za reviziju, koji se odnose na ne osnivanje ovih organa u nekim opštinama i njihovo nefunkcionisanje u nekim drugima.

2.4. Date preporuke

U pojedinačnim izveštajima opština za 2024. godinu dato je ukupno 413 preporuka za unapređenje oblasti u kojima su utvrđeni nedostaci i greške.

Donja tabela prikazuje broj preporuka koje su revizije dale opštinama u poslednje tri godine. Ove preporuke predstavljaju identifikovana pitanja i nedostatke u upravljanju javnim finansijama, finansijskom aspektu, usklađenosti sa zakonima i propisima, procesima nabavki, transparentnosti, odgovornosti i drugim oblastima dobrog upravljanja na lokalnom nivou.

Tabela 35 - Broj preporuka za lokalni nivo za tri godine

Revidirani subjekti	2024. godina	2023. godina	2022. godina
Opština	413	369	352

Podaci prikazani u tabeli pokazuju da je broj preporuka za opštine u stalnom porastu tokom ove tri godine. Ovo povećanje u odnosu na prethodnu godinu ne odražava poboljšanje lokalne uprave, već pokazuje pogoršanje situacije u mnogim opštinama.

Ovaj ishod zahteva veću posvećenost opština u sprovođenju preporuka, kao i jačanje unutrašnje kontrole i finansijskog upravljanja kako bi se izbeglo ponavljanje slabosti.

3. Javna preduzeća

Nacionalna kancelarija za reviziju je sproveda reviziju godišnjih finansijskih izveštaja za 2024. godinu za devet (9) javnih preduzeća (JP). Od toga, sedam (7) su centralna javna preduzeća, i dva (2) lokalna javna preduzeća. Centralna javna preduzeća koja su predmet revizije su: Kosovska energetska korporacija a.d. (KEK), Trepča a.d., KOSTT a.d., JPH Ibar-Lepenac a.d., Telekom Kosova a.d., RKV Priština a.d., RKV Hidrodrini a.d.. Dok su revidirana lokalna javna preduzeća: RKO Uniteti a.d. Mitrovica i Termokos a.d. Priština.

Izbor ovih kompanija za reviziju napravljen je na osnovu nekoliko ključnih kriterijuma, uključujući veličinu budžeta ili prihoda, broj zaposlenih, složenost usluga koje pružaju, finansijsku situaciju i javni interes.

Iako su poboljšanja uočena u nekim preduzećima, revizija je otkrila da finansijsko upravljanje i funkcionisanje unutrašnjih kontrola ostaju oblasti koje zahtevaju dalja poboljšanja. Iz njihove revizije proizašlo je da je za četiri (4) preduzeća dato suprotno mišljenje, četiri (4) kvalifikovano mišljenje i samo jedno preduzeće ima nemodifikovano mišljenje (Telekom), kao i osam (8) kvalifikovanih zaključaka o usklađenosti i jedan suprotan zaključak (Trepča). Izmenjena mišljenja i zaključci odražavaju nezadovoljavajući kvalitet finansijskih podataka, neusklađenosti sa zakonskim okvirom i nedostatke u izveštavanju. Ovo pokazuje neophodnu potrebu za stalnim poboljšanjima u svim oblastima u kojima su identifikovani nedostaci, kako bi se povećala pouzdanost, transparentnost i odgovornost u upravljanju javnim preduzećima.

U cilju poboljšanja upravljanja javnim preduzećima, NKR je dala značajan broj preporuka koje su uključene u pojedinačne revizorske izveštaje i upućene osobama odgovornim za upravljanje nacionalnim parlamentima, kao i njihovim akcionarima.

Pored toga, Jedinica za praćenje javnih preduzeća nadzire operativne aktivnosti i finansijsko izveštavanje ovih preduzeća, redovno obaveštavajući Vladu o stanju i dešavanjima u njima.

Detaljnija analiza učinka ovih javnih preduzeća i kvaliteta finansijskog izveštavanja predstavljena je u sledećim potpoglavljima ovog izveštaja.

3.1. Revizorska mišljenja i pitanja u njihovoj modifikaciji

Revizorska mišljenja u vezi sa GFI-ovima javnih preduzeća prikazana su u tabeli ispod.

Tabela 36 - Vrsta i broj mišljenja o javnim preduzećima za 2024. godinu

Revidirani subjekti	Nemodifikovano mišljenje	Kvalifikovano mišljenje	Suprotno mišljenje	Ukupno
Javna preduzeća	1	4	4	9

Od sedam (7) revidiranih JP-ova na centralnom nivou, četiri (4) imaju kvalifikovano mišljenje, dva (2) imaju suprotstavljena mišljenja i jedno (1) nemodifikovano mišljenje, dok oba (2) revidirana JP-a na lokalnom nivou imaju suprotstavljena mišljenja. U poređenju sa 2023. godinom, nije bilo promena u pogledu revizorskih mišljenja u vezi sa godišnjim finansijskim izveštajima.

Glavna pitanja koja su uticala na uređivanje mišljenja odnose se na:

- **Imovinom** – nedostatak dokumentacije o vlasništvu/pratećim dokazima, neslaganja između računovodstvenih registara i fizičkog stanja, ne revalorizacija imovine, nepravilno postupanje sa budućim investicijama, netačno predstavljanje rezerve revalorizacije, netačna devalvacija i nedostatak politike tretmana imovine;
- **Zalihe** – nedostatak usklađivanja registara zaliha sa fizičkim inventarom;
- **Naplativi računi** – ne pružanje trgovačkih naplativih računa i neusklađenost između računovodstvenih evidencija naplativih računa, netačno uključivanje avansnih plaćanja klijenata u analitiku naplativih računa;
- **Obaveze prema dobavljačima** – netačno predstavljanje obaveza, neusklađenost između računovodstvenih evidencija i pratećih dokaza;
- **Poreske obaveze i neplaćene obaveze** – neusklađenost poreskih obaveza u računovodstvenim registrima sa bilansom obaveza u PAK i netačno prikazivanje obaveza; i
- **Ostala pitanja koja su uticala na revizorska mišljenja** – neslaganja između GFI-a i računovodstvenih beleški (odloženi prihodi), netačna prezentacija izveštaja o novčanom toku i izveštaja o promenama u kapitalu, netačnosti u rukovanju avansnim otplatama, nepotpuna i tačna prezentacija objašnjenja, nedostatak dokaza za grantove.

Nedostaci identifikovani u finansijskim izveštajima javnih preduzeća uglavnom su rezultat neaktivnosti menadžmenta, koji je u nekim slučajevima smatrao da je preporuke teško sprovesti zbog specifičnih okolnosti. Glavne slabosti odnose se na registraciju, ne ažuriranje i devalvaciju imovine, do kojih je došlo zbog nedostatka unutrašnjih kontrola, nedostatka izvorne dokumentacije, nedostatka odgovarajućeg prometa informacija između departmana, kao i nedostatka unutrašnjih politika za upravljanje imovinom i rešavanje imovinskih pitanja. Štaviše, nepoštovanje relevantnih standarda i nedostatak pažnje na tačno izveštavanje o potraživanjima i obavezama, uključujući i neuspeh u vršenju zaliha i usklađivanju sa računovodstvenim evidencijama, dovelo je do značajnih netačnosti i nedostataka.

Sa druge strane, nedostatak baze podataka o sredstvima finansiranim iz grantova onemogućio je njihovo evidentiranje i pravilno prikazivanje u finansijskim izveštajima. Na pripremu finansijskih izveštaja negativno je uticao i nedostatak kontrola tokom njihove pripreme, korišćenje informacija

izvan finansijsko-računovodstvenog sistema i nedostatak podrške neophodne dokumentacije. Uglavnom ručni računovodstveni proces, kao i oslanjanje na nepotpuno verifikovane podatke u objašnjenjima, doveli su do nejednakosti između glavne knjige i časopisa, čime se pogoršava tačnost finansijskih evidencija i negativno utiče na pouzdanost finansijskog izveštavanja javnih preduzeća.

3.2. Zaključci o usaglašenosti i pitanjima u njihovoj modifikaciji

Pored aspekta pripreme finansijskih izveštaja, izvršili smo reviziju i aspekta usklađenosti ako su procesi i transakcije u skladu sa definisanim kriterijumima revizije, a takođe smo dostavili zaključke o usklađenosti za sve revidirane JP-e.

Zaključci o usklađenosti u vezi sa JP su prikazani u tabeli ispod.

Tabela 37 - Vrsta i broj zaključaka za javna preduzeća za 2024. godinu

Revidirani subjekti	Nemodifikovan zaključak	Kvalifikovan zaključak	Suprotan zaključak	Ukupno
Javna preduzeća		8	1	9

Prema tabeli, revidirana javna preduzeća imaju kvalifikovane zaključke, što pokazuje da imaju problema sa usklađenošću sa autoritetima i da finansijske transakcije nisu u potpunosti u skladu sa zakonskim zahtevima. U poređenju sa prošlom godinom, većina javnih preduzeća u 2024. godini ostala je na istom nivou učinka, bez pokazivanja napretka. Dok, Trepča a.d. drugu godinu zaredom i dalje ima suprotan zaključak, što odražava nedostatak rešavanja prethodnih revizijskih preporuka.

To pokazuje da većina javnih preduzeća i dalje ima nedostatke u sprovođenju zakonskih uslova, koji se uglavnom odnose na operativne troškove, troškove za plate, upravljanje prihodima i pripremu godišnjih finansijskih izveštaja. Poboljšanje u ovim oblastima je neophodno kako bi se osiguralo bolje finansijsko upravljanje i ispunjavanje zakonskih obaveza.

Glavna pitanja koja su uticala na modifikaciju zaključka usklađenosti su:

- Upravljanje nabavkama/operativni troškovi – nedostaci u procesu nabavke i upravljanju ugovorima prisutni su u mnogim javnim preduzećima, uključujući realizaciju troškova bez ugovora, nedostatke u realizaciji procesa nabavke, kao i korišćenje pregovaračkog postupka bez objavljivanja obaveštenja. Pored toga, uočene su slabosti u evaluaciji tendera, kao i ne korišćenje sistema e-nabavke za upravljanje i procenu ugovora;
- Troškovi plata – nedostaci u restrukturiranju preduzeća, neplaćanje doprinosa za penzije i poreza na plate zaposlenima, nedostaci u procesima zapošljavanja kroz spoljnu konkurenciju, slabost u sistematizaciji radnih mesta;
- Prihodi – nedostatak ugovora između kupaca i preduzeća, kao i registar kupaca preduzeća koji nisu u skladu sa pravilima Regulatornog autoriteta za vodovod; i
- Ostala pitanja koja utiču na zaključak - kašnjenje u odobravanju finansijskih izveštaja i nefunkcionisanje jedinica Trepča a.d. skladu sa svim zakonskim zahtevima. Takođe, potpisivanje ugovora za reviziju godišnjih finansijskih izveštaja od strane privatnih kompanija.

Ovi nedostaci proizilaze uglavnom iz nesprovođenja zakonskih zahteva i unutrašnjih procedura od strane rukovodstva javnih preduzeća, kao i slabosti u unutrašnjem planiranju i kontroli. Oni su posledica neuspeha da se završi proces restrukturiranja i nesprovođenja unutrašnjih propisa i procedura u javnim preduzećima. Štaviše, ovi nedostaci su nastali kao rezultat nedovoljnih mera rukovodstva, promena u njegovom sastavu tokom pripreme godišnjih finansijskih izveštaja, nedostatka efikasnog nadzora od strane Nadzornog odbora i neadekvatne primene zakonskih uslova.

3.3. Obaveze javnih preduzeća za Godišnje finansijsko izveštavanje

Tokom ove sezone revizije, utvrdili smo da samo javno preduzeće Trepča nije pripremilo i finalizovalo godišnje finansijske izveštaje na vreme. Kao rezultat toga, finansijski izveštaji za 2024. godinu finalizovani su 13. maja 2025. godine, van predviđenih rokova.

Kašnjenja u pripremi i finalizaciji GFI-a uglavnom su se dogodila zbog ostavke i razrešenja glavnog finansijskog direktora kompanije. Pored toga, poteškoće u uzimanju beleški iz poslovnih jedinica preduzeća doprinele su kašnjenju u završetku procesa pripreme GFI-a.

Bavili smo se ovim pitanjem u pojedinačnom izveštaju i nadamo se da će se u narednim godinama izveštavanje vršiti u skladu sa utvrđenim zakonskim okvirom.

Važno je napomenuti da je NKR na vreme najavila da će izvršiti reviziju GFI-a za 2024. godinu, dok su javna preduzeća KEK i KOSTT takode izvršila reviziju GFI-ova za 2024. godinu od strane privatnih revizorskih kompanija.

Analiza finansijskog stanja javnih preduzeća

Iako se finansijska situacija javnih preduzeća može detaljnije razumeti iz izjava priloženih pojedinačnim izveštajima, ovo poglavlje sumira glavne pokazatelje njihovog finansijskog učinka i njihovu situaciju na kraju 2024. godine. Za potrebe analize ispitani su prihodi, troškovi, finansijski rezultati, kratkoročne obaveze i dugoročne obaveze.

Tabela 38 - Ključni finansijski pokazatelji revidiranih javnih preduzeća za 2024. godinu

Br.	Revidirani subjekti	Prihodi	Troškovi	Profit/ Gubitak	Kratkoročne obaveze	Dugoročne obaveze
1	KEK "Kosovska energetska korporacija" a.d.	218,591,000	179,467,000	39,124,000	32,813,000	164,486,000
2	Trepča a.d.	27,590,971	29,898,058	-2,307,087	34,293,454	2,943,690
3	Telekom Kosova, a.d.	59,296,000	52,411,000	6,885,000	46,884,000	38,100,000
4	Javno preduzeće "KOSTT"	82,400,000	64,212,000	18,188,000	58,015,000	60,228,000
5	RKV "Hidrodrini"	5,845,326	5,601,986	243,340	2,773,723	31,046,018
6	NPH "Ibar - Lepenac" a.d. - Priština	11,345,946	9,838,503	1,507,443	3,435,099	10,428,911
7	RKV "Priština" a.d. - Priština	19,188,312	16,860,123	2,328,189	5,495,782	33,037,936
8	JP "Termokos", a.d. - Priština	14,880,021	12,408,992	2,471,029	3,282,692	34,168,923
9	RKO "Uniteti" a.d. - Mitrovica	2,320,461	2,280,096	40,365	3,981,119	454,679
Ukupno		441,458,037	372,977,758	70,787,366 ¹⁷	190,973,869	374,894,157

Finansijski rezultat (dobit/gubitak) - Iz gornje tabele može se videti da je od devet (9) revidiranih javnih preduzeća, osam (8) njih poslovalo sa ukupnom dobiti od 70,7 miliona€, dok je samo JP Trepča a.d. imao gubitak od 2,3 miliona€.

Najveći deo dobiti imala su dva NP na centralnom nivou: Kosovska energetska korporacija (KEK) u iznosu od 39,1 miliona € ili 55 odsto od ukupne dobiti i Kompanija Operator sistema prenosa i tržišta (KOSTT) u iznosu od 18,1 miliona € ili 26 odsto od ukupne dobiti. Važno je napomenuti da je u odnosu na prethodnu godinu KEK ostvario znatno veću dobit, a među glavnim razlozima za povećanje prihoda bio je povraćaj tokom 2024. godine od strane Poreske administracije Kosova. Iako je od januara 2024. godine, prema odluci Kancelarije regulatora energetike, KOSTT bio oslobođen obaveze pokrivanja gubitaka energije za severni deo, to je uticalo na smanjenje troškova KOSTT-a i povećanje godišnjeg profita.

Kratkoročne/tekuće obaveze – su finansijske obaveze koje se moraju otplatiti u fiskalnoj godini. One uključuju: obaveze, poreze, kratkoročne kredite i druge obaveze sa rokom plaćanja u roku od godinu dana.

17 U ovaj ukupan iznos uključene su samo vrednosti JP sa dobiti, isključujući vrednost gubitka od 2,3 miliona od Trepča a.d.

Za devet (9) preduzeća, kratkoročne obaveze bile su u iznosu od 190 miliona €, od čega su 90% četiri (4) javna preduzeća na centralnom nivou: KOSTT sa 58 miliona € ili oko 30%, Telekom Kosova sa 46,8 miliona € ili oko 25%, Trepča sa 34 miliona € ili oko 18% i Kosovska energetska korporacija sa 32,8 miliona € ili oko 17%. Dok preostali deo od 18,9 miliona € ili 10% čine kratkoročne obaveze 5 drugih preduzeća.

Dugoročne obaveze – su finansijske obaveze ili dugoročne obaveze koje su navedene u bilansu stanja kao obaveze koje imaju rok plaćanja duži od jedne godine. To uključuje kredite za osnovnu imovinu, obaveze prema hartijama od vrednosti i druge obaveze koje se moraju otplaćivati u periodu dužem od jedne godine.

Dugoročne obaveze za devet (9) preduzeća na kraju 2024. godine bile su blizu 374 miliona €, ili oko 96% više od kratkoročnih obaveza. Pošto pregled obelodanjivanja sadrži mnoge praznine u informacijama, nismo bili u mogućnosti da pružimo analitičke podatke o tome koliko godina ove obaveze treba otplatiti.

Dakle, na osnovu gorenavedenih analiza, iako sva revidirana preduzeća (sa izuzetkom JP Trepča) imaju pozitivan rezultat za 2024. godinu, njihova finansijska situacija je teška zbog visokih iznosa neizmirenih obaveza.

Ukupne neizmirene obaveze ovih preduzeća iznose oko 565 miliona €, od čega su kratkoročne obaveze koje treba platiti u roku od godinu dana oko 190 miliona €, a dugoročne obaveze oko 374 miliona €.

S obzirom na činjenicu da je ukupan prihod iznosio oko 441 milion €, eventualna isplata ovih kratkoročnih i dugoročnih obaveza izgleda prilično teško. Kada se tome dodaju i druge potencijalne obaveze koje nastaju tokom naredne godine, situacija može postati još teža u pogledu obaveza.

3.4. Ostala pitanja finansijskog upravljanja i usklađenosti

Pored pitanja koja su uticala na finansijsko mišljenje i zaključak o usklađenosti, NKR za 2024. godinu u pojedinačnim izveštajima o revidiranim javnim preduzećima takođe je pokrenula pitanja o finansijskom upravljanju i usklađenosti.

Identifikovani problemi se odnose na različite ekonomske kategorije i uglavnom su identifikovani u pojedinačnim izveštajima JP-a. Ova pitanja odražavaju nedostatke u sprovođenju zakonskih i regulatornih zahteva pri upravljanju javnim sredstvima.

Roba i usluge

U oblasti upravljanja nabavkama postoje pitanja kao što su: česta upotreba postupka sa minimalnom vrednošću, postavljanje kriterijuma u tenderskom dosijeu koji nije u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama. Ovi nedostaci su nastali kao rezultat nedostatka koordinacije i planiranja potreba od strane jedinica koje su podnele zahteve, kao i zbog nedostatka pažnje prilikom određivanja kriterijuma u tenderskim dosijeima.

Plate i dodaci

U oblasti troškova plata identifikovana su pitanja kao što su: isplata zaposlenih sa različitim činovima za istu poziciju, slabosti u procesu izvršenja plaćanja poreza i doprinosa. Ovi nedostaci su rezultat neuspeha da se u potpunosti sprovede akcioni plan, uprkos obavezi kompanije da će se problem rešiti, i zbog tehničkih softverskih grešaka, koje nisu primetili zaposleni.

Naplativi računi

U naplativim računima su identifikovana pitanja kao što su: nedostatak pratećih dokaza za potraživanja, razlika između računovodstvenog sistema i sistema fakturisanja. Ovi nedostaci su nastali usled neusaglašavanja potraživanja sa pratećim dokazima i zbog ručnog prenosa mesečnog fakturisanja iz sistema fakturisanja u računovodstveni sistem, a eventualne korekcije u jednom od sistema nisu paralelno prikazane u ova dva sistema.

U oblasti akcija identifikovana su pitanja kao što su: ne-rezervisanje zaliha i netačno predstavljanje istih u GFI-u.

Kratkoročne obaveze

U oblasti kratkoročnih obaveza identifikovana su pitanja kao što su: neusklađenost računovodstvenih evidencija sa izvornim dokazima, netačno prikazivanje obaveza u registru preduzeća, kao i nedostatak identifikacije plaćanja od neidentifikovanih kupaca. Takvi nedostaci su rezultat stalnih poteškoća u identifikaciji kupaca, koji su sprovedeni tokom godina, a da nisu adekvatno adresirani, kao i neuspeh da se izvrše neophodne korekcije od strane dobavljača, uprkos službenim zahtevima preduzeća.

Takvi nedostaci su rezultat nedostatka međusobne povezanosti sa državnim sistemima, nedostatka standardnih smernica za upravljanje pristupom, nedostatka periodičnog pregleda prava korisnika, neuspeha da se definiše period za čuvanje log fajlova, zbog tehničke složenosti u sprovođenju državnog koda i nedostatka standardnih planskih dokumenata za proširenje mreže.

3.5. Date preporuke

U pojedinačnim izveštajima devet (9) JP-a za 2024. godinu, dali smo 153 preporuke za poboljšanje svake oblasti u kojoj su identifikovani nedostaci i greške.

Tabela 39 - Broj preporuka datih u pojedinačnim izveštajima JP-a u 2024. godini

Javna preduzeća na:	Nove preporuke	Ponovljene preporuke	Delimično ponovljene preporuke	Ukupno Preporuke
Centralni nivo	45	58	6	109
Lokalni nivo	23	19	2	44
Ukupno	68	77	8	153

Od ukupno 153 date preporuke, 68 su nove preporuke, 77 ponovljenih i 8 delimično ponovljenih. To pokazuje da je 45% novih preporuka, 50% se ponavljaju iz prethodne godine, dok se 5% delimično ponavljaju.

Preporuke za Vladu i nadležnim komisijama akcionara:

- Ojačati mere odgovornosti prema Upravnim odborima i rukovodstvu javnih preduzeća, osigurati da se sprovede analiza kako bi se utvrdili uzroci i preduzeti mere za njihovo rešavanje na sistematičan način kako bi se otklonile greške koje su uticale na izmenjena mišljenja i zaključke. Takođe bi trebalo da obezbedi da postoje efikasni procesi kako bi se potvrdilo da se plan izrade GFI-a za 2025. godinu bavi svim pitanjima koja se odnose na usklađenost i važeći okvir finansijskog izveštavanja; i
- U slučajevima angažovanja Nacionalne kancelarije za reviziju godišnjih finansijskih izveštaja, treba izbegavati ugovaranje usluga revizije GFI-a sa privatnim revizorskim kompanijama.

4. Sistem unutrašnje revizije

Unutrašnja revizija (UR) predstavlja suštinsku funkciju za garantovanje efikasnosti mehanizama unutrašnje kontrole, pružajući višem rukovodstvu garanciju da su ovi mehanizmi dizajnirani i funkcionišu ispravno. Ova funkcija doprinosi postizanju organizacionih ciljeva kroz strukturiran i disciplinovan pristup proceni i poboljšanju upravljanja rizicima, sistemima kontrole i upravljanja.

Komitet za reviziju (KR) služi kao savetodavno telo višeg rukovodstva Subjekata javnog sektora (SJS), pružajući podršku unutrašnjim revizorima, održavajući njihovu nezavisnost, procenjujući adekvatnost resursa i prateći sprovođenje preporuka unutrašnje revizije.

U okviru Strategije unutrašnje kontrole javnih finansija, predviđeno je dalje unapređenje funkcije UR kroz sprovođenje programa stručnog usavršavanja, obezbeđenja kvaliteta i ažuriranja pravnog okvira. Ovaj proces koordinira Centralna jedinica za harmonizaciju unutrašnje revizije (CJHUR), koja nadzire i prati funkcionisanje interne revizije i unutrašnje finansijske kontrole u svim javnim subjektima.

U sistemu unutrašnje revizije uočili smo sledeće glavne nedostatke:

- Uredbom 01/2019 o osnivanju i sprovođenju funkcije unutrašnje revizije, definisani su kriterijumi koje budžetske organizacije (BO) moraju ispuniti za osnivanje Jedinice za unutrašnju reviziju (JUR), kao i minimalni broj revizora koje BO moraju imati, na osnovu njihovog budžeta. Od ukupno 86 budžetskih organizacija, 60 njih ispunjava kriterijume za osnivanje JUR-a. Međutim, šest (6) njih (Opština Leposavić, Zvečan, Zubin Potok, Severna Mitrovica, Kamenica i Elez Han) nisu osnovale JUR, iako ispunjavaju kriterijume. Dok je od 60¹⁸ institucija u kojima je osnovana JUR, u 35 od njih broj revizora bio manji od onog predviđanog zahtevima Uredbe.
- Na osnovu naših revizija, menadžment BO nije preduzeo dovoljne mere da sprovede preporuke unutrašnje revizije sprovođenjem samo 38% izdanih preporuka. Na lokalnom nivou, 42% preporuka je sprovedeno, druge preporuke su u toku ili nisu sprovedene, dok je na centralnom nivou sprovođenje preporuka bilo još niže sa samo 36%. Dok je nivo revizija sprovedenih u odnosu na planirane bio 98%.
- Od 60 BO, koji su osnovali JUR, pet (5) njih nije osnovalo KR, kao što su: MALS, Junik, Novo Brdo, Klokot i Kosovo Polje. U MIPT, MŽSPPI, MONTI, KPK, CIK, i Mališevo, Revizorski komiteti, uprkos tome što su osnovani, nisu funkcionisali tokom godine.
- U 12 BO,¹⁹ Komitet za reviziju je održao manje od četiri sastanka u skladu sa AU 01/2019, dok u devet (9) BO²⁰, Komiteti za reviziju nisu dostavili godišnji izveštaj u skladu sa članom 10 AU 01/2019.

Revizije su istakle da je nefunkcionisanje unutrašnjih kontrola široko rasprostranjen problem u nekim BO-ima. To je kao rezultat toga što često nedostaje odgovarajuća dokumentacija za kontrolne procedure, što utiče na kontinuirano i efikasno nesprovođenje kontrola. Nedostatak potrebnih resursa je još jedan uzrok koji utiče na disfunkciju kontrola. Procedure za identifikaciju i upravljanje rizicima, često puta u BO, nisu dobro dokumentovane, što dovodi do nedovoljnog nadzora i lošeg upravljanja rizicima.

Sistem unutrašnje kontrole još uvek nije na zadovoljavajućem nivou, da ispuni ciljeve u celini kako bi se osiguralo rukovodstvu da su mehanizmi unutrašnje kontrole dizajnirani i rade efikasno i u sprečavanju grešaka i nepravilnosti.

18 Broj 60 se sastoji od 54 BO-a koji ispunjavaju kriterijume za osnivanje JU-a, kao i 6 BO-a koji su osnovali JUR iako nisu obavezni da osnuju ovu jedinicu

19 MIPT, MFRT, ME, MP, MRR, UP, Ustavni sud, Obilić, Gračanica, Mališevo, Istog i Kačanik

20 MONT, MIPT, MUP, MP, MRR, KAPVI, Obilić, Mališevo i Itog.

Preporuke za Vladu

- Da bi se kroz MFRT (CJHUR) osiguralo da BO koji su obavezni da osnuju JUR, treba da formiraju ovu jedinicu, kroz koju će biti obezbeđeno efikasno i efektivno funkcionisanje sistema unutrašnje kontrole; i
- Da bi se osiguralo preko MFRT (CJHUR) da BO u skladu sa zakonskim zahtevima uspostavljaju Komitete za reviziju kako bi podržali realizaciju ciljeva JUR-a. Ovi komiteti treba da budu efikasni u održavanju sastanaka i doprinesu povećanju odgovornosti i jačanju uloge UR. Takođe, da izradi godišnji izveštaj po potrebi sa AU.

Poglavlje - III

**REVIZIJE UČINKA,
INFORMACIONIH
TEHNOLOGIJA I
USKLAĐENOSTI**

1. Revizije učinka, IT-a i usklađenosti

Nacionalna kancelarija revizije nastavlja sa posebnim fokusom na revizije učinka, kao važnom faktoru u promeni i unapređenju života građana. Revizije učinka ocenjuju u kojoj meri se javna sredstva koriste na efikasan, efektivan način i u korist dobrobiti građana. Kroz rezultate revizije, Skupština i građani biće u mogućnosti da pozovu na odgovornost upravljače javnim sredstvima.

NAO je takođe povećao svoj fokus na revizije usaglašenosti sa ciljem procene da li vladine akcije, sistemi, operacije, programi, aktivnosti ili organizacije deluju u skladu sa ovlašćenjima

Za revizorsku sezonu 2024–2025 obuhvaćene su oblasti od najvećeg značaja za građane, uzimajući u obzir i ciljeve Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj 2030.

Tokom izveštajnog perioda sprovedeno je 12 izveštaja revizije učinka, uključujući informacionu tehnologiju, u okviru kojih je dato ukupno 116 preporuka. U nastavku su prikazani izveštaji, teme i njihov sadržaj.

Javne službe na Kosovu suočavaju se sa izazovima kako u pogledu efikasnosti tako i efektivnosti. Predškolske ustanove često funkcionišu bez licence i bez redovnog nadzora, dok se novi zakon ne sprovodi zbog nedostatka uputstava. Na lokalnom nivou nedostaju razvojni planovi i sveobuhvatan pristup uslugama.

Trenutni sistem zaštite potrošača nije dobro koordinisan i pokazuje izražene slabosti u svakom svom segmentu. Postupci za žalbe su nejasni, inspekcije se ne zasnivaju na proceni rizika, a informativne kampanje su ograničene.

Dalja zabrinutost odnosi se na pozivanje na odgovornost i transparentnost. Nacionalna kancelarija revizije je ocenila sprovođenje 199 preporuka iz 10 revizija učinka objavljenih 2019. godine, koje su obuhvatale 36 subjekata. Od ukupno 199 preporuka, samo 25% je sprovedeno. Nedostaju akcioni planovi i institucionalna saradnja.

Projekti javna infrastruktura često započinju bez adekvatnog planiranja, bez dovoljno analiza rashoda i koristi, te sa nedovoljnim finansiranjem u odnosu na vrednost ugovora. Nedostatak koordinacije među odgovornim institucijama, slabe procene i ograničeni profesionalni kapaciteti dovode do brojnih izmena ugovora, što za posledicu ima dodatne radove i značajan porast rashoda. Takođe, neefikasno upravljanje ugovorima i nedostatak efikasnog nadzora negativno utiču na sprovođenje infrastrukturnih projekata. Ovi faktori dovode do prekoračenja rokova i odlaganja postizanja planiranih rezultata.

U oblasti ekonomskog i socijalnog razvoja, revizije pokazuju da sektor šumarstva ima nedostatka kontrole i podataka. Upravljanje u urbanom razvoju je slabo zbog izostanka inspekcija i sprovođenja građevinskih propisa.

Brz porast stanovništva u urbanim sredinama i visoka intenzivnost gradnje istakli su slabosti lokalne uprave u vođenju procesa. Opština, kao institucija odgovorna za planiranje i građevinski nadzor, nije obezbedila jasne postupke, ravnomernu raspodelu zadataka i efikasne mehanizme za garantovanje kvaliteta i bezbednosti stambenih objekata kolektivnog tipa.

Obnovljivi izvori energije predstavljaju značajnu priliku za društveni i ekonomski razvoj, doprinoseći energetske sigurnosti i održivom razvoju. Međutim, upravljanje i nadzor su slabi. Proizvođači obnovljive energije ne uspevaju tačno da predvide količinu proizvedene energije, što često dovodi do proizvodnje veće od predviđene. Višak proizvedene energije otkupljuje KOSTT putem sredstava iz Fonda za obnovljive izvore energije, što izaziva dodatne troškove i čini upravljanje Fondom neefikasnim.

Revizija je utvrdila nedostatke u postupcima javnih nabavki za investicione projekte, što je uticalo na transparentnost, konkurenciju i efikasnost trošenja javnih sredstava. Nepoštovanje kriterijuma iz tenderske dokumentacije od strane ekonomskih operatera, prihvatanje nepotpune dokumentacije ili neverifikovanih referenci, kao i nedostatak adekvatnog dokumentovanja i arhiviranja od strane ugovornih organa, predstavljaju kršenja u javnim nabavkama.

U oblasti IT-a odgovorne institucije nisu preduzele dovoljne mere da obezbede potpunu digitalizaciju procesa/usluga, sigurnost informacija, kontinuitet poslovanja/usluga, a opšti i aplikativni kontrolni mehanizmi su slabi.

- Sistem ASYCUDA World u Carini Kosova je pomogao digitalizaciju procesa, ali ima nedostatke u bezbednosti informacija, kontinuitetu poslovanja i internim kontrolama.
- Platforma e-Kosova je pomogla digitalizaciju javnih usluga, ali se suočava sa nedostacima u bezbednosti informacija, integraciji sistema i kontinuitetu usluga.
- Sistem poreza na imovinu (SPI) je transformisao administraciju poreza na imovinu, čineći je upravljivim, kao centralizovana platforma sa jedinstvenom bazom podataka za sve opštine.
- Međutim, Sistem poreza na imovinu ne garantuje u potpunosti pružanje kvalitetnih, tačnih, potpunih i pouzdanih podataka.
- Sistem za integraciju podataka Deponija podataka omogućio je prikupljanje podataka iz različitih institucija radi unapređenja izveštavanja i upravljanja podacima. Ipak, nedostatak formalizovanih procesa, potpunog dokumentovanja i među institucionalne koordinacije doveo je do slabosti u strateškom upravljanju sistemom i njegovoj ograničenoj upotrebi.

NKR na lokalnom nivou je sproveo osam (8) revizija usklađenosti, u kojima je dao 54 preporuke za poboljšanje praćenja i upravljanja imovinom pod zakup.

Rezultati revizije ukazuju na nedostatak transparentnosti, kontrole i sprovođenja redovnih postupaka u procesu davanja i upravljanja opštinskom imovinom. U nekim slučajevima nedostaju relevantni propisi koji bi regulisali dodelu imovine na kratkoročno korišćenje, dok u drugim slučajevima nije obezbeđena usklađenost sa postojećim propisima, što je rezultiralo radnjama van pravnog okvira i mogućom finansijskom štetom.

Evidentiran je nedostatak formalnih postupaka za produženje ugovora o zakupu, nedostatak potrebne dokumentacije i povrede u vezi sa prenosom prava korišćenja na treća lica bez prethodnog odobrenja.

Predsednici opština nisu izveštavali skupštine opština o sprovođenju ugovora i ispunjenju svrhe korišćenja javne imovine, a to je ograničilo mogućnost nadzora za donošenje efikasnih odluka.

Takođe, NKR je sproveo **reviziju usklađenosti** na temu „Održavanje i popravka infrastrukture na sanitarnim deponijama i transfer stanicama KUDK“.

Rezultati revizije ukazuju da Kompanija nije uspjela da upravlja ugovorom u skladu sa zakonskim zahtevima, tako što nije realizovala naznačene pozicije u ugovoru i značajno je prekoračila pozicije navedene u ugovoru.

1.1. Revizije učinka

Kroz revizije učinka, Nacionalna kancelarija revizije nastoji da promoviše efikasnost, odgovornost, efektivnost i transparentnost javne administracije. U ovoj oblasti sprovedeno je 8 revizija koje su obuhvatile različite teme. U okviru ovih revizija dato je 68 preporuka za revidirane organizacije. U nastavku je prikazan sadržaj ovih izveštaja, uključujući cilj, nalaze i poruke revizije.

Funkcionisanje, licenciranje i nadzor predškolskih ustanova

Obrazovanje u ranom detinjstvu igra važnu ulogu i pruža čvrstu osnovu za obrazovni i opšti društveni razvoj. Razvoj ovog sektora pozitivno utiče na povećanje brige o osetljivim društvenim grupama i rast zaposlenosti žena. Ovaj sektor obrazovanja u našoj zemlji suočava se sa izraženim infrastrukturnim i organizacionim nedostacima. Analiza ovih problema i razmatranje mogućnosti za njihovo prevazilaženje otvara put neophodnim poboljšanjima.

Cilj naše revizije bio je procena organizacije procesa ranog obrazovanja, korišćenja i razvoja kapaciteta, kao i funkcionisanja, nadzora i monitoringa predškolskih ustanova.

Revizija je obuhvatila Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija, kao i tri opštine na Kosovu, odnosno opštinske direkcije obrazovanja u Prištini, Prizrenu i Đakovici. Period revizije obuhvata godine 2022–2024.

Poruka revizije: Rezultati revizije pokazuju da, uprkos naporima Ministarstva obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija da unapredi obrazovanje u ranom detinjstvu, predškolski sektor se suočava sa velikim strukturnim, menadžerskim i operativnim izazovima. Nedostatak potpunog pravnog okvira i funkcionalnih mehanizama za nadzor, licenciranje i inspekciju ometa efektivnu primenu obrazovnih politika. Na lokalnom nivou, napredak je delimičan i nedovoljan, dok nedostaju dugoročni razvojni planovi i sveobuhvatno uključivanje dece. Zahtevi za proširenje i osnivanje novih ustanova ostaju veliki i još uvek neispunjeni.

Trenutni sistem se suočava sa poteškoćama u organizaciji i upravljanju predškolskim ustanovama. Nedostatak novih administrativnih uputstava i efektivnog nadzora stvorio je nejasnoće u radu ovih ustanova.

Postupci licenciranja predškolskih ustanova iz privatnog, zajedničkog i javno-privatnog sektora odvijaju se bez jasnih vremenskih standarda i bez funkcionalnog sistema monitoringa, što izaziva probleme u njihovom radu.

Na nivou opštine, u Prištini nedostaju dugoročni planovi za izgradnju novih objekata, dok je u Prizrenu bilo prepreka u sprovođenju procedura imenovanja novih objekata. Ova opština takođe nije uključila uzrast od 0 do 3 godine u predškolske ustanove, kako je propisano zakonom.

Nedostatak sistema praćenja ili određivanja osoblja, kao i neuključivanje nivoa ranog obrazovanja u opštinske propise o obrazovanju, doveli su do neorganizovanog upravljanja i neredovnog praćenja predškolskih ustanova u Prištini i Prizrenu.

Vredi napomenuti da je opština Đakovica bolje odgovorila na potrebe javnih ustanova i postigla napredak kako u opštinskim uslugama tako i u proširenju tehničkih kapaciteta.

Prateća revizija datih preporuka u izveštajima o reviziji učinka objavljenim tokom 2019. godine

Cilj preporuka u revizijama učinka jeste unapređenje procesa implementacije i efikasnog funkcionisanja sistema, programa i vladinih aktivnosti. Preporuke se upućuju revidiranim subjektima, a njihovo sprovođenje služi kao mehanizam za otklanjanje nedostataka i povećanje efikasnosti i efektivnosti sistema u postizanju ciljeva. Kroz ovu reviziju procenili smo nivo sprovođenja preporuka datih u izveštajima revizija učinka objavljenim tokom 2019. godine i da li su te preporuke uticale na poboljšanje stanja utvrđenog revizijom.

Ova prateća revizija obuhvatila je 13 izveštaja revizije učinka objavljenih 2019. godine. U ovim revizijama bilo je uključeno 36 revidiranih subjekata sa ukupno 199 datih preporuka.

Poruka revizije: *Neke preporuke su sprovedene na individualnom nivou i imale su pozitivan uticaj na rešavanje nedostataka, ali ukupan napredak ostaje spor i nedovoljan, imajući u vidu da su preporuke za ove izveštaje date 2019. godine, dakle, prošlo je oko šest godina od tadašnjeg utvrđenog stanja. Angažovanje revidiranih subjekata na sprovođenju datih preporuka nije bio dovoljan.*

Prateća revizija je pokazala da je samo 25% preporuka datih u 13 izveštaja revizije učinka u potpunosti sprovedeno. Istovremeno, 55% preporuka nije uopšte obrađeno niti je preduzeta bilo kakva konkretna akcija za njihovu implementaciju. Za 4% preporuka evidentiran je delimičan napredak, jer se nalaze u različitim fazama sprovođenja, dok za 16% preporuka nije bilo moguće izvršiti procenu zbog nedostatka odgovora od relevantnih institucija i ograničenja delokruga.

Međuinstitucionalna saradnja pokazala je direktan uticaj revizije na institucionalnu funkcionalnost. Procena uticaja preporuka u entitetima gde su preduzete mere za njihovo potpuno sprovođenje pokazuje da je postignut vidljiv efekat, kao u slučaju Carine Kosova i Agencije za hranu i veterinarstvo, gde su sprovedene sve date preporuke.

Što se tiče institucija sa ograničenijim sprovođenjem, nedostatak akcionih planova kod svih entiteta uključenih u reviziju smanjio je puni efekat sprovođenja preporuka.

Zaštita, razvoj i obnova šumskih površina

Šume na Kosovu predstavljaju prirodno bogatstvo od posebnog značaja za biodiverzitet, zaštitu životne sredine i društveno-ekonomski razvoj zemlje. Ove šume su raspoređene kako unutar zaštićenih područja, uključujući Nacionalni park „Šar“ i „Prokletije“, tako i van njih, na površinama koje su u javnom i privatnom vlasništvu.

Nacionalna kancelarija revizije sprovela je reviziju učinka na temu Zaštita, razvoj i obnova šumskih površina, sa ciljem da oceni efikasnost nadležnih institucija u zaštiti, razvoju i obnovi šumskih površina. Obuhvat revizije obuhvatio je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, Šumarsku agenciju, Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture, Agenciju za zaštitu životne sredine Kosova i Katastarsku agenciju Kosova.

Poruka revizije: *Šumske površine su među najugroženijim i najviše oštećenim javnim dobrima u poslednje dve decenije. Rezultati revizije pokazuju da i dalje postoje ozbiljni izazovi u ovoj oblasti. Nedostatak jasnog pravnog/regulatornog okvira, efikasne kontrole i institucionalne koordinacije omogućili su ilegalne seče, uzurpacije i oštećenja u zaštićenim zonama, što je dovelo do velikih ekonomskih i ekoloških gubitaka.*

Nedostatak nadzora i zaštite javnih šuma od strane Šumarske agencije Kosova, uključujući izostanak kontrole, evidentiranja i inventarizacije šumskih površina, uticao je na gubitke i oštećenja drvne mase u zemlji.

Šumarska inspekcija nije bila efikasna, što je dovelo do izostanka reakcije na oštećenje i zloupotrebu javnih šumskih površina. Rad inspekcije u okviru Šumarske agencije do 2023. godine negativno je uticao na nezavisnost i objektivnost njenih aktivnosti, a iako je sada u okviru MPŠRR, i dalje nedostaje pravni osnov za njen rad i efikasan nadzor od strane ministarstva.

U nacionalnim parkovima „Prokletije“ i „Šar“ prisutne su ilegalne seče, bespravne gradnje i oštećenja izazvana bolestima šuma. Park „Šar planina“ nije pokriven šumarskom stražom, dok se broj bespravnih objekata u „Prokletijama“ udvostručio od 2010. do 2024. godine. Pored toga, nedostatak međuinstitucionalne koordinacije onemogućio je suzbijanje bolesti i štetočina koje zahvataju oko 3% šumskih površina u ovim parkovima.

Šumarska agencija Kosova suočava se sa nedostatkom tačnih podataka – identifikovano je samo 246 slučajeva uzurpacije, dok je podneto više od 2.200 zahteva za zakup, što ukazuje na dugogodišnje neovlašćeno korišćenje. Agencija nema listu sa detaljima o nekretninama kojima upravlja, a postoji oko 500 različitih naziva nekretnina bez unifikacije i verifikacije sa Katastarskom agencijom. Preko 11.600 hektara je doživelo katastarske promene bez njenog obaveštavanja, uglavnom kao posledica institucionalnih i sudskih odluka u uzorcima koji su testirani.

Neispunjavanje planiranih ciljeva i ugroženost rasadnika – oko 44% planiranih ciljeva u godišnjim planovima vezanim za uzgoj, negu i podizanje novih šuma nije realizovano, a oko milion sadnica je u riziku od propadanja zbog izostanka ugovaranja pošumljavanja od strane Agencije.

Nedostaci u postupku davanja u zakup i nadzoru ugovora. Proces davanja u zakup javnih površina od strane Šumarske agencije Kosova ima značajna kašnjenja. U pojedinim slučajevima, obrada zahteva za zakup trajala je i do 38 meseci, dok je nadzor nad ugovorima slab.

Efektivnost sistema zaštite prava potrošača na Kosovu

Zaštita potrošača predstavlja jedan od ključnih stubova funkcionalnog, pravednog i održivog tržišta. Na Kosovu, zaštita potrošača je uređena Zakonom o zaštiti potrošača i obuhvata institucionalnu strukturu u kojoj Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine, preko Odeljenja za zaštitu potrošača, i Centralna inspekcija nadzora tržišta imaju glavnu ulogu u kreiranju politika i sprovođenju zaštitnih mera za potrošače.

Nacionalna kancelarija revizije sprovela je reviziju učinka kako bi ocenila funkcionalnost i efikasnost sistema zaštite potrošača na Kosovu u periodu 2022–2024, u okviru Ministarstva industrije, preduzetništva i trgovine. Cilj revizije bio je da se proceni da li nadležne institucije obezbeđuju stvarnu, pravednu i efikasnu zaštitu potrošača u skladu sa principima transparentnosti, jednakog pristupa i institucionalne odgovornosti.

Poruka revizije: *Trenutni sistem zaštite potrošača na Kosovu je neefikasan i nekoordinisan, sa izraženim nedostacima u svakoj njegovoj karici. Postupci za rešavanje potrošačkih pritužbi nisu unificirani, nedostaje praćenje i dokumentovanje odluka, a deo pritužbi ostaje nerešen ili se obrađuje sa zakašnjenjem.*

Inspeksijski nadzori od strane Centralne inspekcije nadzora tržišta (CINT) ne sprovode se sistematski i ne zasnivaju se na analizama rizika. Uglavnom se realizuju tek nakon pojedinačnih prijava, dok nedostaje proaktivno planiranje za sektore sa visokim rizikom. Kazne koje izriče CINT su u većini slučajeva iste, bez razlikovanja prema vrsti ili težini prekršaja, i ne prate progresivni pristup. Takođe, CINT ne prati sistematski sprovođenje kaznenih mera – ne postoji ponovna kontrola da bi se proverilo da li su kazne sprovedene, a podaci se ne analiziraju radi merenja uticaja na ponašanje privrednih subjekata.

Odeljenje za zaštitu potrošača (OZP) ne koristi strukturirano podatke iz pritužbi za izradu politika zasnovanih na dokazima i nema analitičke kapacitete za identifikaciju sektora sa visokim rizikom. Iako postoji elektronska platforma za podnošenje pritužbi, ona nije u potpunosti funkcionalna, nije integrisana sa CINT-om, ne omogućava potrošaču praćenje statusa i ne nudi napredne analitičke izveštaje. Takođe, podizanje svesti i informisanje građana ostaje ograničeno – OZP nije aktivno u tradicionalnim ili digitalnim medijima i nedostaju kampanje za podizanje svesti. Prema anketi među građanima, više od 26% ne zna kako i gde da se žali, dok 28% uopšte nije dobilo odgovor, što odražava nedostatak efektivne komunikacije i poverenja u institucije.

Strategija za zaštitu potrošača 2021–2025 ne sprovodi se na merljiv i strukturiran način. Ni OZP, kao organ za kreiranje politika, ni CINT, kao organ za sprovođenje, nisu uspostavili funkcionalne veze između strateških ciljeva i operativnih aktivnosti. Institucionalne aktivnosti odvijaju se nepovezano, bez indikatora učinka i bez izveštavanja o stvarnom uticaju intervencija.

Za unapređenje uočenog stanja, dato je ukupno 13 preporuka Ministarstvu industrije, preduzetništva i trgovine.

Efikasnost i efektivnost u procesu izgradnje visokih zgrada u opštini Priština

Urbanizacija i migracija stanovništva iz ruralnih područja i drugih delova Kosova u urbana područja povećala je broj visokih zgrada u Opštini Priština. Opština mora da obezbedi odgovarajuće planiranje i kvalitetnu izgradnju kako bi građani ostvarili svoje pravo da žive u okruženju koje je: pogodno, bezbedno i koje ispunjava osnovne zahteve u socijalnom, ekološkom i finansijskom pogledu.

Nacionalna kancelarija revizije sproveda je reviziju učinka kako bi procenila da li je Opština Priština uspostavila postupke za postupanje u procesu izgradnje visokih objekata, kao i da li je koristila mehanizme na raspolaganju kako bi obezbedila da su izdate upotrebne dozvole, koje predstavljaju potvrdu kvaliteta i bezbednosti objekata.

Revidirali smo 48 uzoraka građevinskih dozvola za višestambene objekte od ukupno 477 (10%) izdatih u periodu 2021–2023, kao i 15 upotrebnih dozvola od ukupno 83 (18%) izdatih u prethodnim godinama.

Poruka revizije: *Opština Priština nije bila ni efikasna ni efektivna u procesu izdavanja građevinskih dozvola niti u izdavanju potvrda za upotrebu.*

Postoji nedostatak kontrola tokom izdavanja uslova, nejednako tretiranje zahteva za građevinske dozvole, nedostatak adekvatnih i redovnih inspekcija, a mehanizam za izdavanje potvrda za upotrebu nije efikasan. Samo 15% građevinskih dozvola izdatih u periodu 2017–2021 je praćeno izdavanjem potvrde za upotrebu, dok preostali objekti ne pružaju stanarima sigurnost da su bezbedni za stanovanje niti im obezbeđuju zakonsko pravo na tu imovinu.

Opštini je potrebno od 3 do 30 meseci da izda građevinsku dozvolu, jer nije obavila proporcionalnu raspodelu zadataka među svojim službenicima (jedan službenik je obradio 97 zahteva, dok je drugi obradio samo dva).

Slična situacija je bila i kod raspodele zadataka među inspektorima (jedan inspektor je imao 54% predmeta, dok je preostalih devet inspektora imalo ostatak). Za odgovor na zahtev za inspekciju Opštini je potrebno od 8 do 60 dana, što je uticalo i na smanjenje volje investitora da podnesu zahtev za inspekciju.

Opština nije razvila funkcionalne mehanizme koji obavezuju investitora da, nakon završne inspekcije, a pre nego što objekat bude pušten u upotrebu, pribavi upotrebnu dozvolu.

Kako bi se obezbedilo da su uspostavljene adekvatne i funkcionalne postupke za postupanje sa visokim objektima u Opštini Priština i da mehanizmi na raspolaganju obezbeđuju izdavanje potvrda za upotrebu, dali smo sedam preporuka.

Efikasnost u realizaciji projekta „Rehabilitacija železničke pruge Linija 10 Hani i Elezit – Lešak ”

Nacionalna kancelarija revizije sprovela je reviziju učinka na temu **„Efikasnost u realizaciji projekta ‘Rehabilitacija železničke pruge Linija 10 Elez Han – Lešak’”**, sa ciljem da proceni da li su Infracos, zajedno sa Ministarstvom životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture i Ministarstvom ekonomije, bili efikasni u upravljanju projektom.

Revizija je bila fokusirana na postupke ugovaranja i povezane troškove, budući da projekat još uvek nije realizovan iako je započet pre dugo vremena – zahtev za finansiranje podnet je 2012. godine, a pregovaranje sporazuma obavljeno 2015. Projekat se finansira iz međunarodnih zajmova i grantova. Do kraja 2024. godine potrošeno je 92,3 miliona € (37%) od 250 miliona € predviđenih ažuriranim sporazumom iz 2023. godine.

Poruka revizije: *Institucije odgovorne za realizaciju projekta rehabilitacije Linije 10 nisu bile efikasne zbog nedostatka međusobne koordinacije, nedovoljnog angažovanja i nedostatka adekvatnih stručnjaka. Projekat je trebalo da bude spreman za upotrebu 2019. godine, ali je do kraja 2024. realizovano samo 60% radova na Fazi I, 32% na Fazi II, dok projekat za Fazu III nije ni izrađen. Tokom 2022. i 2023. godine projekat je imao dodatne i privremene troškove u iznosu od 30 miliona €, od čega 28 miliona potiče iz izmena osnovnih ugovora, a ostatak iz drugih rashoda povezanih sa projektom.*

Realizacija projekta praćena je velikim kašnjenjima, dodatnim troškovima i brojnim izmenama početnih ugovora. Kao posledica, rok za završetak projekta produžen je do 2027. godine. Nepokretanje treće faze i uklanjanje nekih ključnih komponenti povećavaju rizik od daljeg prekoračenja rashoda i rokova.

Projekat je karakterisala loša početna procena, što je dovelo do potrebe za dodatnim zaduživanjem u iznosu od 38 miliona €, kao i dodatnim troškovima signalizacije i elektrifikacije planiranim do 55 miliona €. Postupke ugovaranja i upravljanja ugovorima bile su neefikasne – sa neprilagođenom metodom ugovaranja, nedostatkom menadžera ugovora, sporim procedurama procene i čestim izmenama ugovora, što je povećalo troškove za oko 28 miliona € ili 21% u odnosu na osnovne ugovore.

Evidentirana su neslaganja u kvalitetu radova, slučajevi prevare od strane podizvođača, nedostatak konkretnih postupaka protiv njih i kašnjenja u donošenju odluka. Jedinica za implementaciju projekta, koja ima ključnu ulogu u sprovođenju projekta, nije funkcionisala punim kapacitetom i bila je nestabilna po sastavu.

Zatvaranje železničkih linija Kosovo Polje-Elez Han i Kosovo Polje –Mitrovica obavljeno je bez transparentnosti i van zakonskog ovlašćenja, što je negativno uticalo na pristup građana i preduzeća železničkom prevozu.

Pored toga, izostao je efikasan nadzor od strane Jedinice za politike i nadzor javnih preduzeća, dok Upravni odbor i Odbor za upravljanje nisu preduzeli dovoljne mere za poboljšanje stanja, uprkos tome što je projekat konstantno bio ispod očekivanja.

Kako bi se obezbedilo veće angažovanje uključenih strana, što bi posledično uticalo na poboljšanje procesa i povećanje efikasnosti u završetku realizacije projekta rehabilitacije železničke pruge – Linija 10, dali smo 11 preporuka.

Dve preporuke su date Ministarstvu životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture, dve Ministarstvu ekonomije, odnosno Jedinici za politike i praćenje javnih preduzeća, i sedam Infrakosu.

Efikasnost Kliničko-bolničke službe Kosova u izgradnji objekta Klinike za ortopediju

Izgradnja Klinike za ortopediju u UKCK procenjena je kao hitna i neophodna potreba zbog brojnih izazova sa kojima se zdravstveni sistem suočavao u ovoj oblasti. Prostorije koje je posedovala Klinika za ortopediju nisu zadovoljavale potrebe za normalno odvijanje i obavljanje neophodnih profesionalno-medicinskih aktivnosti.

Nacionalna kancelarija revizije je sprovela reviziju učinka na temu „Efikasnost Kliničko-bolničke službe Kosova u izgradnji objekta Klinike za ortopediju“. Cilj ove revizije bio je da proceni da li je Kliničko-bolnička služba Kosova bila efikasna u upravljanju projektom izgradnje ove klinike.

Poruka revizije: Revizija je otkrila značajan broj nepravilnosti koje pokazuju da KBSK nije bila efikasna u upravljanju ovim projektom. To se dogodilo jer je projekat od početka do kraja trajao skoro pet godina, dok je planirano da se završi za godinu i po. Na ovo kašnjenje je uticalo neadekvatno planiranje projekta, nedostatak detaljne analize stvarnih potreba i potrebnih resursa. Pored toga, uočeni su značajni nedostaci u upravljanju ugovorom, kako u pogledu nadzora nad izvođenjem radova, tako i u blagovremenom rešavanju prepreka koje su se pojavile tokom realizacije.

Realizacija projekta je bila praćena brojnim izazovima koji su započeli još u fazi planiranja. Početni zahtev i projektovanje su urađeni bez kompletnih tehničkih analiza i bez terenskih provera. Prvobitno je planirana renovacija postojećeg objekta i proširenje kroz jedan dodatni sprat i novi Dodatak. Međutim, nakon inspekcija je utvrđeno da objekat ne ispunjava strukturne uslove, što je dovelo do njegovog rušenja i rekonceptualizacije projekta. Tokom realizacije su identifikovani i nedostaci u projektu, koji su zahtevali izmene u tehničkim pozicijama, zaustavljanje radova i dodatni ugovor za kontingentne radove, što je produžilo rok i povećalo troškove.

Brojne izmene su uticale i na funkcionalnost objekta. Iako su korekcije količina unutar ugovora bile u zakonskim granicama, one ukazuju na nedostatak precizne prethodne analize. Takođe, neke prostorije koje su bile predviđene za pacijente iskorišćene su za druge funkcije, čime je smanjen kapacitet pružanja usluga. Kao posledica svih ovih odstupanja, projekat je završen u junu 2024. godine, umesto januara 2021, čime je vreme realizacije produženo sa planiranih 1,5 godina na oko 5 godina.

Projekat je karakterisalo i loše upravljanje ugovorom. Konačna vrednost ugovora povećana je na preko 2,57 miliona €, što je 16% više od početne procene. Evidentirana su prekoračenja količina od preko 75 hiljada € bez odobrenja, kao i tri isplate u iznosu od preko 255 hiljada € bez potpisa menadžera ugovora. Takođe, nije izvršena dokumentovana procena učinka ugovora, čime je onemogućena objektivna analiza za učenje iz iskustva u budućnosti.

Kako bi se osiguralo da se budući ugovori o izgradnji u KBSK realizuju na efikasan način, dali smo šest preporuka. Potpuna lista preporuka data je u petom poglavlju ovog izveštaja.

Upravljanje Fondom za obnovljive izvore energije

Bezbednost u snabdevanju energijom, efikasan rad prenosnog sistema i garantovanje fer i transparentnog tržišta predstavljaju suštinske prioritete za ekonomski i društveni razvoj zemlje. Način na koji se upravlja energetske resursima direktno utiče na ekonomsko i društveno blagostanje društva i cele zemlje u celini. Obnovljivi izvori energije su takođe deo energetske resursa u našoj zemlji.

Nacionalna kancelarija revizije sprovela je reviziju učinka kako bi procenila upravljanje Fondom za obnovljive izvore energije, kao i da bi pregledala sprovođenje mera preduzetih za povećanje kapaciteta ovih izvora.

Poruka revizije: KOSTT nije bio efikasan u organizovanju kupoprodaje obnovljive energije. Proizvođači energije imali su netačne prognoze, stvarajući višak proizvodnje i neravnoteže koje su prouzrokovale dodatne troškove Fondu za obnovljive izvore energije za kupovinu ove energije. Nedostaci su takođe utvrđeni tokom faze testiranja i sertifikacije proizvođača ove energije. S druge strane, RUE je svojom odlukom iz 2019. godine ograničio odgovornost proizvođača za neravnoteže na samo 5% godišnjih prihoda. Takođe, ciljevi koje je postavilo Ministarstvo ekonomije za 2020. godinu nisu postignuti na predviđenom nivou.

Revizija je identifikovala da je KOSTT imao dodatne troškove za kupovinu energije od neravnoteža proizvođača obnovljivih izvora energije u iznosu do 10 miliona evra za period od 2022. do 2024. godine. Štaviše, odgovorna za ove neravnoteže bila je grupa od tri proizvođača koji zajedno čine 80% ovih neravnoteža. KOSTT takođe nije uspeo da obezbedi finansijske garancije od 2017. do 2024. godine, čiji nedostatak je doveo do kašnjenja i do sedam meseci u inkasiranju prihoda za Fond.

RUE nije uspeo da prati na redovan način Fond za obnovljive izvore energije. Štaviše, kao posledica odluke iz 2019. godine o ograničavanju odgovornosti proizvođača energije za neravnoteže, Fond je imao dodatne troškove neravnoteže u iznosu od 4.6 miliona evra za period od 2022. do 2024. godine.

Takođe, ciljevi za obnovljive izvore energije koje je postavilo Ministarstvo ekonomije, a koji treba da se ostvare do 2020. godine, nisu postignuti. Do 2025. godine ispunjeno je samo 40% ovih ciljeva.

Da bi se poboljšali procesi i obezbedilo bolje upravljanje Fondom, dali smo ukupno devet preporuka, šest za KOSTT, jednu za RUE i dve za Ministarstvo ekonomije.

1.2. Revizije informacionih tehnologija

Nacionalna kancelarija revizije posvećuje posebnu pažnju i revizijama informacionih tehnologija. Ove sezone obuhvaćeni su projekti i informacioni sistemi koji imaju uticaj na javne institucije i usluge građanima. U ovoj oblasti izvršene su četiri (4) revizije. U ovim izveštajima dato je 48 preporuka za revidirane organizacije. U nastavku je predstavljena sadržina ovih izveštaja, uključujući cilj, nalaze i poruke revizije.

Informacioni sistemi u Carini Kosova - ASYCUDA World

Carina Kosova je agencija za upravljanje prihodima u okviru Ministarstva finansija, rada i transfera. Prihodi prikupljeni od strane Carine učestvuju sa oko 60% u ukupnim prihodima koji se prikupljaju za budžet Republike Kosova. Carina Kosova ima široku misiju, počevši od zaštite države, ekonomije i građana.

Nacionalna kancelarija revizije sprovela je reviziju informacionih tehnologija u Carini Kosova kako bi ocenila da li sistem ASYCUDA World omogućava sprovođenje carinskih elektronskih procesa na tačan, siguran i pouzdan način.

Poruka revizije: Carina Kosova je kontinuirano vršila unapređenja u sistemu ASYCUDA World kako bi obezbedila digitalizaciju carinskih procesa i poboljšala sigurnost i tačnost podataka i procesa koji se obavljaju putem ovog sistema, kao i sigurnost samog sistema. Ipak, i dalje postoje nedostaci u politika ugovaranja; kontrole koje se primenjuju za zaštitu bezbednosti informacija ne garantuju dovoljno integritet, poverljivost i dostupnost sistema; ne postoje dovoljni mehanizmi za kontinuitet poslovanja; a kontrole aplikacije koje se primenjuju u ASYCUDA sistemu ne obezbeđuju da se u sistem unose i ažuriraju isključivo tačni i validni podaci. Takođe, digitalizacija ostaje kontinuiran proces, a izazovi kao što su dalja prilagođavanja kriterijuma rizika, potpuna integracija sektora i pružanje tehničke podrške zahtevaju stalnu posvećenost radi dostizanja potpunog nivoa digitalizacije.

Ugovaranje, U Carini Kosova nisu jasno definisane odgovornosti i zadaci strana u procesu zaštite i sigurnosti informacija, što ostavlja sigurnost informacionog sistema ne obraćenim i ranjivim.

Informaciona i sajber bezbednost, postoje nedostaci u kontrolama bezbednosti informacija zbog nepostojanja jasne strukture IT bezbednosti. Nizak nivo svesti zaposlenih o bezbednosti informacija, nedostatak postupke za kontrolu pristupa korisnika i zastarela politika bezbednosti informacija dodatno povećavaju rizik.

Planovi kontinuiteta poslovanja i oporavka od katastrofa, CK nema efektivnu politiku kontinuiteta poslovanja zbog nepostojanja plana kontinuiteta poslovanja, strukture koja bi omogućila sprovođenje plana, kao i pisanih carinskih procedura koje se sprovode kroz sistem ASYCUDA.

Kontrole aplikacije, CK nije uspela da obezbedi da su podaci koji se unose u sistem tačni, jer se podaci za izračunavanje koeficijenta za određivanje cene obrađuju ručno. Takođe, ne obezbeđuje da su podaci validni i pouzdani, a zbog načina postavljanja kriterijuma za ocenu rizika u ovom sistemu CK nema

merljiv pregled pojave rizika. Sistem takođe nije jednostavan za korišćenje, ne nudi jednostavne mogućnosti upotrebe, posebno za module tarifa i rizika, pa se kao posledica javljaju greške u sistemu.

Platforma onlajn usluga e-Kosova

Vlada Kosova je kreirala platformu e-Kosova kao jedno od rešenja za unapređenje pružanja javnih usluga i povećanje efikasnosti administracije. Trenutno nudi oko 230 javnih usluga u elektronskoj formi.

Nacionalna kancelarija revizije sprovela je reviziju informacionih tehnologija fokusirajući se na usluge ove platforme: „Dodatak za decu“, „Porez na imovinu“, „Subvencija za knjige“ i modul „Elektronska plaćanja“.

Poruka revizije: Platforma e-Kosova je postigla značajne korake ka digitalizaciji javnih usluga, nudeći važan alat za olakšavanje pristupa građana i institucija različitim administrativnim procesima, čime se poboljšava i transparentnost i efikasnost. Ipak, još uvek postoje izazovi u integraciji sistema, bezbednosti informacija, kontroli podataka i kontinuitetu poslovanja.

Agencija za informaciono društvo nije uspostavila dovoljne standarde za upravljanje ugovorima, niti garantuje dovoljno sigurno informaciono okruženje. U hitnim slučajevima ili katastrofama, AID nije spremna za vraćanje usluga, čime se ugrožava kontinuitet rada državnih elektronskih operacija. Takođe, nedostaci u funkcionalnim i tehničkim kontrolama aplikacija na platformi e-Kosova stvorili su rizike za tačnost i sigurnost podataka, kao i integritet usluga.

Ugovaranje, Ugovor ne obuhvata dovoljno zahteva i mera za bezbednost informacija, ostavljajući sigurnost informacionog sistema nedovoljno adresiranom.

Kupovina i razvoj, AID obrađuje hitne zahteve za elektronske usluge bez odgovarajuće dokumentacije i planiranja; subvencija za knjige razvijena je bez jasnih tehničkih kriterijuma, što je dovelo do neefikasnih usluga i rizika od lošeg upravljanja pogodnostima.

Bezbednost informacija i sajber bezbednost, AID i dalje funkcioniše sa zastarelim i ukinutim politikama bezbednosti informacija, čime organizacija postaje ranjivija na sajber napade. Ipak, sprovedene su određene tehničke zaštitne mere i napredni mehanizmi za sprečavanje upada.

Planovi kontinuiteta poslovanja i oporavka od katastrofa, AID nema efektivnu politiku za kontinuitet poslovanja i oporavak od katastrofa, jer nedostaju potrebne postupke i infrastruktura, uključujući funkcionalni sekundarni centar, što ugrožava funkcionisanje kritičnih državnih sistema.

Kontrole aplikacije, platformi e-Kosova postoje nedostaci poput kontrole pristupa, integracije sistema i sigurnosti informacija, što omogućava sticanje pogodnosti van propisanih kriterijuma, posebno u uslugama „Dodatak za decu“ i „Subvencionisanje školskih knjiga“. Platforma takođe ne ispunjava potrebne standarde za potpunu digitalizaciju i ima probleme sa sinhronizacijom podataka u realnom vremenu između sistema, što rezultira duplim aplikacijama i ponovljenim uplatama građana.

Sistem poreza na imovinu

Sistem poreza na imovinu (SPI) ima ključnu ulogu u administriranju poreza na imovinu i pruža integrisanu platformu podataka o porezu na imovinu koja se koristi na lokalnom nivou Republike Kosova za pružanje ove usluge u elektronskoj formi. Putem ovog sistema registrovano/fakturisano je preko 607 miliona € do 2025. godine, za više od 817 hiljada objekata i preko 2,2 miliona parcela. Sistem omogućava elektronska plaćanja, čime postaje pristupačniji, efikasniji i transparentniji, a povezan je sa platformom e-Kosova za dostavljanje faktura građanima, pravnim licima i biznisima.

Nacionalna kancelarija revizije sprovela je reviziju informacionih tehnologija kako bi procenila da li upravljanje sistemom poreza na imovinu od strane odgovornih strana obezbeđuje kvalitetne, tačne, potpune i pouzdane podatke.

Poruka revizije: *Razvoj ovog sistema transformisao je upravljanje porezom na imovinu, čineći ga lakšim za administraciju kao centralizovanu platformu sa jedinstvenom bazom podataka za sve opštine. Ipak, sistem poreza na imovinu ne garantuje u potpunosti pružanje kvalitetnih, tačnih, potpunih i pouzdanih podataka. Slabosti u razvoju i funkcionisanju sistema, nedostatak standardizovanih procedura testiranja i odobravanja, kao i nedovoljne kontrole, negativno su uticale na integritet podataka i efikasno upravljanje porezom. To je povećalo rizik od netačnih obračuna, pogrešne raspodele uplata i poteškoća u tačnoj identifikaciji poreskih obveznika.*

Nabavka i razvoj sistema, Ministarstvo finansija, rada i transfera ne obezbeđuje da razvojne izmene u sistemu poreza na imovinu tačno ostvaruju svoje ciljeve, zbog nedostatka procedura koje garantuju funkcionalne interne kontrole u vezi sa testiranjem, odobravanjem/odbijanjem razvojnih izmena i upravljanjem zahtevima za razvoj.

Kontrole aplikacije, Uočeni su nedostaci u povezivanju sistema sa registrom podataka Kosovske katastarske agencije, kao i povezivanju sa sistemom anketa, te nedostatak kompenzacionih kontrola na nivou opština. To je prouzrokovalo netačne podatke o poreskim obveznicima i imovini. Nedostaci u kontrolama obrade doveli su do nepravilne raspodele uplata, netačnih dugovanja za građane i nanošenja štete kroz kazne i kamate.

Sistem poreza na imovinu ima nedostatke i u evidentiranju uplata ne beleži tačan datum uplate, ne odražava realno stanje fakture i ne omogućava pravilnu primenu zakonskih i regulatornih zahteva.

Takođe, nedostaci u bezbednosnim kontrolama sistema poreza na imovinu čine ga ranjivijim na zloupotrebu bezbednosti informacija u sistemu poreza na imovinu.

Integracija sistema, kreiranje skladišta podataka i implementacija poslovne inteligencije

Ministarstvo finansija, rada i transfera razvilo je projekat za integraciju postojećih informacionih sistema, radi izgradnje zajedničke analitičke platforme za izveštavanje (Business Intelligence). Kao osnova za ovaj sistem predviđeno je kreiranje skladišta podataka (Data Warehouse), sa ciljem objedinjavanja

podataka iz Carine Kosova, Poreske administracije, Trezora, odeljenja unutar ministarstva i drugih javnih institucija koje upravljaju javnim finansijama.

Nacionalna kancelarija revizije sprovela je reviziju informacionih tehnologija kako bi procenila da li sistem Skladište podataka obezbeđuje tačne i pouzdane podatke za donošenje makroekonomskih odluka.

Poruka revizije: MFRT je napravilo određene korake u razvoju IT sistema radi poboljšanja izveštavanja i upravljanja podacima. Sistem za integraciju podataka – Skladište podataka – omogućio je prikupljanje podataka iz sistema MFRT-a, PAK-a, Carine, Budžeta, Poreza na imovinu, sa dnevnim, nedeljnim i mesečnim agregatima o prihodima, rashodima i budžetu na nivou države. Međutim, nedostatak formalizovanih procesa, potpunog dokumentovanja procedura i međuinstitucionalne koordinacije doveo je do slabosti u strateškom upravljanju, testiranju novih setova podataka i integritetu informacija. Takođe, ograničena upotreba sistema, korišćenje duplih izveštaja i poteškoće u pristupu podacima u realnom vremenu ugrožavaju efikasnost donošenja odluka.

IT upravljanje, Ministarstvo finansija, rada i transfera (MFRT) nije formalizovalo strategiju za upravljanje informacionim tehnologijama i deluje bez odobrene IT strategije i mehanizama za analizu i prioritizaciju zahteva za nove sisteme.

Razvoj, nabavka i spoljno ugovaranje, MFRT nije dokumentovalo način povezivanja novih podataka u sistem Skladište podataka. Takođe, ne postoji pisana procedura za testiranje i prihvatanje novih setova podataka. Testiranja se vrše neformalno i bez evidencije, što povećava rizik od grešaka u radu i nedostatka transparentnosti.

Politike ugovaranja, MFRT ima nedostatke u aktiviranju dnevnika aktivnosti korisnika u sistemu Skladište podataka i ne primenjuje praćenje korisničkih aktivnosti kako je definisano ugovorom.

Kontrole aplikacije, Nedostatak automatizovanog procesa za verifikaciju prenosa podataka u sistem Skladište podataka, kao i nedostatak dokumentovanja manuelnih kontrola od strane IT sektora, povećava rizik od netačnosti i nepouzdanosti podataka. Korisnici su primorani da upoređuju podatke putem izveštaja dostavljenih e-poštom. Takođe, nedostatak koordinacije i formalne komunikacije o promenama u budžetskim kodovima dovodi do netačnih i nepotpuni izveštaji.

Preporučujemo da Vlada

Analizira preporuke koje proizilaze iz revizija učinka i informacionih tehnologija i da pripremi i prati akcione planove za njihovu implementaciju. Praćenje sprovođenja preporuka treba da se vrši određivanjem i pozivanjem na odgovornost relevantne funkcije u organizaciji putem redovnog izveštavanja o korektivnim merama.

1.3. Revizije usklađenosti

Nacionalna kancelarija revizije fokusira se na proširenje revizije usklađenosti, kroz koje pruža kvalitetne informacije i razumnu sigurnost o korišćenju javnih sredstava koja pomažu subjektima revizije da poboljšaju svoje sisteme finansijskog upravljanja i kontrole, povećavaju transparentnost i odgovornost, sprečavaju korupciju i poboljšavaju efikasnost i efektivnost javnih fondova. Istovremeno, to će dodati vrednost njihovoj operativnoj i strateškoj aktivnosti. Na taj način povećavamo poverenje u trošenje javnih sredstava i igramo aktivnu ulogu u obezbeđivanju interesa poreskih obveznika i drugih zainteresovanih strana u povećanju javne odgovornosti.

Tema: Davanje na korišćenje i upravljanje zakupljenim opštinskim nekretninama

Za 2024. godinu, NKR na lokalnom nivou je sprovedo osam (8) revizija usklađenosti, u kojima je izdala 54 preporuke opštinskim skupštinama i predsednicima opština, koje se odnose na preduzimanje mera za poboljšanje praćenja i upravljanja nekretninama za iznajmljivanje u skladu sa zakonom, osiguravajući da se sprovedu sve postupke kako bi se smanjili finansijski gubici i poboljšala transparentnost u upravljanju javnom imovinom.

Ove revizije uključuju proces dodele i proces upravljanja aktivnim ugovorima o zakupu za period od januara 2023. do decembra 2024. godine, uključujući osnovne ugovore zaključene prethodnih godina. Subjekt ove revizije bile su opštine Priština, Prizren, Peć, Gnjilane, Podujevo, Suva Reka, Kosovo Polje i Vučitrn.

Rezultati revizije ovih opština ukazuju na izražen nedostatak transparentnosti, kontrole i sprovođenja redovnih postupaka u procesu dodele i upravljanja opštinskom imovinom. U nekim slučajevima nedostaju relevantni propisi koji bi regulisali kratkoročno korišćenje imovine, dok u drugim slučajevima nije osigurana usklađenost sa postojećim propisima, što je dovelo do akcija izvan zakonskog okvira i moguće finansijske štete.

Opštine nisu u potpunosti sprovele zakonske uslove tokom postupaka za korišćenje nepokretne imovine. U konkretnim slučajevima, svrha korišćenja imovine je promenjena bez odobrenja opštinskih skupština, zaobilazeći ovlašćenja ovog organa za donošenje odluka; Dok je u drugim slučajevima, upotreba imovine je nastavljena tokom dužeg vremenskog perioda u suprotnosti sa zakonskim odredbama, izvan vremenskih ograničenja dozvoljenih za određene kategorije. Ove akcije ukazuju na nedostatak institucionalne kontrole i rizik od kršenja zakonitosti, transparentnosti i javnog interesa u upravljanju opštinskom imovinom

Utvrđeni su nedostatak formalnih procedura za nastavak ugovora o zakupu, nedostatak neophodne dokumentacije i povrede u vezi sa prenosom prava korišćenja na treća lica bez prethodnog odobrenja. Nedostatak strukturiranog procesa razmatranja cena zakupa, kao i omogućavanje besplatnog korišćenja imovine ili nakon isteka ugovora, uticao je na štetu po javne prihode i loše upravljanje opštinskom imovinom. Tokom revizije identifikovani su slučajevi kada nije dostavljena osnovna dokumentacija kojom se dokazuje zakonitost korišćenja opštinske imovine.

Takođe, uočen je nedostatak efikasnog nadzora i praćenja, praćenja zakupljenih nekretnina i naplate prihoda od zakupa", istakli su nedostaci u nadzornoj i kontrolnoj funkciji opštine u pogledu upravljanja ugovorima o zakupu javne imovine, ne preduzimanje pravnih radnji za naplatu dugova ili rešavanje ugovornih povreda.

Slučajevi koji se razmatraju ukazuju na ne ostvarenje pogodnosti definisanih ugovorom, korišćenje komunalne imovine bez važećih ugovora, prelazak površine date u upotrebi, kao i neispunjavanje uslova i zakonskih obaveza od strane korisnika. Nedostatak verifikacije na licu mesta, praćenje sprovođenja ugovornih uslova i redovno institucionalno izveštavanje stvorio je situacije u kojima se opštinska imovina koristi na neovlašćeni način i izvan mehanizama transparentnosti i odgovornosti.

U većini slučajeva, nedostatak izveštavanja izvršnih organa/gradonačelnika koji nisu izveštavali skupštine opština o sprovođenju ugovora i ispunjavanju svrhe korišćenja javne imovine ograničio je sposobnost ovih organa da vrše nadzor i donose informisane i efikasne odluke. Ove slabosti predstavljaju rizik za integritet procesa i zaštitu javnog interesa.

Tema: Upravljanje ugovorom „Održavanje i popravka infrastrukture na sanitarnim deponijama i transfer stanicama“ u Kompaniji za upravljanje deponijama na Kosovu (KUDK).

Revizija obuhvata proces upravljanja ugovorima «Održavanje i popravka infrastrukture na sanitarnim deponijama i transfer stanicama KUDK» za period od septembra 2021. do juna 2023. godine na osnovu izvršenih isplata. Cilj ove revizije je da se proceni da li je Kompanija upravljala ugovorom u skladu sa zahtevima navedenim u Pravilima javnih nabavki i propisima KUDK za upravljanje otpadom na sanitarnim deponijama i transfer stanicama.

Rezultati revizije pokazuju da Kompanija nije upravljala ugovorom u skladu sa zakonskim zahtevima. Štaviše, odstupanje od uslova ugovora je značajno zbog činjenice da su u osam (8) pozicija koje se odnose na upravljanje ugovorom, količine predviđene okvirnim ugovorom prekoračene za zakonski limit od 30%, dok 46 drugih pozicija uopšte nije realizovano. Stoga su prekoračenja ugovorenih količina za određene pozicije predstavljala dodatni trošak od 958,189 evra, što je iznad dozvoljenog praga od 30%.

Takođe je primećeno da je sprovođenje okvirnog ugovora za održavanje sanitarnih deponija i transfer stanica imalo nedostatak dokumentacije i značajna neslaganja između fakturisanih i dokumentovanih količina za šljunak i radne sate mašina. Značajni delovi primljenih radova i materijala nedostaju u dokumentaciji, što rezultira neopravdanim fakturisanim vrednostima.

U 11 slučajeva primetili smo da su izveštaje o prijemu potpisali zaposleni kompanije, ali kompanija nam nije pružila dokaze o tome ko je formirao te odbore za prijem.

U cilju poboljšanja upravljanja ugovorom - Održavanje i popravka infrastrukture na sanitarnim deponijama i transfer stanicama, date su četiri (4) preporuke

Poglavlje IV

PREPORUKE ZA REVIZIJU

Rezime za sprovođenje preporuka

Revizorski izveštaji identifikuju slabosti u sistemima upravljanja, posebno finansijskim, dok sprovođenje revizijskih preporuka služi kao ključni mehanizam za rešavanje ovih slabosti i jačanje efikasnosti i efektivnosti sistema u cilju postizanja institucionalnih ciljeva. Međutim, analize su pokazale da je trenutni nivo sprovođenja revizijskih preporuka i dalje nedovoljan.

Nakon prihvatanja GFI-a za 2023. godinu, Vlada nije pripremila akcioni plan za sprovođenje preporuka.

Na nivou pojedinačnih revizija, većina budžetskih organizacija još nije uspostavila sistematski proces praćenja sprovođenja revizijskih preporuka. Iako se u odnosu na 2022. godinu broj preporuka datih u pojedinačnim izveštajima smanjio, nivo njihove primene i dalje je nedovoljan. Samo 37% preporuka (uključujući javna preduzeća) je u potpunosti sprovedeno, dok su ostali u procesu sprovođenja ili još nisu sprovedeni.

Kašnjenja u punom sprovođenju preporuka utiču na nastavak slabosti i nedostataka u kontroli, što dovodi do sistematskog ponavljanja nepravilnosti iz godine u godinu.

Nivo sprovođenja preporuka je glavni pokazatelj uticaja revizije i odražava da li je rukovodstvo preduzelo mere za poboljšanje postojećih procesa i kontrola u oblastima u kojima su utvrđene nepravilnosti. Kroz pojedinačne revizije, NKR procenjuje sprovođenje preporuka datih u prethodnoj godini, jasno identifikujući oblasti u kojima su preduzete mere poboljšanja i one u kojima su i dalje potrebne dodatne akcije.

U Godišnjem izveštaju o reviziji za GFI-BRK 2024, Vladi je dato ukupno 20 preporuka.

Dodatku I izveštaja pruža potpune informacije o napretku preporuka datih u GIR-2023, dok tabele 41 i 42 predstavljaju statistiku preporuka za pojedine organizacije.

1. Sprovođenje preporuka datih u GIR za 2023. godinu

Vlada nije poslala akcioni plan za sprovođenje preporuka NKR-a. Dok je u Godišnjem finansijskom izveštaju za 2024. godinu plan za sprovođenje preporuka GIR predstavljen u Dodatku 24.

Na osnovu informacija prikupljenih tokom procesa revizije budžetskih izveštaja, kao i iz pojedinačnih revizija, Sud je uočio da mere koje su preduzele Vlada i druge institucije nisu bile dovoljne da bi se osigurao zadovoljavajući nivo sprovođenja preporuka.

Od ukupno 19 preporuka izdatih u GIR 2023, 16 nije sprovedeno, 1 je sprovedeno, a dva (2) su u procesu sprovođenja. Dodatak I, predstavlja detaljne podatke o preporukama datim u GIR 2023.

2. Sprovođenje preporuka datih u pojedinačnim izveštajima za 2023. godinu

Procena sprovođenja preporuka je sastavni deo tekućeg procesa revizije. Ova procena se vrši za svaku budžetsku organizaciju tokom redovnih revizija, identifikujući kako i u kojoj meri su preporuke sprovedene. Rezultati sprovođenja za prethodnu godinu ogledaju se u revizorskim izveštajima naredne godine.

U sledećim tabelama prikazani su podaci o statusu preporuka za 2023. i 2022. godinu, kategorisanih po revidiranim organizacijama.

Ispod je tabela sa brojem datih preporuka i procentom njihovog sprovođenja.

Tabela 40 – Sprovođenje preporuka GR-a za 2023. godinu

Revidirani subjekti	Br. preporuka za 2023. godinu	Preporuke koje više nisu sprovodljive ²¹	Preporuke za sprovođenje	Sprovedene		Delimično sprovedene		Ne sprovedene	
	Br.	Br.	Br.	Br.	%	Br.	%	Br.	%
Institucije na centralnom nivou	127	4	123	52	42%	11	9%	60	49%
Nezavisne institucije	52	7	45	25	56%	7	15%	13	29%
Institucije na lokalnom nivou	369	15	354	130	37%	20	5%	204	58%
Javna preduzeća ²²	133	27	106	27	25%	8	8%	71	67%
Ukupno	681	53	628	234	37%	46	7%	348	56%

U JP, pored preporuka iz 2023. godine predstavljenih u tabeli, NAO je tokom 2024. godine takođe procenio sprovođenje preporuka datih Telekomu a.d. u 2020. godini, što je rezultiralo činjenicom da je od 12 datih preporuka, 6 sprovedeno, a 6 nije sprovedeno.

²¹ Preporuke koje više nisu sprovodljive – nastaju kao rezultat njihovog spajanja ili promena u zakonskim aktima, dok 20 preporuka iz prethodne godine nije ocenjeno u JN jer revizija nije sprovedena u tri JN.

²² U godišnjem izveštaju o aktivnostima za 2023. godinu prijavljeno je ukupno 133 preporuke. Ovaj broj takođe uključuje 20 preporuka datih preduzećima Kosovske železnice Infrakos a.d., KRM Pastrimi a.d. i Javno stambeno preduzeće a.d., koje nisu bile predmet revizije u 2024. godini, te su stoga oduzete od ukupnog broja.

Tabela 41 - Sprovođenje preporuka GR-a za 2022. godinu

Revidirani subjekti	Br. preporuka za 2022. godinu	Preporuke koje više nisu sprovodljive ²³	Preporuke za sprovođenje	Sprovedene		Delimično sprovedene		Ne sprovedene	
	Br.	Br.	Br.	Br.	%	Br.	%	Br.	%
Institucije na centralnom nivou	166	11	155	76	49%	21	14%	58	37%
Nezavisne institucije	53	1	52	31	60%	5	10%	16	31%
Institucije na lokalnom nivou	372 ²⁴	12	360	140	39%	19	5%	201	56%
Javna preduzeća	152	15	137	79	58%	10	7%	48	35%
Ukupno	743	39	704	326	46%	55	8%	325	46%

Kao što je prikazano u gornjim tabelama, ukupan broj izdatih preporuka smanjio se sa 743 u 2022. godini na 681 u 2023. godini. Međutim, procenat ne sprovedenih preporuka porastao je sa 46% na 56%, što ukazuje da je nivo sprovođenja preporuka i dalje nedovoljan.

Važno je napomenuti da su u izveštajima o reviziji učinka za 2023. godinu date ukupno 124 preporuke.

NKR sprovodi strukturirani pristup za procenu sprovođenja preporuka datih u prethodnim izveštajima o reviziji učinka. Prema svojoj praksi, svake godine se vrši naknadna revizija koja pokriva izveštaje objavljene pre šest godina, metodologiju koja pruža pouzdan pregled institucionalnog napretka i olakšava uporedivost tokom godina.

Tokom sezone revizije 2024/2025, NKR je sprovela naknadnu reviziju za izveštaje za 2019. godinu, uključujući 10 izveštaja o reviziji učinka sa ukupno 199 preporuka izdatih za 36 subjekata revizije. Od ovih preporuka, samo 51 je u potpunosti sprovedeno, što predstavlja oko 25% od ukupnog broja. Rezultati i nalazi ove naknadne revizije biće objavljeni u specijalnom izveštaju, sa ciljem jačanja odgovornosti, unapređenja javnog upravljanja i informisanja Skupštine i građana o merama koje preduzimaju javne institucije.

Generalno, budžetske organizacije dizajniraju akcione planove za sprovođenje preporuka, ali ne prate formalni proces praćenja, procene i izveštavanja o njihovom napretku. Ovo pokazuje nedostatak odgovornosti da se obezbedi pravovremeno sprovođenje preporuka i da se identifikuju i reše prepreke koje odlažu ovaj proces.

²³ Preporuke koje više nisu primenljive – nastaju kao rezultat njihovog spajanja ili promena u zakonskim aktima

²⁴ U GIR za 2022. godinu prijavljene su 352 preporuke. Ovaj broj obuhvata i 20 preporuka datih u izveštajima o reviziji za 2021. godinu, za opštine: Severna Mitrovica, Zvečan, Leposavić i Zubin Potok, s obzirom na to da revizija za 2022. godinu nije sprovedena u ovim opštinama. Dakle, procena sprovođenja datih preporuka je za 372 preporuke.

Da bi se poboljšala situacija, potrebna je povećana posvećenost i odgovornost odgovornih lica, kao i redovno praćenje sprovođenja preporuka od strane svih budžetskih organizacija.

3. Sprovođenje datih preporuka od strane Skupštine Kosova

Skupština Kosova je izdala 10 preporuka za četiri (4) revizorska izveštaja pregledana u prethodnim godinama za: Univerzitet u Prištini, Telekomu Kosova, UBKSK i RTK. Nacionalna kancelarija za reviziju je procenila sprovođenje ovih preporuka i utvrdila da su četiri (4) od njih sprovedene, kao što je navedeno u Godišnjem izveštaju o reviziji za 2023. godinu. Za preostalih šest (6) preporuka, koje nisu sprovedene ili su u toku, izvršena je naknadna procena tokom revizija 2024. godine, gde je rezultiralo da su dve (2) preporuke sprovedene, dve (2) su još uvek u procesu sprovođenja, a dve (2) druge nisu sprovedene.

U Dodatku II predstavljeni su detaljni podaci o ovim preporukama Skupštine Kosova.

Pored toga, Skupština Kosova je dala i preporuke za izveštaje o reviziji učinka: "Ocenjivanje učenika na nacionalnim i međunarodnim testovima", "Funkcionisanje opštinskog sistema grantova i upravljanje projektima koje finansiraju donatori za 2021. godinu", "Finansijski i operativni rezultati JP Trepča a.d.", "Upravljanje projektom Savez grada Uroševca", "Sistem za upravljanje platnim spiskom"; Renoviranje i rekonfiguracija gradskog stadiona u Mitrovici, Gnjilanu i Đakovici"; "Nabavke dogovorene bez objavljivanja obaveštenja o ugovoru u Ministarstvu životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture u 2021. godini" i "Prihodi od zakupa u Agenciji za privatizaciju Kosova za period 2001 – 2021".

U ovoj revizijskoj sezoni, NKR nije sprovela naknadnu reviziju preporuka koje je dala Skupština Kosova za reviziju učinka, kako bi se procenio nivo njihovog sprovođenja. Međutim, NKR planira da u budućnosti sprovede opsežnije naknadne revizije, koje će obuhvatiti više izveštaja nego jedne sezone, a takođe će se baviti preporukama KUJF-a i Skupštine Kosova.

4. Uticaj revizije

Finansijske revizije i revizije usklađenosti pružaju nezavisnu i razumnu sigurnost u pogledu tačnosti finansijskih izveštaja, kao i usklađenosti sa pravnim okvirom.

Uticaj revizije se uglavnom procenjuje kroz stepen sprovođenja preporuka koje su dali revizori. Ovo služi kao najjasniji pokazatelj za procenu da li je rukovodstvo organizacije preduzelo konkretne mere za poboljšanje politika, procesa i mehanizama unutrašnje kontrole u oblastima u kojima su identifikovani nedostaci ili nepravilnosti. Revizori se fokusiraju na praćenje napretka, procenu da li su postavljena pitanja adekvatno rešena i identifikovanje poboljšanja koja pokazuju posvećenost rukovodstva revidiranog entiteta.

Na osnovu datih preporuka, ove godine su identifikovana značajna poboljšanja u finansijskom upravljanju i izveštavanju o imovini. Na osnovu preduzetih akcija, registri imovine su tačniji i potpuniji

za vrednost od oko 177 miliona €. (vrednost imovine registrovane na centralnom nivou iznosila je 125.603.346 €, dok je na lokalnom nivou iznosila 51.467.815€), kao i tačan prikaz izveštaja o primanjima i uplatama za oko 167 miliona €.

Ovi rezultati pokazuju da sprovođenje revizijskih preporuka doprinosi poboljšanju finansijskog upravljanja i pouzdanosti finansijskih informacija.

Centralni nivo

Proces revizije je uticao na povećanje tačnosti finansijskih izveštaja kroz materijalne korekcije u registraciji imovine, izveštaj o primanjima i isplatama, kao i poboljšanje u sprovođenju procedura unutrašnje kontrole u nekim budžetskim organizacijama, kao što su:

- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR) izvršilo je procenu i registraciju 123 nekretnine Poljoprivrednog instituta Kosova (PIK), ispravljajući finansijske izveštaje sa materijalnim vrednostima.
- Ministarstvo zdravstva (MZ) i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR) izvršili su finansijske korekcije za vraćene donacije u iznosu od 5.308.000 €, odnosno korekciju prihoda koje su ostvarili donatori u iznosu od 824.999 €.
- Univerzitetska bolnička i klinička služba Kosova (UBKSK) je ispravila velike greške u izveštavanju o prijemima i imovini, prilagođavajući izjavu o prijemu i isplatama za 166.959.000 € i vrednost imovine u registrima za 125.603.346 €.

Lokalni nivo

U finansijskim revizijama i revizijama usklađenosti na lokalnom nivou, opština Dečane je imala pozitivan uticaj na najizraženiju reviziju u pogledu registra imovine.

Opština je preduzela važne korake ka poboljšanju registracije imovine, upisivanjem zemljišta, objekata i parcela u registre računovodstva imovine. Kao rezultat toga, vrednost registrovane imovine porasla je za 51.467.815€, sa 13.581.954€ u 2023. godini na 65.049.769€ u 2024. godini. Pored popisa, opština je takođe napravila svoje tačno obelodanjivanje u GFI.

Pored uticaja u finansijskom smislu, NKR je takođe pružila kontinuirani doprinos tokom pripreme nacрта GFI-a. To je učinjeno kroz formalne komunikacije i direktne sastanke sa opštinskim predstavnicima, s obzirom na izazove sa kojima se suočavaju u sastavljanju finansijskih izveštaja.

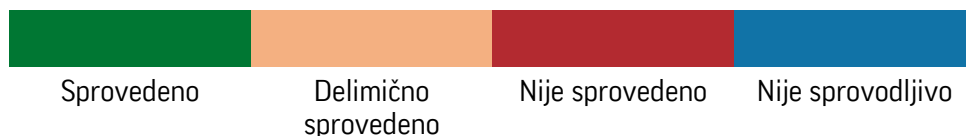
Kao rezultat ove saradnje i smernica koje je dao NKR, postignuto je značajno povećanje kvaliteta finansijskog izveštavanja, posebno u pripremi i tačnosti dve bitne tabele – član 13. – Izveštaj o novčanim primicima i plaćanjima, i član 14. – Izveštaj o izvršenju budžeta.

**Ovaj Izveštaj je prevod sa originalne verzije na albanskom jeziku. U slučaju nedoslednosti prevladava verzija na albanskom jeziku.*

DODATAK

Dodatak I: Napredak u sprovođenju preporuka datih u GIR 2023.

Legenda:

	Nadležna institucija	Preporuke date u GIR 2023.	Status
1	Vlada Kosova	Kroz MFRT kako bi se osiguralo poboljšanje kvaliteta finansijskog izveštavanja kako bi se ispunili zahtevi za potpuno i tačno izveštavanje, uključujući izjave o obelodanjivanju (dodataka).	Ne sprovedeno
Državni dug i državne garancije			
2	Vlada Kosova	Vlada treba da obezbedi da se pre donošenja odluka o finansiranju projekata zaduživanja urade detaljne analize i odgovarajuće pripreme u vezi sa projektima, kako bi se ta sredstva što efikasnije iskoristila.	Ne sprovedeno
3	Vlada Kosova	Kašnjenja ili propusti u ne pokretanju ili ne sprovođenju projekata treba da budu predmet stalnog pregleda sa organizacijama za sprovođenje odgovarajućih projekata, gde se analiziraju uzroci i razlozi koji odražavaju preduzimanje konkretnih akcija u njihovom smanjenju/eliminaciji kako bi se oni sprovedi i rezultirali javnom dobrobiti za dobrobit građana.	Ne sprovedeno
4	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Na osnovu kvartalnih izveštaja Trezora, Ministarstvo u saradnji sa resornim ministarstvima treba da se pozabavi svim identifikovanim izazovima u realizaciji projekata koji se finansiraju kreditima. Ministarstvo treba da predloži Vladi odgovarajuće mere za prevazilaženje ovih izazova.	Delimično sprovedeno
Analiza državnog budžeta			
5	Vlada Kosova	Da bi se osiguralo da planiranje kapitalnih projekata podleže analizi kapaciteta organizacije za upravljanje projektima u skladu sa početnim planovima. Kontrole u planiranju projekata i izvršenju budžeta treba ojačati kako bi se projekti realizovali na vreme i pratilo da li su dodeljena sredstva dovoljna i da li su utrošena na projekte za koje su odobrena budžetom.	Ne sprovedeno
6	Vlada Kosova	Uspostaviti kontrolne mehanizme u cilju sprečavanja pristupa ugovornim obavezama bez dovoljnog budžeta, analizom mogućnosti međusobnog povezivanja ISFUK-a sistema sa e-nabavkom.	Sprovedeno

7	Vlada Kosova	Preko nadležnih ministarstava, da preduzmu dalje akcije za zaposlene koji nemaju kontinuitet u radu, da analiziraju nastalu situaciju obezbeđujući da su procenjene sve mogućnosti za pronalaženje rešenja, i da preduzmu mere koje su u skladu sa zakonskim zahtevima.	Ne sprovedeno
8	Vlada Kosova	Kroz MFRT, kako bi se osigurale efikasne kontrole u procesima budžetiranja kako bi se troškovi planirali u odgovarajućim ekonomskim kategorijama, u skladu sa zahtevima ZUQJF i SNKSP.	Ne sprovedeno
9	Vlada Kosova	Kroz MFRT obezbeđujem da se planiranje i izvršenje budžeta vrši u skladu sa relevantnim funkcionalnim kodovima, tako da troškovi predstavljaju svoje tačno stanje u skladu sa računovodstvenim planom.	Ne sprovedeno
Imovine			
10	Vlada Kosova	Vlada, putem MFRT-a, treba da obezbedi potpunu funkcionalizaciju unutrašnjih kontrola i poveća kompetentnost osoblja odgovornog za registraciju imovine kako bi registri imovine bili predstavljeni pošteno. Takođe, Vlada, preko MFRT-a (Trezora), prilikom prenosa imovine sa jedne organizacije na drugu, treba da primeni neophodne procedure koje osiguravaju da je imovina preneti i registrovana kod korisnika.	Delimično sprovedeno
11	Vlada Kosova	Vlada treba da obezbedi korišćenje aplikacije e-imovine od strane svih budžetskih organizacija.	Ne sprovedeno
Naplativi računi			
12	Vlada Kosova	Vlada u koordinaciji sa MFRT i MALS treba da obezbedi održivu i efikasnu strategiju naplate naplativih računa kroz ponovnu procenu postojećih mehanizama za njihovu naplatu. Takođe je neophodno osigurati potpuno i tačno izveštavanje i konsolidaciju naplativih računa, kao i analizirati njihovu strukturu, radni staž i verovatnoću naplate ovih dugova.	Ne sprovedeno
Neplaćene i nepredviđene obaveze			
13	Vlada Kosova	MFRT treba da uspostavi kontrole praćenjem izveštaja o neizmirenim obavezama od strane BO-a i tamo gde primeti odstupanja od zakonskih rokova, treba preduzeti mere.	Ne sprovedeno
14	Vlada Kosova	Da bi se proverila tačna i puna vrednost nepredviđenih obaveza preko Ministarstva pravde (Državno pravobranilaštvo) i u koordinaciji sa pravnim kancelarijama budžetskih organizacija kako bi obelodanjivanja GFI-a bila tačna. Tamo gde postoje neslaganja u beleškama, identifikujte razloge za ove greške i ispravite ih.	Ne sprovedeno

Plaćanja prema sudskim i izvršnim odlukama			
15	Vlada Kosova	Vlada, preko relevantnih institucija, treba da preispita obaveze i odgovornosti BO koje proizilaze iz kolektivnih ugovora, eksproprijacije, kašnjenja u plaćanju i preduzme odgovarajuće mere. U zavisnosti od ovih obaveza i budžetskih mogućnosti, kako bi se osiguralo da budžetske organizacije rade adekvatno planiranje budžeta, kako bi se izbegli dodatni troškovi od eventualnih sudskih postupaka.	Ne sprovedeno
16	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Ministar u koordinaciji sa direktorom Trezora treba da obezbedi da se tokom izvršenja plaćanja na osnovu sudskih/izvršnih odluka, dodatni troškovi izvršnih postupaka odvoje od iznosa glavnice duga u skladu sa ekonomskim kodovima predviđenim u računovodstvenom planu.	Ne sprovedeno
Javna preduzeća			
17	Vlada Kosova i Komisije akcionara javnih preduzeća	Kroz GIR, preporučujemo Vladi i relevantnim komisijama akcionara da ojačaju mere odgovornosti prema Upravnim odborima i rukovodstvu kako bi se osiguralo da se uradi analiza kako bi se utvrdili uzroci i preduzele mere za njihovo rešavanje na sistematski i pragmatičan način kako bi se eliminisale greške koje su uticale na izmenjena mišljenja i zaključke. Takode mora osigurati da su uspostavljeni efikasni procesi kako bi se potvrdilo da se plan izrade GFI 2024 bavi svim pitanjima vezanim za usklađenost. Sva pitanja i preporuke koje treba posebno rešiti predstavljeni su u pojedinačnim izveštajima.	Ne sprovedeno
Sistem unutrašnje revizije			
18	Vlada Kosova	Da bi se osiguralo kroz MFRT (CJHUR) da BO koje su obavezne da uspostave JUR, treba da formiraju ovu jedinicu, kroz koju će biti obezbeđeno efikasno i efektivno funkcionisanje sistema unutrašnje kontrole. Takode, BO koji nisu u obavezi da imaju JUR, ispunjavaju funkciju unutrašnje revizije na druge načine predviđene propisima.	Ne sprovedeno
19	Vlada Kosova	Da bi se osiguralo preko MFRT (CJHUR) da BO u skladu sa zakonskim zahtevima uspostavljaju Komitete za reviziju kako bi podržali realizaciju ciljeva JUR-a. Ovi odbori treba da budu efikasni u održavanju sastanaka i doprinesu povećanju odgovornosti i jačanju uloge UR-a. Takode, da izradi godišnji izveštaj po potrebi sa AU.	Ne sprovedeno

Dodatak II: Napredak u sprovođenju preporuka Skupštine Kosova nakon pregleda izveštaja o reviziji

Odgovorna institucija	Preporuke date Komisije za nadzor nad javnim finansijama	Napredak u Sprovođenju preporuke
Razmatranje izveštaja o finansijskim izveštajima UP za 2021. godinu		
1 UP	Rektorat Univerziteta u Prištini treba da angažuje sve zakonske kapacitete, ukoliko ne postoji mogućnost angažovanja spoljnog stručnjaka ili angažovanja Ombudsmana radi obezbeđivanja kvalitetnog pravnog zastupanja na sudskim ročištima u vezi sa pitanjem Srpske pravoslavne crkve izgrađene na Kampusu UP-a.	Ne sprovedeno
2 UP	Rektor treba da intenzivira rad i po potrebi zatraži od formirane komisije šestomesečni izveštaj za osnivanje nove međuinstitucionalne komisije u cilju definisanja vlasništva nad imovinom UP-a sa opštinom Priština, katastarskih granica, prenosa tih nekretnina u vlasništvo UP-a, kao i upisa u državni geoportal.	Delimično sprovedeno
Razmatranje izveštaja o finansijskim izveštajima RTK za 2022. godinu		
1 RTK	Vlada Republike Kosovo, u koordinaciji sa Odborom RTK-a, treba da analizira mogućnosti kako bi RTK u najkraćem mogućem roku imala stalni objekat, koji ispunjava uslove za rad javne televizije.	Delimično sprovedeno
Razmatranje izveštaja o finansijskim izveštajima Telekomu za 2021. godinu		
1 Telekom Kosova	Odbor direktora treba da napravi dvogodišnji strateški plan za poboljšanje finansijskih rezultata, za strateški razvoj kompanije, za realizaciju planova i postizanje pozitivnog finansijskog rezultata.	Sprovedeno
2 Telekom Kosova	Vlada treba da nastavi sa finansijskom podrškom Telekomu, u skladu sa strateškim planom i zatraži od Odbora 6-mesečne finansijske izveštaje za konkretne finansijske rezultate.	Sprovedeno
Razmatranje izveštaja o finansijskim izveštajima Univerzitetske bolničke i kliničke službe Kosova za 2021. godinu		
1 UBKSK	Odbor direktora i generalni direktor obezbeđuju povećanu kontrolu u vezi sa pripremom i podnošenjem godišnjih finansijskih izveštaja. Odbor i glavni finansijski direktor će osigurati da glavni finansijski direktor ima potrebnu stručnu pripremu, znanje i obuku, da pravilno razume i primenjuje zahteve finansijskog izveštavanja. Godišnji finansijski izveštaji moraju biti predmet istinske revizije od strane generalnog direktora i Odbora direktora.	Ne sprovedeno

Dodatak III: Vrste mišljenja za BO-e koje su revidirane u poslednje tri godine

Tabela br. 42 - Revizorska mišljenja na centralnom nivou za tri godine

Br.	Revidirani subjekti	Revizorsko mišljenje		
		2024.	2023.	2022.
1	Skupština Republike Kosovo	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
2	Kancelarija predsednika	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
3	Kancelarija premijera	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovan
4	Ministarstvo finansija, rada i transfera	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
5	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
6	Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
7	Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
8	Ministarstvo zdravstva	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
9	Ministarstvo kulture, omladine i sporta	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
10	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
11	Ministarstvo za zajednice i povratak	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
12	Ministarstvo administracije lokalne samouprave	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
13	Ministarstvo ekonomije	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
14	Ministarstvo unutrašnjih poslova	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
15	Ministarstvo pravde	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
16	Ministarstvo inostranih poslova i dijaspe	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
17	Ministarstvo odbrane	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovan
18	Ministarstvo regionalnog razvoja	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
19	Univerzitetska bolnička i klinička služba Kosova	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
20	Fond zdravstvenog osiguranja	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
21	Regulatorna komisija za javne nabavke	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
22	Kosovska akademija nauka i umetnosti	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
23	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
24	Agencija za sprečavanje korupcije	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
25	Regulatorni ured za energiju Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano

26	Agencija za privatizaciju Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
27	Telo za reviziju nabavki	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
28	Univerzitet u Prištini	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
29	Ustavni sud	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
30	Kosovski autoritet za konkurenciju	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
31	Kosovski savet za kulturno nasleđe	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
32	Izborni panel za žalbe i podneske	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
33	Nezavisni nadzorni savet za civilnu službu Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
34	Tužilački savet Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
35	Agencija za informisanje i privatnost	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
36	Agencija za pružanje usluga vazdušne navigacije	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
37	Regulatorni autoritet za vodne usluge	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
38	Regulatorni autoritet za železnice	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
39	Autoritet civilnog vazduhoplovstva Kosova	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
40	Nezavisna komisija za rudnike i minerale	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
41	Nezavisna komisija za medije	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
42	Centralna izborna komisija	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
43	Institucija Ombudsmana	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
44	Akademija prava	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
45	Sudski savet Kosova	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
46	Kosovska agencija za poređenje i verifikaciju imovine	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
47	Radio televizija Kosova	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
48	Poverenički fondovi	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
49	Kosovska carina ²⁵	-	-	Nemodifikovano
50	Poreska administracija Kosova	-	-	Nemodifikovano
51	Agencija za besplatnu pravnu pomoć	-	-	Nemodifikovano
52	Agencija za upravljanje memorijalnim kompleksima	-		Nemodifikovano
53	Agencija za zaštitu klasifikovane informacije ²⁶	Kvalifikovano	-	-

25 U 2023. i 2024. godini, Kosovska carina i Poreska administracija Kosova su revidirani u okviru MFRT-a; Agencija za besplatnu pravnu pomoć u okviru Ministarstva pravde i AUMKK u okviru Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije.

26 Agencija za zaštitu kvalifikovane informacije je budžetska organizacija osnovana 2014. godine

Tabela br. 43 – Revizorska mišljenja na lokalnom nivou za tri godine

Br.	Revidirani subjekti	Revizorsko mišljenje		
		2024.	2023.	2022.
1	Glogovac	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
2	Kosovo Polje	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
3	Lipljan	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
4	Obilić	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
5	Podujevo	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
6	Priština	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
7	Uroševac	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
8	Gračanica	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
9	Dragaš	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
10	Prizren	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
11	Orahovac	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
12	Suva Reka	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
13	Mališevo	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
14	Mamuša	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
15	Dečane	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
16	Đakovica	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
17	Istok	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
18	Klina	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
19	Peć	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
20	Junik	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
21	Mitrovica	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Kvalifikovano
22	Srbica	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
23	Vučitrn	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
24	Gnjilane	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
25	Kačanik	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
26	Kamenica	Nemodifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
27	Novo Brdo	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
28	Štrpce	Kvalifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
29	Uroševac	Kvalifikovano	Kvalifikovan	Kvalifikovano
30	Vitina	Kvalifikovano	Kvalifikovan	Kvalifikovano
31	Parteš	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
32	Elez Han	Nemodifikovano	Nemodifikovano	Nemodifikovano
33	Klokot	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano

34	Ranilug	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
35	Zubin Potok	Kvalifikovano	Kvalifikovano	/
36	Zvečan	Kvalifikovano	Kvalifikovano	/
37	Severna Mitrovica	Kvalifikovano	Kvalifikovano	/
38	Leposavić	Kvalifikovano	Kvalifikovano	/

Tabela 44 - Revizorska mišljenja javnih preduzeća za tri godine

Ne	Revidirani subjekti	Nivo JP	Revizorsko mišljenje		
			2024.	2023.	2022.
1	Kosovska energetska kompanija a.d.	Centralni	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
2	Trepča a.d.	Centralni	Suprotno	Suprotno	Poricanje
3	KOSTT a.d.	Centralni	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Nemodifikovano
4	JPH "Ibar - Lepenac" a.d. - Priština	Centralni	Kvalifikovano	Kvalifikovano	Kvalifikovano
5	Telekom Kosova, a.d.	Centralni	Nemodifikovan	Nemodifikovan	Kvalifikovano
6	RKV "Priština" a.d.- Priština	Centralni	Kvalifikovano	Kvalifikovan	Kvalifikovano
7	RKV "Hidrodrini" A.D.	Centralni	Suprotno	Suprotno	Kvalifikovano
8	KRM "Uniteti" a.d.- Mitrovica	Lokalni	Suprotno	Suprotno	Suprotno
9	Javno preduzeće "Termokos" a.d.	Lokalni	Suprotno	Suprotno	Suprotno

Dodatak IV: Objašnjenje različitih vrsta mišljenja i zaključaka koje primenjuje NKR

(izdvojeno iz MSVRI 200)

Oblik mišljenja

Nemodifikovano mišljenje

Formuliše se kada nisu otkrivene pogrešne interpretacije ili nedoslednosti; gde su otkrivene pogrešne tvrdnje ili nedoslednosti, bilo da je jedno ili gomila, ali koje nije jednako ili ne prelazi nivo materijalnosti za finansijske izveštaje u celini; ili gde pogrešno prikazivanje i/ili neusklađenost otkrivena u određenoj klasi transakcija nije jednaka ili prelazi niži nivo materijalnosti utvrđen za ovu klasu transakcija. Takođe je formulisano ako ne postoji ograničenje delokruga ili kada ograničenje obima ne može dovesti do izbegavanja materijalnog lažnog predstavljanja i/ili nedoslednosti.

Ograničenje delokruga nastaje kada revizor nije u stanju da dobije dovoljno dokaza revizije da zaključi da finansijski izveštaji u celini ne sadrže materijalne pogrešne prikaze.

Revizor mora dati nemodifikovano mišljenje ako zaključi da su finansijski izveštaji pripremljeni, u svim značajnim aspektima, u skladu sa važećim finansijskim okvirom.

Modifikacija mišljenja u izveštaju revizora

Revizor treba da izmeni mišljenje u izveštaju revizora ako se utvrdi da, na osnovu dokaza dobijenih iz revizije, finansijski izveštaji u celini ne sadrže materijalne pogrešne prikaze i / ili nedoslednosti, ili nije u stanju da pruži dovoljno revizorskih dokaza da zaključi da finansijski izveštaji u celini ne sadrže materijalne pogrešne prikaze i / ili neusklađenosti.

Modifikovano mišljenje može biti:

- Kvalifikovano
- Suprotno, ili
- Poricanje mišljenja

Kvalifikovano mišljenje

Formuliše se kada se otkriju pogrešne tvrdnje i/ili nedoslednosti, bilo da je jedana ili gomila, koji su jednaki ili veći od nivoa materijalnosti za finansijske izveštaje u celini; ili kada je pogrešno predstavljanje

i/ili neslaganje otkriveno u određenoj klasi transakcija jednako ili premašuje niži nivo materijalnosti utvrđen za ovu klasu transakcija. Takođe je formulisano ako postoji ograničenje delokruga, što ne može dovesti do izbegavanja materijalnog lažnog predstavljanja.

Suprotno mišljenje

Formuliše se kada su otkrivene pogrešne tvrdnje i/ili neusklađenosti, bilo da je jedno ili gomila, koji u velikoj meri prevazilaze nivo materijalnosti za finansijske izveštaje u celini; ili kada pogrešne tvrdnje i/ili neusaglašenosti otkrivene u određenoj klasi transakcija u velikoj meri prelaze niži nivo materijalnosti postavljen za ovu klasu transakcija.

“Široko rasprostranjeno” je termin koji se koristi, u kontekstu pogrešnih prikaza i/ili neusklađenosti, da opiše efekte pogrešnih prikaza i/ili neusklađenosti na finansijske izveštaje; ili potencijalni efekti na finansijske izveštaje pogrešnih prikaza i/ili neusklađenosti, ako ih ima, koji nisu objavljeni zbog nemogućnosti da se dobiju dovoljni i adekvatni dokazi revizije. Difuzni efekti na finansijske izveštaje su oni koji, prema proceni revizora:

- a. Oni nisu ograničeni na određene stavke, račune ili stavke finansijskih izveštaja;
- b. Ali ako su ograničeni kao takvi, oni predstavljaju ili mogu predstavljati značajan deo finansijskih izveštaja; Ili
- c. Što se tiče obelodanjivanja, neophodno je da korisnici razumeju finansijske izveštaje.

Poricanje mišljenja

Formulisano je kada je ograničenje delokruga, d.m.th. kada je nemogućnost da se obezbede dovoljni i adekvatni dokazi revizije materijalne i široko rasprostranjene prirode.

Zaključci revizije

- **Nemodifikovani zaključak** - Iznosi mišljenje revizora da su procesi i naknadne transakcije u potpunosti u skladu sa utvrđenim kriterijumima revizije;
- **Kvalifikovani zaključak** - iznosi mišljenje revizora da su procesi praćenja i transakcije u potpunosti u skladu sa utvrđenim kriterijumima revizije, osim za sva posebna pitanja opisana u osnovi za zaključivanje usklađenosti;
- **Suprotan zaključak** - iznosi mišljenje revizora da procesi praćenja i transakcije nisu u skladu sa utvrđenim kriterijumima revizije; i
- **Poricanje zaključka** - Predstavlja situaciju kada revizor, zbog nemogućnosti da dobije adekvatne dokaze i bez širokog konsenzusa u mnogim oblastima, nije u stanju da donese zaključak u vezi sa usklađenošću.

Stavovi o isticanju slučaja i druga pitanja u izveštaju revizora

Ako revizor smatra da je potrebno da skrene pažnju korisnika na pitanje predstavljeno ili objavljeno u finansijskim izveštajima, što je jednako važno kao što je neophodno da razumeju finansijske izveštaje, ali postoje dovoljni i odgovarajući dokazi da stvar ne sadrži materijalne pogrešne izjave u finansijskim izveštajima, revizor treba da uključi Vrhunac stava o pitanju u svom izveštaju. Stav o isticanju slučaja treba da se odnosi samo na informacije predstavljene ili objavljene u finansijskim izveštajima.

Paragraf koji naglašava slučaj treba:

- da se uključi odmah nakon mišljenja;
- imaju naslov “Naglasak na slučaju” ili bilo koji drugi odgovarajući naslov;
- sadrže jasnu referencu na pitanje koje se ističe i navedu u kojem delu finansijskih izveštaja mogu se naći relevantne objave koje u potpunosti opisuju pitanje; i
- pokazuju da revizorsko mišljenje nije modifikovano u smislu istaknutog pitanja.

Ako revizor smatra da je neophodno da saopšti pitanje, osim onih koje su predstavljene ili objavljene u finansijskim izveštajima, koje je, po proceni revizora, relevantno za korisnike kako bi razumeli reviziju, odgovornosti revizora ili izveštaj o reviziji, i pod uslovom da to nije zabranjeno zakonom ili propisom, treba sastaviti paragraf sa naslovom “Ostala pitanja”, ili neki drugi odgovarajući naslov. Ovaj stav treba dostaviti odmah nakon mišljenja i nakon svakog paragrafa Naglasak na slučaju.

Dodatak V: Pismo potvrde

Nakon podnošenja nacrtu izveštaja, Vladi, odnosno Ministarstvu finansija, rada i transfera i Ministarstvu ekonomije, dato je zakonsko pravo za dostavljanje komentara ili Potvrdnog pisma sa kojim se potvrđuje saglasnost sa sadržajem nacrtu izveštaja.

Premda je NKR dao mogućnost dodatnog roka, do trenutka finalizacije/objavljivanja izveštaja, nismo dobili nikakve komentare niti Potvrдно pismo.

Dodatak VI: Ključni finansijski izveštaji Vlade

Izveštaj o gotovinskim primanjima i isplatama za Opštu Vladu

Za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine

		2024	2023	2022
		Jedinstveni račun Trezora	Jedinstveni račun Trezora	Jedinstveni račun Trezora
	Napomena	'000 €	'000 €	'000 €
PRIMANJA				
Direktni porezi				
Porez na korporativne prihode	2	203,380	184,864	159,942
Porez na lični dohodak	3	280,782	255,941	215,560
Porez na imovinu	4	32,977	46,085	34,554
Ostali direktni porezi	5	29	3,403	3,773
		517,168	490,294	413,829
Indirektni porezi				
Porez na dodatu vrednost	6	1,504,924	1,365,580	1,220,007
Carinske dažbine	7	172,069	156,214	132,663
Akcize	8	618,287	554,989	517,264
Ostali indirektni porezi	9	1,834	101	313
		2,297,114	2,076,882	1,870,248
Povraćaj poreza				
Povraćaj poreza	10	-74,131	-61,277	-67,069
		-74,131	-61,277	-67,069
Neporeski prihodi				
Porezi, nameti i ostalo od BO-ova centralne Vlade	11	197,787	148,074	149,311
Porezi, nameti i ostalo od BO-ova lokalne samouprave	12	66,239	62,511	55,596
Koncesiona taksa	13	33,037	25,980	18,404
Rudna renta	14	27,455	26,722	29,857
Prihodi od kamata (kreditni za JP-ove)	15	3,045	3,594	3,365
Prihodi od dividende i raspodela profita	16	10,376	-	-
		337,939	266,881	256,532
Zaduživanje				
Spoljno zaduživanje države	17	124,723	96,745	98,198
Primanja za usluge potzaduživanja	18	6,577	8,216	8,149
Unutrašnje zaduživanje države	19	-7,993	-141,805	5,854
		123,306	-36,845	112,201
Grantovi i donacije				
Utvrđeni grantovi donatora	20	9,928	13,823	9,738
EU grantovi za energetiku	21	-	67,500	-
Grantovi za budžetsku podršku	22	1	-	10,250
		9,929	81,323	19,988
Ostala primanja				
Depozitni fond	23	4,793	4,547	5,548
Povraćaj kredita od javnih preduzeća	24	11,486	37,877	11,387
Namenski prihodi	25	6,485	5,958	5,888
		3,234,089	2,865,640	2,628,552
ISPPLAĆANJALATE				
Operacije				
Plate i dnevnice	26	843,599	767,305	653,436
Roba i usluge	27	432,514	397,978	337,414
Komunalije	28	29,250	28,779	25,952
		1,305,363	1,194,062	1,016,802
Transferi				
Subvencije i transferi	29	1,114,605	1,079,450	1,065,195
Kapitalni troškovi				
Imovina, postrojenja, oprema, transferi	30	654,626	560,868	422,579
Ostala plaćanja				
Plaćanje duga	31	99,747	89,163	83,322
Kreditiranje javnih preduzeća	32	15,000	1,947	35,724
Povraćaj sredstava i depozita	33	6,238	508	1,386
		3,195,579	2,925,998	2,625,008
Povećanje/(Smanjenje) gotovine		38,509	-60,358	3,544
Gotovina na početku godine	34	385,375	445,734	442,189
Gotovina na kraju godine	34	423,884	385,375	445,734

¹ Uključeni su troškovi iz sudskih i izvršnih odluka u iznosu od 125.42 miliona evra, detalji prema kategorijama u napomenama 26 do 30.

Konsolidovani izveštaj upoređenja budžeta sa izvršenjem za Opštu Vladu

Za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine

	2024				2023	2022
	Napomena	Izvršenje A	Konačni budžet B	Početni budžet C	Budžetske izmene D=B-A	Izvršenje A
		'000 €	'000 €	'000 €	'000 €	'000 €
ULAZNI TOK GOTOVINE						
Direktni porezi		517,168	534,544	534,544	17,376	413,829
Indirektni porezi		2,297,114	2,249,847	2,249,847	-47,267	1,870,248
Povraćaj poreza		-74,131	-79,273	-79,273	-5,142	-67,069
Neporeski prihodi		337,939	292,880	292,880	-45,059	256,532
Grantoci i donacije ²		9,929	30,000	30,000	20,071	19,988
Zaduživanje		123,306	391,452	391,452	268,145	112,201
Ostala primanja ³		22,764	17,023	17,023	-5,740	22,823
Ukupno primanja		3,234,089	3,436,472	3,436,472	202,384	2,628,552
IZLAZNI TOK GOTOVINE						
Plate i dnevnice		843,034	844,744	805,390	1,709	652,641
Roba i usluge		429,198	491,132	484,773	61,934	333,374
Komunalije		29,249	33,047	34,186	3,797	25,950
Subvencije i transferi		1,112,492	1,162,405	1,062,316	49,912	1,064,068
Kapitalni rashodi		647,014	840,896	859,176	193,882	419,253
Rezerve		-	2,651	10,173	2,651	-
Kamata		42,215	46,309	46,309	4,094	35,039
Ostalo ⁴		92,376	199,110	189,840	106,733	94,684
Ukupno plaćanja	35	3,195,579	3,620,293	3,492,163	424,713	2,625,008
Povećanje/Smanjenje gotovine		38,509	(183,821)	(55,691)	(222,330)	3,544

² Kod budžetskog planiranja uključuju se utvrđeni grantovi donatora (12 miliona evra) kao i grantovi za budžetsku podršku (18 miliona evra, odnosno 7.5 miliona evra, kao grantovi od EU za energetiku), kao fondovi planirani za prijem u 2024. godini.
³ Uključeni su namenski prihodi, povračaji kredita od javna preduzeća, jednokratno finansiranje od KAP-a i primanja od depozite.
⁴ Uključeni su budžet i plaćanja kao što su: plaćanje glavnice, pod-sajmova, utvrđenih grantova donatora, diskonti na hartije od vrednosti, plaćanja za članstvo u MFI i povračaji iz fondova depozita (neto).

Konsolidovani izveštaj finansijskih imovina i bilansa fondova za opštu vladu

Za godinu koja se završava 31. decembra 2024. godine

		2024	2023	2022
		Jedinstveni račun	Jedinstveni račun	Jedinstveni račun
		Trezora	Trezora	Trezora
	Napomena	'000 €	'000 €	'000 €
Finansijska aktiva - gotovina				
Centralna banka Kosova	36	395,911	345,232	419,664
Kvote u MFI-u	37	9,832	8,395	8,210
Poverenički razvojni fond	38	3,837	3,566	3,256
Gotovina u tranzitu	39	7,223	22,894	10,845
Računi ambasada Republike Kosovo	40	4,849	3,899	2,527
Gotovina u rukama (blagajne) i otvoreni avansi	41	2,231	1,389	1,233
Ukupno finansijska imovina i gotovina		423,884	385,375	445,734
Specifične svrhe				
Određene od strane donatora	42	7,675	17,472	15,505
Preneseni sopstveni prihodi – centralni nivo	43	2,000	3,027	2,584
Preneseni sopstveni prihodi – lokalni nivo	44	57,515	81,387	90,005
Poverenički fond za razvoj	45	3,782	3,510	7,974
Namenski prihodi	46	4,253	3,431	2,285
EU grantovi (nepredviđeni) za energiju	47	-	22,740	-
Ostalo	48	33,832	29,060	24,807
Nepotrošena sredstva od zaduživanja	49	6,953	6,226	16,177
		116,010	166,854	159,337
Neraspoređeni		307,874	218,522	286,396
Ukupan bilans sredstava	34	423,884	385,375	445,734

Nacionalna Kancelarija Revizije
Naselje Arbëria
Ul. Ahmet Krasniqi, 210
10000 Priština
Republika Kosovo